

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİN SOSYOLOJİSİ) ANABİLİM DALI

**SURİYELİ SAVAŞ MAĞDURU GÖÇMEN KADINLARDA DİN VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI : ANKARA ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Kader TAŞCI

Ankara 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİN SOSYOLOJİSİ) ANABİLİM DALI

**SURİYELİ SAVAŞ MAĞDURU GÖÇMEN KADINLARDA DİN VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI : ANKARA ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Kader TAŞCI

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Fatma KENEVİR

Ankara 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİN SOSYOLOJİSİ) ANABİLİM DALI

Kader TAŞCI

**SURİYELİ SAVAŞ MAĞDURU GÖÇMEN KADINLARDA DİN VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI : ANKARA ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Fatma KENEVİR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı Soyadı

İmzası

Prof.Dr. İhsan Çapcıoğlu

.....

Prof. Dr.Özcan Güngör

.....

Dr.Öğr. Üyesi. Fatma Kenevir

.....

Tez savunma tarihi :02.01.2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr.Öğr. Üyesi Fatma KENEVİR danışmanlığında hazırladığım “ Suriyeli Savaş
Mağduru Göçmen Kadınlarda Din ve Toplumsal Cinsiyet algısı : Ankara Örneği”
isimli yüksek lisans tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış
ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım
bilgileri metinde ve kaynakça da eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecimde
bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı beyan ederim.

Kader TAŞCI

TABLolar LİSTESİ	iv
KISALTMALAR.....	v
ÖNSÖZ	vi
GİRİŞ.....	1
1.ARAŞTIRMANIN KONUSU	5
2.ARAŞTIRMANIN AMACI	6
3.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE ARAŞTIRMA SORULARI	7
4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE ÇALIŞMANIN ÖNEMİ	8
5.ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI	13
6. YÖNTEM	15
6.1. Araştırma Yöntemi	15
6.2.Katılımcılar	15
6.3. Veri Toplama Araçları.....	17
6.4.Veritoplama Süreci	17
6.5.Verit Analizi	18
6.7. Araştırmacının Konumu.....	20
BİRİNCİ BÖLÜM	21
1.1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	21
1.1.1.Göç Kavramı.....	21
1.1.2. Tarihsel Süreçte Uluslararası Göç Olgusu	22
1.1.3. Uluslararası Göç Kavramı ve Tanım Sorunu.....	25
1.1.4. Göç Türleri.....	28

1.1.5. Göç Kuramları.....	30
1.1.6. Zorunlu Suriye Göçünün Gelişimi.....	35
1.1.7.Suriyede Etnik ve Dini Yapı.....	38
1.2. GÖÇ VE KADIN	40
1.2.1.Zorunlu Göç Sürecinde Kadınlar	42
1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET VE DİN	44
İKİNCİ BÖLÜM	48
2. GÖÇMEN KADINLAR VE DENEYİMLERİ.....	48
2.1. Suriye’de Savaş Öncesi Kadınlar, Toplumsal Cinsiyet Söylemleri ve Din	48
2.2. Göçmen Kadınların Göçe Karar Verme ve Sınırdan Geçiş Süreci.....	53
2.3. Göç İle Birlikte Gelen Değişimler	60
2.3.1.Göç Edilen Yerde Yaşanan Sıkıntılar.....	60
2.3.2.Göç Eden Kadınların Dini Yaşama ve Algılama Şekillerinde Farklılıklar	65
2.4. Göç Sonrası Kadınların Doğum Kontrol Yöntemlerine ve Boşanmaya Bakış Açısı.....	70
2.5. Göç Eden Kadınların Türk Halkına Bakışı ve Gelecek Beklentisi.....	75
DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
EKLER	94
ÖZET	95
ABSTRACT	96

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1 : Katılımcıların Sosyo-Demografik Bilgileri	16-17
--	-------

KISALTMALAR

AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

Bkz : Bakınız

BMMYK / UNHCR : Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği

BM : Birleşmiş Milletler

GİB : Göç İdaresi Başkanlığı

HÜKSAM : Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma
Merkezi

IOM : Uluslararası Göç Örgütü

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

TDK : Türk Dil Kurumu

ÖNSÖZ

İnsanın var olduğu andan itibaren göç olgusunun var olduğunu ve günümüzde de hızlı bir şekilde devam ettiğini görüyoruz. İnsanoğlunun göç macerası, dönem dönem yavaşlamış olmakla birlikte hiç durmamıştır. Göç, bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlanır. Savaşın kadınları için bu sözün ne kadar soğuk ve anlamsız olduğunu ise bu çalışmaya başladığımda anladım. Çünkü zorunlu göç bir yer değiştirme hareketinden ziyade sevdiklerini, köklerini, mutluluklarını hatta acılarını, kısacası; insanı var eden her şeyi geride bırakarak bilmediğin bir coğrafya da yeniden var olmaya, yaşamaya çalışmaktır.

Beni bu çalışmaya sevk eden en önemli neden, öncelikle akademide, savaşın mağduru, zorunlu göçe tabii olan kadınlar hakkında çok fazla sayıda çalışmanın olmamasıdır. Kadınların ve erkeklerin savaşın mağduriyetlerini farklı deneyimledikleri gözle görülür bir gerçektir. Kadınların bu deneyimlerini görünür hale getirmek, yaşadıkları problemleri ortaya koymak ve çözümler üretebilmek adına bu tez ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yaptığım çalışmaya, doğrudan ve dolaylı olarak birçok insan katılımı ile destek vermiştir. Yaşadıkları tüm olumsuz deneyimlere rağmen ayakta kalarak beni derinden etkileyen ve bu çalışmayı ortaya koymama yardım eden tüm kadınlara ne kadar teşekkür etsem azdır.

Araştırmada bana güvenip, bu zorlu konuyu hiç düşünmeden bana emanet eden, her düştüğümde beni kaldıran ve cesaretlendiren, her daim varlığını, desteğini ve engin bilgisini yanımda hissettiğim değerli danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Fatma KENEVİR'e çok teşekkür ederim.

Bana olan inançları, sevgileri, destekleri hiç bitmeyen, süreçte benimle birlikte bu deneyime katılan, benimle ağlayıp, bana yol gösteren, hayatımda rol modelim, başta en değerli varlığım olan anneme, en güvenli limanlarım olan biricik ablalarım, yani benim kadınlarım, canım aileme sonsuz teşekkürler. Varlığınıza şükrediyorum.

Daha ismini sayamadığım, ama bana çalışmamda destek veren tüm görünmez kahramanlarıma da canı gönülden teşekkürü bir borç biliyorum.

Kader TAŞCI

Ankara, 2022

GİRİŞ

Bu çalışma, 2011 yılında başlayan ve günümüzde hala devam eden iç çatışmanın sonucu olarak Suriye’den ülkemize göç eden Suriyeli göçmen kadınlara ve onların göç sürecini, göçten sonra yaşadıkları dini algılarındaki değişimlerine ve toplumsal cinsiyet algılarına odaklanır. Bu doğrultuda, Suriyeli göçmen kadınların zorlu yaşam şartlarını, göç sürecini, sahip oldukları haklarını, sosyal ve kültürel anlamda ilişki ağlarını anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır.

Göç, en genel tanımı ile ifade edecek olursak; bir topluluğun yaşadığı bölgeyi değiştirmesidir. Göç olgusu, birçok alanda geniş perspektifi olan multi- disiplinler bir çalışma alanını içine almaktadır. Özellikle son yıllarda yaşanan göçlerin sayısında yaşanan artış, bu konunun öneminin arttığının açık bir göstergesidir. 2018 yılında Dünya Mülteciler Gününde, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiseri tarafından, iç savaşlar nedeni ile dünya çapında milyonlarca insanın zorla yerinden edilerek göçe maruz bırakıldığı açıklanmıştır (UNHCR, 2018a). Bu oldukça yüksek bir rakam olduğundan ve daha önce bu seviyelere ulaşmadığından ötürü bu döneme ‘göç çağı’ olarak kavramsal bir tanımlama getirilmiştir. Göç olgusu, fiziki açıdan insanların bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlansa da, aslında çok farklı nedenleri içerisinde barındıran bir süreçtir. Bunlar bireye bağlı nedenler olabildiği gibi, savaş kaynaklı zorunlu nedenler de olabilmektedir.

Günümüz dünyasının en büyük göçmen grubunu Suriyeliler oluşturmaktadır. 2011 yılı mart ayında başlayan rejim karşıtı gösterilerin iç savaşa dönüşmesi ve bunun sonucu olarak yaşanan kriz ile hem birçok insan zarar görmüş hem de ülkesini terk etmek zorunda bırakılmıştır. Suriyelilerin göç ettiği ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri ise, Türkiye’nin uygulamış olduğu göç politikalarıdır (Cengiz; 2015:310).Türkiye, yaşanan bu olaydan sonra açık kapı politikası izlemiş ve

birçok Suriyeli vatandaşı ev sahipliği yapmış, hala da yapmaya devam etmektedir. Aynı zamanda yine izlemiş olduğu bu politika ile sınır kapılarını açan Türkiye, Batı'yı tercih eden göçmenler için de bir transit ülke haline gelmiştir (Yılmaz, 2018).

Suriyeli göçmenler üzerine yapılan birçok çalışmada Suriye'den gelenleri tanımlamak için farklı kavramlara başvurulduğu görülmektedir. Araştırmaların bazılarında “Suriyeli sığınmacılar” ifadesine rastlarken, bazılarında ise “suriyeli mülteciler” yada “misafirler” kavramları ile karşılaşabilmemiz mümkündür. Sosyolojik boyutu ile incelediğimizde bu ifadeler karşılık bulabilmektedir. Ancak hukuki olarak bu ifade yetersiz kalmaktadır. Türkiyede bulunan Suriyeliler hukuki boyutu ele alındığında “geçici koruma yönetmeliği” kapsamında değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2018).

Uluslararası Göç Örgütü [IOM] göçü tanımlarken,uluslararası bir sınırın geçilmesi ya da bir ülkenin sınırları içerisinde yer değiştirilmesi olarak tarif eder. Göçmenin ise kabul gören genel bir tanımı bulunmadığını belirterek, bununla birlikte kişiyi hiçbir baskı unsuru olmadan kendi iradesiyle hür bir şekilde göç eden birey olarak tanımlar(Akdeniz, 2014:9). Giddens ve Sutton ise uluslararası göçü, insanların bir bölgeden başka bir bölgeye yerleşmesi için yaptığı hareket olarak tanımlarken; bu hareketi gerçekleştirenleri ise, uluslararası göçmen olarak tanımlamaktadır(Giddens ve Sutton,2016 :717). Buradan hareketle tüm göçmenler zorunlu ya da gönüllü farketmeksizin göçmen olarak tanımlanabilmektedir. Göçmen kavramının daha kapsayıcı olduğu düşünüldüğünden, bu çalışmada da Türkiye’de bulunan Suriyeliler için bu ifadenin kullanımına yer verilmiştir. Göçmen kavramını kullandığımızda, göç tiplerinin ayrımı konusunda kesin bir sınır çizilemediği görülmektedir. Dolayısıyla, kavramsal çerçevede ele aldığımızda zorunlu yahut gönüllü göç tipi hakkında kesin bir ayrıma gidilememektedir. Çalışmanın asıl konusunu oluşturan Suriyeli göçmen kadınların, göç tiplerinin zorunlu ya da gönüllü olup olmadığı konusunda kesin bir ayrım net olmadığı

için de, onların g tipi hakkında net bir yargıya varmak zorlaşmaktır. Gn ilk adımı incelendiğinde, insanların zgr seçimleri ile g eden bireyler olduğu bilinmekle birlikte daha sonraki aşamalarda hayatta kalma endişesi taşıyan zorunlu olarak göç eden bireyler olduğunu ve bu şekilde bulundukları bölgeden ayrılmak durumunda olduklarını söyleyebiliriz. Bu yüzden bazı göçmenlerin, iç savaş sebebi ile hayati riski bulunan bireyler olduğu düşünülerek, onların g tiplmesi için, zorunlu göç nitelemesi yapmak muhtemelen daha uygun olacaktır.

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 31 Aralık 2021 güncel verilerine göre Türkiye, uluslararası koruma ihtiyaı olan 4 milyon kişiye ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye zorunlu olarak yaşanan bu g dalgası ile birlikte en çok göçmen kabul eden ve barındıran ülke haline gelmiştir. Aynı zamanda coğrafi konumu, Suriye ile sınır komşu, kültürel ve dini açıdan aynı değerlere sahip olması Türkiye’nin g edilen bölgeler arasında ilk tercih sebebi olarak görülmesinde etkili olmuştur. Türkiye ulusal düzeyde yaşanan Suriye g dalgasında, sığınmış olan kişilere “Geçici Koruma Statüsü” sağlamış ve onların barınma, sağlık, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanmasında gerekli olan koruma imkanlarını sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir.

Türkiye’de G İdaresi Daire Başkanlığının (GİB) yapmış olduğu son güncellemelere göre (24 şubat 2022), geçici koruma altında yaklaşık olarak 3,7 milyon üzerinde Suriyeli vatandaş tespit edilmiştir. Bu sayının yaklaşık olarak %53,8’ini erkekler oluştururken, kalan %46,2’lik oranı ise kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların oranı azımsanmayacak kadar fazladır. Çünkü zorunlu göçler, gönüllü olarak yapılan glerden farklıdır. Genellikle gönüllü olarak erkekler tarafından yapılan g, ekonomik ya da kültürel bir nedene dayandırılırken zorunlu güce maruz kalan bireyler toplu şekilde, yani, aile olarak bulundukları bölgeyi terk etmek zorundadır.

Zorunlu göçe bağılı olarak, yer değişikliğinden kaynaklı birçok sorun da beraberinde gelmektedir. Bu, bireyler için oldukça zor ve travmatik bir duruma dönüşmektedir. Yaşanan sürecin en büyük mağdurlarından biri kadınlar, bir diğeri ise çocuklardır.

Göçmen kadınlar, erkeklere nazaran farklı şekilde g süreci yaşamaktadır. Erkek ve kadın arasında yaşanan göç deneyimi farklılıkları, kadın göçmenlerin mağduriyetlerinden kaynaklı olarak ayrıcalıklı bir değerlendirme gerektirmektedir. Türkiye ve Suriye arasındaki bu g hareketinin kadınlar üzerindeki etkisini, bu sürec içerisinde kadınlar özelinde ne tür etkilere sahip olduğunu anlamamız açısından bu çalışma oldukça öneme sahiptir.

Son zamanlarda uluslararası literatürde sıkça yer alan “gn feminizasyonu” kavramı da dikkat çekmektedir. Castles ve Miller(2008), son yıllarda artan g hareketliliğinde, gn kadınlar tarafından yalnız olarak da gerçekleştirildiği ve sayısının arttığını vurgular. Gn kadınlaşması ise, g sürecine katılan kadınların sayısında meydana gelen artış sonucu, gn yarısını kadınların oluşturmasını ifade etmektedir. Castles ve Miller (1998:9), gn kadınsallaşmasının, g akımlarında rol oynayan beş ana faktörden biri olduğunu savunmaktadır. Kadınların tüm g türlerinde artan bir rolü olduğu ifade edilmektedir. Aynı şekilde Piper, emek göçünün kadınsallaştırılmasının, g sahnesinin bir gerçeği olduğunu ileri sürer (Piper, 2003).

Bu çerçevede hem din sosyolojisi hem de g sosyolojisi açısından önem teşkil edebilecek iç savaş mağduru göçmen kadınların toplumsal cinsiyet ve dini algılarının g sürecinde ve g sonrasındaki rolü ve değişimini anlamak önemlidir.

Bu araştırmada, Suriyeli savaş mağduru göçmen kadınların, göç öncesi ve sonrasında yaşadıkları bazı deneyimler, toplumsal cinsiyet ve dini algılarında meydana gelen değişimler ele alınmıştır.

1.ARAŞTIRMANIN KONUSU

Göç, en genel tanım olarak bir topluluğun yaşadığı coğrafyayı değiştirmesi olarak ifade edilir. Uluslararası göç ise, bir ülkenin siyasi sınırlarının aşılması ve diğer ülkeye geçmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Göç, uluslararası ilişkilerden siyaset bilimine, ekonomiden sosyolojiye geniş perspektifi olan, çok disiplinli bir çalışma alanıdır. Özellikle dünyada yaşanan savaşlar, savaşa maruz kalan tarafın mağduriyetlerinden ötürü bu göçleri zorunlu hale getirmektedir. İnsanların daha rahat ve daha huzurlu yaşayabilecekleri yerlerde bulunma isteği, göçlerin varlığını korumaya devam edeceğini bizlere kanıtlar niteliktedir. Bu durum neticesinde çeşitli sosyal sonuçlar meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bu yüzden ki, konuyla ilgili araştırmalar yapma ve bilgi üretme gerekliliği her zaman olacaktır.

Göç deneyimi yaşayanlar, tüm toplumsal ilişkilerini, kültürlerini, yaşayışlarını yeniden inşa etmek durumunda kalmaktadır. Bu durum göç alan ve göç eden toplulukları karşılıklı olarak etkilemektedir. Göç sadece fiziksel olarak yer değiştirme hareketi değil, aynı zamanda sosyolojik ve psikolojik boyutları da var olan bir süreçtir. Kadınlar ve çocuklar bu süreçten erkeklere oranla daha fazla etkilenmektedir. Son zamanlarda, Suriye özelinde yaşanmış olan göç hareketlerinin, kitlesel hale dönüşerek zorunlu olarak gerçekleştirilmesi, kadınların ve kız çocuklarının bu süreci erkeklerden daha farklı deneyimlediklerini de ortaya koymaktadır. Kadınların göç süreci boyunca, problemlerinin geri planda kalması ve onların görmezden gelinmesi, ataerkil toplumların kadına tanımladığı cinsiyetçi yaklaşımlar, bu durumun kaynaklarından biri gibi görünmektedir. Bunlardan biri de, bu araştırmanın konusu, Suriyeli savaş mağduru göçmen kadınların toplumsal cinsiyet ve dini algılarının bu süreçten nasıl etkilendiğinin değerlendirilmesidir. Bu çerçevede, araştırmada, göçün etkisi ile, kadınların iç savaş ile değişen yaşamlarında din ve toplumsal cinsiyet algıları ele alınacaktır.

2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı göçün kadınların din ve toplumsal cinsiyet algılarını nasıl etkilediğini ele almaktır. Bu kapsamda katılımcılara bu süreçte yaşadıklarına dair birtakım sorular sorulmuş ve veriler de bu şekilde elde edilmiştir.

Göçmen nüfusunun neredeyse yarısının kadınlardan oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu çalışma, savaş mağduru göçmen kadınların bu süreçten nasıl etkilendiğini saptayabilmek, göçün onların din ve toplumsal cinsiyeti nasıl algıladığını anlayabilmek, yine bu algının etkileşime girdikleri toplumdan ne kadar ve nasıl etkilendiğini tespit etmek ve dini algılarında gerçekleşen değişimleri ve tutumları anlayabilmek adına önem teşkil etmektedir.

Bu araştırma, bilimsel çalışma olarak Türkiye’de yaşayan savaş mağduru Suriyeli göçmen kadınların yaşadıkları problemlere ışık tutabilmeye ve dini algılarında meydana gelen değişimleri anlamaya yöneliktir. Bunlardan dolayı;

1-Türkiye’de bulunan Suriyeli savaş mağduru bazı göçmen kadınların göç öncesi ve sonrasında yaşamlarına ışık tutacak olması,

2-Literatürde kadın göçmenlerin göç ve sonrası süreçte deneyimlerinde, din ve toplumsal cinsiyet algılarında değişimlerin açıklanmadığı, buradaki bilgi boşluğunun kısmen giderilecek olması,

3-İlerleyen aşamalarda yapılacak olan akademik çalışmalar için bir kaynak teşkil edebilecek olması bakımından önem teşkil etmektedir.

3.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE ARAŞTIRMA SORULARI

Araştırmanın temel problemi, Suriye’den Türkiye’ye iç savaş sonucu zorunlu göçe maruz bırakılarak vatanlarını terketmek durumunda kalan savaş mağduru bazı kadınların bu süreçte neler yaşadıkları, yaşadıklarına rağmen nasıl ayakta kalmaya çalıştıkları, göç ettikleri bölgelerde karşılaştıkları sorunlar ve tüm bunların din ve toplumsal cinsiyet algılarını nasıl etkilediğinin ele alınmasıdır. Bu temel problem ışığında araştırma soruları şu alt sorular üzerinden şekillenmiştir:

Göç öncesi yaşama ilişkin;

- 1-İç savaştan önce kadın olarak nasıl bir hayatınız vardı?
- 2-Suriye’de kadın olmayı nasıl tanımlarsınız? Suriye’de kadınlar aile içinde toplumsal rol söylemleri ile karşılaşılıyor muydu?
- 3-Suriye’de yaşadığınız bölgede kadınların ortalama evlilik yaşı kaçtı?

Göçe karar verme, göç sürecine ve sonrasına ilişkin;

- 1-Sizce göç ne demektir?
- 2-Ne zaman, nasıl ve kimlerle göç ettiniz?
- 3-Göç etme sebebiniz nedir? Göçe nasıl karar verdiniz?
- 5-Sınıra geldiğinizde nasıl zorluklarla karşılaştınız ve böyle bir savaş ortamından sonra Türkiye’ye ilk girdiğiniz anda neler hissettiniz?
- 6-Türkiye’de yaşadığınız ilk problem ne oldu? Ne tür sıkıntılar yaşadınız?
- 7-Suriye’de çok eşlilik normal karşılanırken, göçten sonra dini inancınız bağlamında çok eşliliğe nasıl bakmaya başladınız?

8-Doğum kontrol yöntemlerini tercih ediyor musunuz? Bu durum üzerinde dini algılarınız sizi nasıl etkiliyor?

9-Dini inancınız bağlamında, boşanma hakkında düşüncelerinizde göç öncesi ve göç sonrasında herhangi bir değişiklik oldu mu?

10-Ücretsiz Türkçe kurslarına katılabilme imkanına sahip olabildiniz mi? Türkçe bilmemenin ortaya çıkardığı dezavantajlar nelerdir?

11-Türk halkının davranışlarından memnun musunuz?

12-Türkiye’de dininizi özgürce yaşayabiliyor musunuz?

13-Kadınların çalışması hakkında ne düşünüyorsunuz? Türkiye’ye geldikten sonra iş hayatında yer almak, çalışmak istediniz mi?

14-Anneler kız çocuğunun geleceğinden endişe ediyor mu?

15- Suriye’ye geri dönmek istiyor musunuz?

4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

İç savaşlar, ekonomik koşullar gibi nedenlerden dolayı son yıllarda artan göç olgusu pek çok çalışmaya konu olmuştur. Son derece dinamik ve toplumsal anlamda önem teşkil eden göç olgusu, bu çalışmalarda farklı açılardan ele alınmıştır. Ancak göç deneyimi akademik çalışmaların konusu olmakla birlikte, kadının göç deneyimi hakkında yapılan çalışmalar göreceli olarak azdır. Zorunlu göçe bağlı olarak kadınların içinde bulundukları şartlar, zorluklar ve problemler onları daha hassas hale getirebilmektedir. Kadın göçmenler, göç sonrası problemlerinin çözümü aşamasında yaşadıkları mağduriyetlerinden kaynaklı öncelik verilmesi gereken hassas bir gruptur. Zorunlu göç

ile kitlesel harekete bağılı olarak yer değıştiren kadınların tam da bu noktada araştırılması daha da önem kazanmaktadır.

Mevcut çalışmalarda göçün kadınlar üzerindeki etkilerine, ev sahibi ülkelerde yaşanan kültürün etkisine, toplumsal rollerine, erken yaşta evlilik ve kumalık gibi konular açısından odaklanılmış, ancak kadınların göçe karar verme aşamasına kadar olan süreci ve sonrasında deneyimlediklerinin, mağduriyetlerinin dini algılarındaki değışimlerine etkisini konu edinen akademik bir çalışma yahut müstakil bir eser kaleme alınmamıştır.

Literatür çalışmaları incelenirken öncelikle göç hakkında yüksek lisans ve doktora tezleri taranarak ilgili çalışmalar incelenmiştir. Bu taramadan elde edilen sonuçlarda ise, çok sayıda göç ve kadın ile ilişkilendirilen çalışmalara rastlanmış ancak, göç sürecinde kadınların dini algılarında meydana gelen değışimi konu edinen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Göç ile ilgili yapılan çalışmaların, öncelikle dünya genelinde yer değışikliği yapan kadınları ele aldığı, hatta işçi göçü yapan kadınları kapsadığı görölmüştür. Suriyeli kadınlar özelinde ise göç; toplumsal cinsiyet, göç edilen yere uyum süreci, çocuk yaşta evlilikler, çalışma deneyimleri vb. konular üzerinden ele alınmıştır. Bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet rollerinin göç eden kadınlar üzerindeki olumsuz etkileri ve çalışma hayatında yaşadıkları ekonomik eşitsizlik durumları değışlendirilmiştir. Son yıllarda ‘göçün kadınlaştığı’ olgusundan yola çıkılarak makaleler ve tezler yayınlanmaya başlamıştır. Bu alanda yapılan önemli çalışmalardan biri kabul edilen Sema Buz’un “*Kadın ve Göç ilişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar örneğı*” adlı doktora tezi bu konuda önemli bir kaynak olarak görölmektedir.

Buz’un (2006) yapmış olduğı bu araştırmada nitel yöntem kullanılmış ve feminist kuram aracılığıyla kadınların deneyiminin görünür kılınması amaçlanmıştır. 20 erkek ve 20 kadın Somalili sığınmacı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışmada sığınmacı kadınların göç ilişkisi çok yönlü analiz edilmek istenmiştir. Kadınların göçü

erkeklerden daha farklı deneyimlediği ortaya konmuş ve bu farklılıklar görüşmeler sonunda elde edilmiştir(Buz, 2006).

Gülsüm Sümer (2019), 10 Suriyeli genç kadının Türkiye’ye göç ettikten sonra hayatlarında değişen çeşitli durumları, zorlukları ve mücadele etme yöntemlerini, sosyal ilişkilerinde meydana gelen değişimleri, Türkiye algıları ve gelecek beklentilerini sahip oldukları sosyal sermayelerini de göz önünde bulundurarak cinsiyet odaklı bir bakış açısıyla analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırma, yorumlayıcı bir perspektif ile toplumsal cinsiyet odaklı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, sığınmacı kadınların göç sonrası karşılaştıkları problemleri çözme becerilerilerinin sosyal sermaye ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir (Sümer, 2019).

Kübra Küçükşen (2017)’in çalışmasında, Suriyeli kadınların Türkiye’ye geldikten sonra toplumun bakış açısını nasıl algıladıkları, kültürel etkileşim açısından dışlanmaya maruz kalıp kalmadıkları ve karşılaştıkları olumsuzlukların araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda on dört Suriyeli göçmen kadınla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırma neticesinde, kadınların açıktan bir dışlanmaya maruz kalmadığı ancak kamuoyu ve medyada haklarında “ikinci eş, yuva yıkma” gibi negatif söylemlerle kadınların sosyal ilişki boyutunda dışlandığı sonucuna ulaşılmıştır (Küçükşen, 2017).

Zeynep Banu Dalaman’ın (2022) “Suriyeli Kadın Üniversite Öğrencilerinin Oluşturduğu Yeni Kadın Kimliği” adlı çalışmasında ise, farklı Suriyeli kadın profili mevcuttur. Katılımcıların annelerinin genellikle Suriye’de üniversite derecesine sahip oldukları, üniversite olmasa dahi lise mezunu oldukları ortaya konmuştur. Yine bu çalışmada, üniversite okuyan Suriyeli öğrencilerin annelerinin evlilik yaşının, yirmi yaşın üzerinde gerçekleştirdikleri ve çok eşliliğin olmadığı bir aile yapısından geldikleri anlaşılmaktadır (Dalaman, 2022:543).

Abdurrahman Yılmaz (2019), makalesinde, göçmen kadınların neden ve nasıl göç ettiği, göç esnasında ve sonrasında nasıl zorluklarla karşılaştığı ve bu zorlukların kadınlar üzerindeki etkisinin nasıl olduğuna dair bir takım sorulara cevaplar bulmaya çalışmış; kadınların fiziksel, cinsel taciz riskleri ile karşı karşıya kaldıkları ve yeterince sağlık hizmetlerine erişememeleri nedeni ile sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır (Yılmaz, 2019).

Hülya Şahin Erbektaş'ın çalışmasında, zorunlu olarak Suriye'den Türkiye'ye göç eden kadınların haklar ve toplumsal cinsiyet rollerindeki düşünce ve deneyimleri merkeze alınmış ve tüm bu deneyimleri karşılaştırmalı şekilde feminist yöntem aracılığıyla ele alınmıştır. Türkiye'ye zorunlu olarak göçen kadınların özne konumunda olmasına odaklanılmış ve Suriyeli kadınların bakış açılarını en görünür şekilde yansıtabilmek adına 'feminist duruş noktası'¹ benimsenmiştir (Erbektaş Şahin, 2019).

Özlem Özdemir ve Emrah Özdemir (2018) "Suriyeli Mülteci Kadınlar ve İnsani Güvenlik" adlı çalışmasında, iç savaş sebebi ile ülkesini terk etmek zorunda kalan, mültecilerin yarısını oluşturan, genellikle göz ardı edilen Suriyeli mülteci kadınların güvenlik algısı, insani güvenlik bağlamında incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında BM raporları, sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Suriyeli mülteci kadınların göç öncesi, göç süreci ve sonrasında çok çeşitli cinsiyet temelli şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Savaş koşulları ile birlikte Suriyeli mülteci kadınların tecavüze uğramaktan, eşlerini ve çocuklarını kaybetmekten korktukları sonucuna ulaşılmıştır (Özdemir ve Özdemir, 2018).

¹ Detaylı bilgi için bkz. Erbektaş Şahin, H. "Türkiye'ye Zorunlu Göçle Gelen Suriyeli Kadınların Haklar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamındaki Deneyimleri", Hacettepe Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Eda Sürer Koç'un (2019) çalışmasında, Suriye'den Türkiye'ye yönelen kitlesel göçün, neredeyse yarısının kadınlar tarafından gerçekleşmesine rağmen kadınlara ilişkin üretilen bilginin kısıtlı olduğu dile getirilmiş ve bilgi üretim pratikleri yoluyla Türkiye'de bulunan Suriyeli kadınlar özelinde sorunsallaştırılmıştır. Bu bağlamda kadına ilişkin bilginin geride bırakıldığından hareketle, Suriyeli kadın bilgisinin marjinalleştiği savunulmaktadır. Bilginin açığa çıkmasını sağlayan, marjinal grupların deneyimine işaret eden feminist duruş kuramı bu çalışmanın metodolojik yaklaşımını oluşturur. Çalışmada, 2011 ve 2018 yılları arasında yayınlanmış olan kırk yedi saha görüşmesi, durum ve araştırma raporları, duruş kuramı metodu ile incelenmiştir. Yapılan incelemelerde kadının merkeze alınmadığı, Suriyeli kadınların bağımlı ve pasif olarak stereotipleştirilmesi yoluyla Suriyeli kadın bilgisinin marjinalleştiği sonucuna ulaşılmıştır (Sürer Koç, 2019).

Filiz Bulut Özbek'in çalışmasında toplumsal rollere odaklanılmış ve yaşadıkları deneyim üzerinden Suriyeli göçmen kadınlarla görüşmeler yapılmıştır. Nitel bir yöntem ile hazırlanmış olan bu çalışma, yaşam hikayesi tekniğinden yararlanılarak, görüşmecilerin Suriye'den Türkiye'ye geliş serüvenleri ve buradan hareketle Suriye'den Türkiye'ye kadın olmak kavramının toplumsal değişkenler üzerinden nasıl değiştiğini daha iyi anlamak ve yorumlayabilmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda, katılımcıların eski hayatlarını geride bırakarak yeni yaşam deneyimleri ile toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda değişim gösterdikleri saptanmıştır (Bulut Özbek, 2021).

Serap Seza Eralan'ın çalışması da, BM'nin Suriye krizi ve göç bağlamında Türkiye'de bulunan Suriyeliler hakkında yayınlamış oldukları raporları toplumsal cinsiyet perspektifinden içerik analizine tabi tutmaktadır. Çalışmada, Suriye hakkında yapılan çalışmaların, projelerin sonuçlarının yer aldığı BM raporları üzerinden, Suriyeli kadınlar konusunda yapılan yardımlar, yeni ülkede varolabilme, kendi ayakları üzerinde durabilmeyi içeren ve toplumsal bütünleşmeyi sağlayan uyum faaliyetlerini hak temelli çalışmaların ne kadar yer aldığı ortaya konmuştur (Eralan, 2022).

Psikoloji, halk sağlığı, uluslararası ilişkiler ve siyasal bilgiler literatüründe de kadın ve göç çalışmalarına rastlamak mümkündür. Suriyeli göçmen kadın konusu, akademi içinde de sınırlı kalmamış STK'lar, AFAD, HÜKSAM, BM gibi kurum ve kuruluşlar saha çalışmalarını derleyerek kadının göç deneyimi ve yaşadıkları süreç hakkında bilgiler vermiştir. Örneğin, HÜKSAM''ın yapmış olduğu “*Suriye’den Türkiye’ye Kadın Olmak*” adlı çalışma, literatüre konuyla ilgili önemli katkılarda bulunmuştur.

5.ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Bu araştırmada, Ankara’da yaşayan Suriyeli göçmen kadınlarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Savaş mağduru Suriyeli göçmen kadınlara ulaşmak bu çalışmanın en temel güçlüklerinden biri olmuştur. Bir çok yasal izin ve düzenlemelerden sonra kadınlara ulaşılabilmiş, tercüman aracılığı ile konuşulmuş ancak bu kez de travmatik durum yaşayan kadınlarla konuşması hiç kolay olmamıştır. Katılımcı olarak on altı kişiye ulaşılmış, ancak kadınların yaşadıklarını anlatmaları konusunda çekingen davranmaları, acılarını anlatarak tekrar o anıları yaşamak istememeleri, mağduriyetlerini anlatmak isteyenlerin bir kısmının ise, eşleri tarafından engellenmesi sonucunda araştırma yedi katılımcı ile sınırlı kalmıştır. Bir çok kez yaşanan travmatik sebeplerden kaynaklı görüşmelere ara verilmiş ve güveni sağlayabilmek adına birden fazla görüşme sağlanmıştır. Katılımcı sayısının az olması genel olarak bir sorun teşkil etmemiş, bu durum mevcut katılımcılarla daha derin, uzun soluklu ve ayrıntılı görüşme imkanı sağlamıştır. Yedi katılımcıda veriler doygunluğa ulaşmıştır.

Mükalatların tamamında Suriyeli bir tercüman kullanıyor olmak bu süreci oldukça avantajlı bir konuma getirmiştir. Tercümanın hem kadın hem de Suriyeli olması görüşmeler açısından mağdur kadınların kendilerini hem daha rahat hissetmelerini sağlamış hem de ülkelerinden biri ile konuşmak onlara güven vermiştir. Her ne kadar tercüman kullanılmış olsa da, acının dilini anlamamız uzun sürmemiştir. Yaşanan ağır travmalar, görüşmenin her anına yansımış ve özellikle tercüman ve araştırmacının da zor anlar yaşamasına sebep olmuştur.

Konuyu çalışan uzmanlarla görüşmelerde, Suriyeli kadınlara ulaşmanın zor olduğu, özellikle erkek araştırmacıların bu görüşmeleri çok zor gerçekleştirebildiği, çoğunlukla da gerçekleştiremedikleri öğrenilmiş, bu nedenle de tercümanın kadın ve Suriyeli olmasına dikkat edilmiştir. Nitekim tercüman, bu çalışmanın önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Tüm iletişimi sağlayan bir aracı konumunda olmasından ötürü, konunun bütün detayları ve ne amaçladığı kendisine aktarılmış, dikkat edilmesi gereken noktalar üzerinde önemle durulmuştur.

Araştırma Ekim 2021 ile Ekim 2022 tarihleri arasında, aralıklı bir biçimde, bir yıllık zaman diliminde yapılmıştır. Pandemi süreci henüz devam ettiği için ev görüşmelerinde aksaklıklar meydana gelmiştir. Çalışma, bu zaman aralığındaki gözlem ve derinlemesine görüşmelerden, elde edilen verilerle sınırlı kalmıştır.

Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş olup, katılımcıların yaşadığı ortamları görme imkanı mümkün olmuştur. Tüm katılımcılar özel hayatları ya da kimliklerinin açığa çıkmayacağı, bilgilerinin kullanılmayacağı konusunda önceden bilgilendirilmiştir. Ancak bazı katılımcılar çalışmanın durumu kendilerine açıklanmış olsa da, kendilerini güvende hissetmediklerini belirterek çalışmaya katılmayı reddetmiştir.

6. YÖNTEM

6.1. Araştırma Yöntemi

Nitel araştırma, nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı (gözlem, görüşme vb.), olayların doğal ortamında en gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konması şeklinde tanımlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma yapılan olgu ya da olay kendi bağlamından kopmadan, insanların olgu ve olaylara yükledikleri anlam bakımından yorumlanabilmektedir. Nitel yöntemin kullanıldığı araştırmalar, olay ve olgular hakkında derin anlama ulaşma çabası içindedir. Araştırmacı bir kaşif gibi davranır, ek sorularla derine ulaşmaya çalışır ve görüşmecinin öznel bakış açısına önem verir (Karataş, 2015). Nitel çalışmalarda genellikle az sayıda kişi ile çalışılır ve kesin sonuçlara ulaşma ya da toplumun geneline yayılması kaygısı taşınmaz (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu çalışmada nitel yöntem kullanılmış, ilgili kişilere ulaşılmış, bilgi edinirken araştırmanın atmosferine göre sıralanan, fenomenolojik desene dayalı yarı yapılandırılmış yöntem ile katılımcılarla açık uçlu sorular üzerinden derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Savaş mağduru Suriyeli göçmen kadınların bakış açısı doğrultusunda, toplumsal cinsiyet ve din algısının, göç ile birlikte nasıl değişimler yaşadığı anlaşılması hedeflendiği için, bu çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler üzerinden içerik analizi yapılmıştır.

6.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın amaçlı örnekleme, Suriyeli savaş mağduru göçmen kadınlar olarak belirlenmiştir.

Katılımcılar, Ankara'da ikamet eden savaş mağduru Suriyeli göçmen kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcılar, Ankara'nın her bölgesinden, 19-65 yaş aralığındaki yedi Suriyeli savaş mağduru kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların savaş mağduru

olarak isimlendirilmesinde özel sebep ise, her bir katılımcının yaşanan iç savaşta aile bireylerinden herhangi birini kaybetmiş olması ve bu durumun travmatik yönüne bizzat şahit olmasıdır.

Araştırma grubu her ne kadar mağduriyetleri konusunda birleşse de sahip oldukları ekonomik yaşantı, aile yapıları, etnik köken, evlenme şekilleri ve eğitim düzeyleri bakımından birbirinden çok farklıdır. Konuya daha farklı bakış açıları sunabilmek adına, imkan dahilinde farklı özellikte katılımcıya ulaşmak hedeflenmiştir. Aşağıdaki tabloda farklı bölgelerden gelen yedi katılımcının sosyo-demografik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo Demografik Bilgileri

İSİM	YAŞ	MEDENİ HALİ	ÇOCUK SAYISI	SURİYE'DE YAŞANILAN ŞEHİR	EĞİTİM Durumu	ÇALIŞMA DENEYİMİ
G-1	27	Evli	2	Halep	Üniversite Terk	Yok
G-2	23	Boşanmış	2	Halep	Ortaokul	Yok
G-3	42	Eşi vefat etmiş	6	İdlib	İlkokul	Yok
G-4	39	Kocasını kayıp	3	Humus	Üniversite	Öğretmen
G-5	31	Evli	2	Lazkiye	Üniversite Terk	Yok
G-6	60	Eşi vefat etmiş	5	Lazkiye	Lise	Yok

G-7	65	Evli	7	Şam	İlkokul	Yok
-----	----	------	---	-----	---------	-----

6.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada ayrıntılı şekilde literatür taraması yapılmış, temel kaynaklar incelenmiştir. Literatür incelemesi sonrasında sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonrasında sorular tekrar düzenlenmiş ve iki kişiyle ön çalışma yapılmıştır. Soruların yeterli bulunmasıyla uygulama başlatılmıştır. Sorular ile birlikte katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmış, görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve daha sonra çözümlenerek yazılı hale getirilmiştir.

6.4. Veri Toplama Süreci

Savaş mağduru göçmen kadınların, göç öncesi, göç sırası ve sonrası deneyimleri, toplumsal cinsiyet ve dine dair algılarının değişimine dair hikayesi, bir kadın araştırmacı ve iki kadın tercüman eşliğinde farklı zamanlarda, farklı mekanlarda, savaş mağduru göçmen kadınlarla yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Savaş mağduru göçmen kadınların hikayelerine, katılımcılarla yüz yüze yapılan derinlemesine görüşmelerde, onlara yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular yöneltilerek ulaşılmıştır.

Araştırmacı, savaş mağduru göçmen kadınlara STK'lar aracılığıyla ulaşmıştır. Türkiye'de 'geçici koruma altında yaşayan sığınmacı' konumunda olmalarından dolayı kadınlar, araştırmaya katılırken başta çekingen tavır sergilemiş, daha sonra kendilerine yapılan açıklamalar ile araştırmaya gönüllü katılım sağlanmıştır. Katılımcılarla, araştırma boyunca şeffaf bir süreç takip edilmiştir. Çalışma hakkında bilgiler, açık bir şekilde hem katılımcılarla paylaşılmış hem de aydınlatılmış onam formu ile onayları alınmıştır. Yapılan görüşmeler için, görüşmenin birden fazla yapılabileceği bilgisi katılımcılarla paylaşılmış ve izinleri istenmiştir. Yine yapılan görüşmeler için, ses kayıt cihazı kullanma bilgisi görüşmecilerle paylaşılmış ve izinleri doğrultusunda ses kaydı gerçekleştirilmiştir.

Yalnızca bir katılımcı ses kayıt cihazına itiraz etmiş ve görüşme not tutularak gerçekleştirilmiştir. Kadınlardan yedisi de araştırmaya gönüllü olarak katılmış, kalan dokuz katılımcının bazısı eşlerinden çekinmeleri sebebiyle geri çekilmiş, bazısı ise anlatımlarının yalnızca orada saklı kalmasını istemiş, onların bu söylemi üzerine dokuz katılımcının anlatımları kaydedilmemiş ya da kayıt altına alınanların yine kendi istekleri üzerine silinmesi gerçekleştirilmiştir. Bazı katılımcıların anlattıklarının, araştırma açısından büyük önem teşkil ettiği düşünülse de, eşi ile oluşabilecek sorunları ortadan kaldırmak adına araştırmaya dahil edilmemesine karar verilmiştir. Tüm bunların neticesinde, yedi katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde kaydedilen ses kayıtları yalnızca araştırmacı tarafından dinlenmiş ve çözümlenmesi yine araştırmacı tarafından yapılmış, üçüncü kişilerle paylaşılmamıştır.

Yapılan görüşmelerde elde edilen veriler, araştırmanın doyuma ulaşp ulaşmaması açısından, katılımcılarla en az 2 kez ve ortalama 2 saat süren görüşme gerçekleştirilmiştir. Bazı görüşmelerde sürecin bu kadar uzamasındaki temel sebep, katılımcının anlattığı hayat hikayesi ile yaşadığı travmatik durumu tekrar hatırlaması ve ağlama krizi yaşamasıdır. Bu tür durumlar, görüşmelere ara verilmesine neden olmuştur.

Araştırmacı açısından, görüşmeler katılımcıların rahat edebileceği zamanda gerçekleştirilmeye çalışılmış, görüşme esnasında dürüst ve samimi olmaya özen gösterilmiştir. Katılımcılarla, görüşme öncesinde ve sonrasında kayıt altına alınmadan konuşmalar gerçekleştirilmiştir. Bu konuşmalar esnasında katılımcı ve araştırmacı birbirini daha yakından tanıma fırsatı yakalamış ve araştırmanın samimi olması bakımından en değerli parçalarından biri olmuştur.

6.5. Veri Analizi

Araştırmacının en zorlandığı süreç, kaydedilen görüşmelerin yazılı hale getirilmesi olmuştur. Veri analizi, yapılan görüşmelerdeki ses kayıtlarından elde edilen

verilerle, araştırmacının sahada yapmış olduğu gözlemler ve ilgili literatür taramalarına dayandırılarak yapılmıştır. Bu çalışmada da, görüşmeler sonunda elde edilen veriler tematik kodlama sistemi üzerinden analiz edilmiştir. Araştırmacı, elde ettiği bilgileri incelemiş ve anlamlı bölümlere ayırmış, daha sonra her bir bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiğini anlamaya çalışmıştır.

Tematik kodlama sistemi, üç tür kodlamayı içinde barındırır. Bunlar; açık, eksenel ve seçici kodlamadır. İlk basamak olan açık kodlama, araştırmacının elde ettiği bilgileri detaylıca inceleyip, daha sonra bu verileri kendi arasında bölümlere ayırma işlemidir. İkinci basamak olan eksenel kodlama ise, açık kodların birbiri ile karşılaştırılması ve yeni bölümler oluşturulmasıdır. Üçüncü basamak seçici kodlamadır ve son aşamadır. Bu aşama da, veriler ile seçici kodlar arasında bağlamsal ilişki kurarak kodları tekrar kategorize eder ve çalışmanın temasına ulaşılır (Karataş, 2015: 74-76).

Araştırmada, veri analiz yazılımlarından her hangi biri kullanılmamıştır. Veriler titiz bir şekilde manuel olarak analiz edildikten sonra yazıya aktarılmıştır. En son aşamada ise araştırmacının gözlemleri doğrultusunda tüm bilgiler yorumlanmaya çalışılmıştır.

6.6.Araştırmada Etik

Çalışmada araştırmacı,etik kurallara uyma konusunda tüm özeni göstermiştir. Araştırma hakkında bütün görüşmeciler detaylı bir şekilde bilgilendirilmiş, mekan ve zaman açısından onların istekleri doğrultusunda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında, görüşmecilere istedikleri zaman süreci sonlandırıp, katılımcı olmaktan vazgeçebilecekleri bilgisi verilmiştir. Bu etik kurallara tezin tüm aşamalarında dikkat edilmiştir.

Katılımcıların gerçek isim bilgileri verilmemiş ve G1,G2,G7 şeklinde kodlama kullanılarak özel hayatlarını, kimlik bilgilerini deşifre edici durumlardan kaçınılmış, bu şekilde oluşabilecek riskler ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

6.7. Araştırmacının Konumu

Araştırmacının cinsiyeti, yaşı, mesleği, kişisel özellikleri araştırmanın seyrini etkileyebilmektedir (Arslantürk ve Arslantürk, 2016). Katılımcılar görüşmeler esnasında “bizden” gibi hissettikleri araştırmacıya daha samimi davranmakta ve böylece daha doğru bilgiler aktarmaktadırlar. Tercüman vasıtasıyla böyle bir ortamda tüm görüşmeler gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmacının, araştırmacı kimliği de çalışmanın seyrini etkilemiştir. Araştırmacının öğrenci olduğuna dair verilen bilgi, istenilen düzeyde ciddiye alınmamış, ancak araştırmacı din sosyoloğu etiketi ile tanıtıldığı durumlarda katılımcılar araştırmacıyı ‘otorite’ olarak algılamış, bu sebeple bazı katılımcılardan doğru bilgileri almakta zorlanmış, bazı katılımcılar ise aksi yönde davranıp, yaşadıkları problemleri tüm gerçekliğiyle detaylıca aktarmış ve problemlerinin farklı yönlerine de dikkat çekmiştir.

Araştırmacı, araştırmanın tüm zorlukları bilinerek araştırmaya başlamış olsa da, yaşanan travmaların, sıkıntıların ağır sonuçlarına görüşmeler esnasında şahit olunmuş, bu durum araştırma sürecine psikolojik açıdan yansiyarak, araştırmacı açısından da son derece yıpratıcı hale gelmiştir.

Çalışma tüm zorlu süreçlerine rağmen, araştırmacı açısından tarifi olmayan benzersiz bir deneyim olma özelliğine sahiptir. Çalışma esnasında, Suriye’nin farklı bölgelerinden gelmiş bir çok kadınla yakın ilişki kurma imkanı oluşmuştur. Bu durum araştırmacıya iç savaşın ve göçün, Suriye’nin farklı bölgelerinden zorunlu göç ile gelen kadınların hayatlarına yansımalarına tanıklık etme ayrıcalığı sunmuştur. Tüm bunlar araştırmacıyı hem bireysel, hem sosyolojik hem de akademik açıdan daha yetkin birey haline getirmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.1.Göç Kavramı

Göçün tanımını yapmak kolay değildir. Göç, “*insanlık tarihi kadar eski bir olgu*” (Akşit, 1998:67) olduğu için çeşitli tanımları yapılmakta ve net bir tanımlamasını ortaya koymak bir hayli güç hale gelmektedir. Tarih, insanların bulundukları bölgelerden farklı nedenlerden dolayı yer değiştirmelerine ve farklı coğrafyalara yerleşmelerine tanıklık etmiştir (McNeil, 1984:3-4). Göç hakkındaki kavramların bir çoğunun temeli, on dokuzuncu yüzyıla, sosyal bilimler disiplininin ortaya çıktığı döneme dayanır (Öner, 2016: 13). Dönemin düşünürleri de, göç sosyolojisi kavramına farklı açılardan yorumlar getirerek sosyolojinin zenginliğini ortaya koymuşlardır. Sosyolojinin kurucusu olarak bilinen Auguste Comte’a göre göç “*endüstrileşme ile topraktan koparılan köylülerin kente gelmeleri ve bununla ortaya çıkan kargaşaya bir çözüm bulma çabasıdır*” (Yılmaz, 2018 :9).

En genel tanımı ile ifade edecek olursak göç; “*anlamli bir uzaklık ve etki yaratacak kadar kısa bir süre içerisinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler*” olarak tanımlanır (Erder, 1986:9). Uluslararası göçlerin yer değiştirme olarak tanımlanmasının belli başlı nedenleri bulunabilmektedir. Bu nedenler arasında; insanların ekonomik olarak şartlarını daha iyi bir konuma getirmek istemeleri ya da daha iyi bir eğitim imkanına sahip olma ve hayatlarını yaşamsal olarak güvence altına alma istekleri sayılabilir. Aslında göç her ne kadar mekânsal bir değişiklik gibi tanımlansa da, aslında insanların içinde bulunduğu negatif durumlardan daha pozitif bir duruma geçme isteği ile de doğrudan bağlantılıdır(Medda-Windischer vd., 2012:193). Türk Dil Kurumu Sözlüğü’ne göre de

göç: "ekonomik, toplumsal ve siyasal sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" nitelendirilmektedir. Uluslararası göç örgütü ise, göç olgusunu; bireyin ya da grubun ulusal sınırları geçerek yer değiştirmesi olarak tanımlamış ve süreci, yapısı, nedeni ne olursa olsun insanların yer değişikliği yaptığı nüfus hareketi olarak belirtmiştir (IOM: 2009).

Göç olgusu, bu tanımları ile birlikte, oldukça kapsamlı konuları da içinde barındırmaktadır. Göç olgusunu çözümlemek için, bu konular üzerinde birkaç şey söylememiz gerekmektedir. Bunlar içerisinde öncelikle, göçün tarih içindeki değişiminden, göç kavramında yaşanan kavramsal kargaşadan, yine zaman içinde ortaya çıkan göç türlerinden ve uluslararası göç kuramlarından bahsetmemiz uygun olacaktır. Çalışmanın bu kısmında bu bilgilere yer verilecektir.

1.1.2. Tarihsel Süreçte Uluslararası Göç Olgusu

İnsanlığın kökeninin Doğu Afrika'ya dayandığına dair bir görüş birliği vardır. Süreç içerisinde insanlar dünya üzerindeki farklı bölgelere buradan göç etmiştir. Bu açıdan baktığımızda, insanlar için dünyanın neresinde olursa olsun ya göçmendir ya da göçmen soyundandır diyebiliriz (Hayter, 2004:8). Arkeolojik kazılar bize tarihte gerçekleşen göçler hakkında bazı bilgiler sunabilmektedir. Her ne kadar insanlık tarihinde gerçekleşen göçlerin büyük bir kısmı yeterince delil olmadığı için detaylı bilinmese de arkeolojik bulgular göçlerin özellikleri hakkında az da olsa bizleri aydınlatmaktadır (İnce, 2018).

İnsanların içinde bulundukları coğrafyadan farklı yerlere göç etmesinin birden fazla nedeni olabilir. Göç edenlerin bir kısmı gönüllülük esasına bağlı olarak hareket ederken, bir kısmı ise zorunlu nedenlere bağlı olarak hareket etmektedir. Göç insanlık tarihinin bir parçasını oluşturmaktadır. Bugüne baktığımızda, birçok kültürün var olma

süreci göç olgusuna dayanmaktadır (King, 2002:94). Bu bağlamda göç olgusu, 16. yüzyılda tarihsel süreç içerisinde önemli bir kırılma yaşamıştır. 16. yüzyıl öncesinde göç nedenleri arasında daha çok kıtlık, iklim koşulları, doğal afetler etkili olurken, bu tarihten itibaren Avrupa'nın izlediği politikalar, sömürgecilik faaliyetleri ve kapitalizmin gelişmesiyle birlikte uluslararası göç giderek artmış ve farklı boyutlar kazanmıştır (Çelebi, 2011:13; Akan ve Arslan, 2008).

Teresa Hayter'e göre, 16. yüzyıldan günümüze kadar dört büyük önemli insan hareketliliğinden bahsedilmektedir. İlk hareketlilik tamamen zorunlu, ikinci hareketlilik kısmen zorunlu, üçüncü hareketlilik genel olarak gönüllü, dördüncü hareketlilik ise karışık biçimde gerçekleşmiştir. Bu karışık göç hareketliliği, 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar hareketlilik tanımına göre şekillenerek devam etmiştir. Genellikle işçi göçü, kölelik olarak gerçekleşmiştir. Bu aşamada Avrupa'da sömürgeciliğin başlaması hem uluslararası göç açısından önemli bir dönüm noktası olmuş hem de emek göçü ön plana çıkmıştır. 18. yüzyılın sonları 19. yüzyılın başlarında sanayi devrimi ile yoksullaşan halk, göç hareketine dahil olmuş ve böylece binlerce kişi göç etmiştir (Held vd., 1999).

19. yüzyılın yarısına geldiğimizde artık kölelik isim değiştirerek onun yerine sözleşmeli işçilik tanımı getirilmiş, bu göç türü ile ucuz ve sınırlı iş gücü ihtiyacı karşılanmak istenmiştir. Bunu da sömürgeci yetkililer, sömürü olarak elde ettiği bölgelerdeki insan gücünden, geliştirmiş oldukları sözleşmeli işçi sistemi altında, farklı bölgelerden topladıkları işçilerin bölgeye transfer edilmesi yöntemine dayandırmışlardır (İnce, 2018: 12).

Dünyada meydana gelen göç hareketliliği Birinci ve İkinci Dünya savaşlarından sonra da devam etmiştir. Her iki savaşın sonucunda da imparatorluklar yıkılmış ve yerine yeni devletler kurulmuştur. Bu dönemde nüfus değişimleri (mübadele) görülmüştür.

Ayrıca, İkinci Dünya savaşı sırasında ırkçılık gibi nedenler doğrultusunda bir çok insan göç etmek zorunda kalmıştır (Abadan Unat, 2002: 32-33).

1945 sonrasına baktığımızda göç, hem nicel hem de nitel olarak ciddi bir değişime uğramıştır. İkinci dünya savaşı ile birlikte uluslararası göç farklı boyutlara taşınmıştır. Ülkeler arasında yaşanan savaşlar ve bu savaşlarla birlikte yeniden çizilen devlet sınırları, ekonomide küresel dönüşüm, iç savaşlar insanların bu riskleri daha az taşıyan yerleşim yerlerine zorunlu ya da gönüllü göç etmelerine sebep olmaktadır (Kartal ve Başçı, 2014:275; Miller ve Castles, 2008 :7). 1973 ve 1974 yıllarında Avrupa’da göçmen alan ülkelerde yaşanan ekonomik bunalımlar, işsizliğin artması, göç yasağının ilan edilmesi batılı devletleri göçü kontrol altına almaya ve bununla birlikte sert bir göç politikası uygulamaya zorlamıştır. Bugün bile bu politikalar kapsamlı bir şekilde hayata geçirilmekte göç alan sanayi gücüne sahip devletler göçmenleri kendi sınırları dışında dahi kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır(Canatan, 2013:318; Hayter, 2004:1; Joppke, 1998:266).

Ortadoğu ve Arap bölgesinin göç tarihi incelendiğinde, bu bölgelerin ya göç alan ya da göç veren konumunda olup, karmaşık nüfus hareketinden etkilenmiş olduğu görülür.Bölgede yaşanan siyasi tutarsızlık ve iç savaşlar milyonlarca insanın ülkelerinden göç etmelerine neden olmaktadır. Bu durum onları diğer ülkelerde mülteci ya da sığınmacı konumuna getirmektedir. Özellikle günümüzde Suriye’de hala devam eden iç çatışma bu ülkeyi göçmen konusunda en çok göç veren, ana kaynak ülke olmasını da beraberinde getirmiştir. Yaşanan savaşlar, iç savaşlar uluslararası göçü nedenleri ve sonuçları açısından farklı bir boyuta taşımıştır. Göç olgusu böylece daha karmaşık bir hal alarak tüm dünyayı ilgilendiren bir mesele haline gelmiştir. Batılı devletler imzalamış oldukları Cenevre Sözleşmesine rağmen, özellikle son zamanda kapılarını sığınmacı ve mülteci konumunda olan göçmenlere kapatma girişimi ve yine göçmenleri kontrol altında

tutma politikası dünya genelinde düzensiz olarak göçmen sayısının artmasında etkili rol oynamıştır (Çarmıklı ve Kader, 2016 :9).

Günümüzde hızla artan mülteci ve sığınmacı sayısı tüm dünyayı yakından ilgilendiren bir gündem maddesi haline gelmiştir. Ortadoğu’da yaşanan çatışmalar, insan hakları ihlalleri şiddet olgusuna küresel bir boyut kazandırmıştır. Uluslararası göç politikalarında 2000’li yıllarda önemli bir değişim yaşanmıştır. Güvenlik kaygısı, ülkelerde meydana gelen saldırılar bu politikanın değişmesinde temel etken olmuştur. Bu değişen politika ile birlikte niteliksiz göçmen alımı yerine nitelikli göçmenlerin girişine izin verilmeye başlanmıştır. Özellikle Avrupa ülkeleri ile birlikte diğer göç alan ülkeler yasal düzenlemeler getirerek uluslararası göç hareketini engellemeye çalışmakta, ancak buna rağmen kişilerim yasal olmayan yollarla sınırı geçme ve turistik vize alarak tamamen kalma şeklinde göç süreçleri de devam etmektedir (Canatan, 2013:319; Çakırer, 2012 :13-14).

Sonuç olarak , göç olgusu tarih sahnesine insan ile beraber çıkmış ve özellikle son yarım yüzyılda dünya genelini kapsayan, özellikle günümüzde de insanların güvenli bir yer arayışının sonucu olarak birçok ülkeyi yakından ilgilendiren özellikle sosyolojik boyutları insanları içine alan bir süreç olarak varlığını korumaya devam etmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak başta göç sosyolojisi olmak üzere birçok disiplin tarafından incelenmekte milliyetçilik, ırkçılık, etnisite, ayrımcılık, çok kültürlülük, asimilasyon ,kimlik, vatandaşlık ,insan hakları gibi daha bir çok kavram üzerinden konu tartışılmaktadır (Üstüntaş, 2015:120; İçduygu, 2007; Abadan Unat, 2002 :3).

1.1.3. Uluslararası Göç Kavramı ve Tanım Sorunu

Uluslararası göç hakkında yapılan çalışmalarda bazı temel kavramlar birbirine karıştırılmaktadır. Çoğunlukla da birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu kavram karmaşasının önüne geçmek adına Uluslararası Göç Örgütü [IOM] göçü; kişi veya bir

grup insanın, bulundukları ülkenin ulusal sınırından bir başka ülkenin sınırları içerisine geçici ya da kalıcı yerleşmesi olarak tanımlamaktadır. Uluslararası göç örgütü [IOM] ‘göçmeni’; kendi hür iradeleri ile kendisinin veya ailesinin ekonomik durumlarını iyileştirmek, herhangi bir baskı ve zorlama olmadan bir bölgeden başka bir bölgeye ya da bir ülkeden başka bir ülkeye göç eden fertler olarak nitelendirmektedir (IOM, 2009 :22-59). En çok karıştırılan kavramlar incelendiğinde göçlerin meydana geliş şekillerinden ziyade, göçmenleri yasal hakları ile değerlendirildiğimizde ortaya çıkan ve sıklıkla karıştırılan kavramların “göçmen”, “mülteci”, “ikincil koruma”, “şartlı mülteci”, “geçici koruma”, “sığınmacı” ve “misafir” tanımları olduğu görülmektedir. Bu başlık altında kısaca bu tanımlara ve farklılıklarına yer verilecektir.

Göçmen; genel olarak ülkesinden bulunduğu hal üzerinden daha iyi imkanlara ulaşmak için ya da başka nedenlerden dolayı gönüllü olarak yer değiştiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Yine genel olarak farklı coğrafi, sosyo kültürel bölgelerden ayrılan kişilere de göçmen denilmektedir (Erbaş, 1999 :28).

Şartlı mülteci; Avrupa ülkelerinin sınırları dahilinde gerçekleşmeyen olaylar sebebi ile vatandaşı olduğu ülke tarafından zulme uğrayacağından endişe duyan ya da ülkesi tarafından korumadan yararlanmadığı ve bu sebeplerden ötürü vatandaşı olduğu ülkeye dönemeyen kişilere şartlı mülteci statüsü verilmiştir. Göç ederek gelen bu bireyler, Türkiye’den ayrılıp başka bir ülkeye gidene kadar bu şekilde isimlendirilmektedir.

İkincil Koruma statüsü: Mülteci veya şartlı mülteci statüsünde kabul edilmeyen ancak yer değişikliği yapmış insanlar da bulunmaktadır. Bir takım nedenlerden dolayı vatandaşı olduğu ülkeye geri dönememektedirler. Döndüğü takdirde hayati risk taşıyan durumlarla karşılaşabilmektedir. Bu tür nedenlerle göç edip, çeşitli ülkelere sığınan kişiler için verilen statü **ikincil koruma statüsü** olarak isimlendirilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2013).

Sığınmacı: Mülteci ve sığınmacı kavramları birbirinin yerine çok sık kullanılmaktadır. Sığınmacılık mülteciliğin bir önceki aşamasıdır. Uluslararası göç örgütü[IOM] **sığınmacıları (asylum seekers)**; kendi ülkelerinde can güvenliği olmayan, dini, milliyeti, ırkı yahut belli bir gruba dahil olduğu için zorbalığa maruz kalan, bu yüzden kendi ülkesini terk eden ve yine bu sebeplerden ötürü ülkelerine dönemedikleri için mültecilik başvurusunda bulunup ve sonuç bekleyen kişiler olarak tanımlamaktadır (IOM, 2009 :49). Mülteci olma hakkını elde edene kadar tüm sığınmacılar, kendilerine sunulan temel hizmetlerden yararlanma hakkına sahiptir. Başvuruları kabul edilmediği takdirde ise, bulundukları ülkeyi terk etmek zorundadırlar. Aksi takdirde sınır dışı edilmeleri söz konusudur (Özcan, 2018:11).

Türkiye'ye gelen Suriyeliler için kullanılan en uygun tanım sığınmacı/misafir kavramlarıdır (Koyuncu, 2014). Suriyelilerin kalıcı olarak gelmemeleri ve iç savaş bitince ülkelerine dönmelerinin beklenmesi bunun en önemli nedenidir. Ancak iç savaşın uzaması ve Suriyelilerin Türkiye'de kalmaları devam ettiğinden ötürü hukuki anlamda yeni düzenlemelere gidilmesi zaruri hale gelmiş ve bunun için Mart 2013 yılında geçici koruma kanunu çıkarılmıştır. Böylelikle, Suriyeliler bu kapsama dahil olmuştur. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 91. maddesinde geçici koruma şu şekilde tanımlanmaktadır:

“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve

yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

Mülteci statüsünden faydalanmak isteyen kişinin sahip olması gereken özellikler Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun kararı ile ilk olarak 1951 yılında sözleşme ile aynı ismi taşıyan Cenevre’de imzalanmış ve Cenevre sözleşmesinde mülteci tanımına açıklık getirilmiştir. Bu tanımlamaya göre mülteci;

“1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişiyi denmektedir.” (Cenevre Sözleşmesi,1951).

Türkiye bu maddeye coğrafi bir sınırlama getirmiş ve ‘Avrupa’dan Türkiye’ye gelen’ ibaresini eklemiştir (İnce, 2018: 30).

1.1.4. Göç Türleri

Göç türleri arasındaki ayrım net olarak anlaşılamamaktadır. Çünkü gönüllü olarak yapılan göçlerin hür bir irade ile meydana gelip gelmediği, düzensiz ‘yasadışı’ ile yasal göçler arasındaki fark, birden fazla ülke arasında gidip gelen kişinin tam olarak durumunun ne olduğu açık değildir (King,2002 :94). Bu kısımda göç türlerinin yaygın olanlarından bir kısmına değinilecektir.

Göçler; farklı zamanlarda, dünyanın farklı bölgelerinde, farklı isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple göç edenlerin özelliklerine, yer değiştirme şekillerine göre farklılık gösterilebilmekte ve bir sınıflandırmaya gidilebilmektedir. Farklılıklar bölgesel

olarak yerel ve ulusal, zaman açısından geçici ve kalıcı, boyut olarak bireysel ve kitlesel, nedenlerine bağlı olarak gönüllü ve zorunlu, kanuni boyutu açısından ise yasal ve yasal olmayan göç olarak beş açıdan incelenmektedir. Gönüllü yapılan göçler bulunduğu durumdan daha iyi bir konuma geçmek üzere yapılan göçlerdir. Çoğunlukla ekonomik temelli olmakla birlikte daha iyi eğitim almak için de gerçekleştirilebilmektedir. Ancak zorunlu göç için durum biraz daha farklıdır. Bu göçün sebebi bazen doğal bir felaket olabilirken, bazen ise savaşa bağlı olarak memleketini terk etme durumu olabilmektedir (Yılmaz; 2018:11).

Uluslararası göçün, birçok boyutu vardır. Bunlar göçün amacı, göçmenin niteliği, yerleşim yeri olmak üzere türlere ayrılabilen ve bu ayrımlar kendi aralarında da alt kategorilere bölünebilmektedir. Örnek olarak, amacı açısından göçleri sınıflandırmak istediğimizde içine ekonomik ve siyasi göçleri dahil etmemiz mümkündür. Bu sınıflandırmaya baktığımızda, Suriyeli göçmenlerin siyasi göçlere dahil olduğunu söyleyebiliriz. Siyasi göçler; iç savaş ve çatışmaların olduğu, mal ve can güvenliği bulunmayan insanların, ülkesinden başka bir ülkeye sığınmacı ya da mülteci olarak başvurması ile oluşur. Peterson (1958) göç türlerini ilkel, zorlama, serbest, kitlesel göç olmak üzere sınıflandırır. Peterson ilkel göçü, genel olarak sanayi öncesi toplumlarda karşılaşılan birey ya da grupların kuraklık ve sel gibi doğal afetler karşısında tarım ve hayvancılık açısından daha uygun yerlere, doğru mekan değişikliği yapması olarak tanımlar. Zorunlu göçü (zorlama) ise bireylerin kendi isteği ile olmayan, sosyal yapıdan kaynaklı baskılar sonucu yapmak zorunda kaldığı yer değişikliği olarak tanımlar. Yine aynı şekilde serbest göç Peterson'a göre, birey ya da grupların kendi hür iradeleri ile almış oldukları karar doğrultusunda mekânsal ve toplumsal koşulların daha kötüden daha iyiye gerçekleştirilen nüfus hareketidir. Kitlesel göçü de bireylerin toplu olarak gerçekleştirdiği mekan değişikliği olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, kitlesel göçe iç çatışmalar ve savaşların yanı sıra, ülkeler arasında gerçekleştiren işçi sözleşmeleri ve

nüfus mübadeleleri de bu göçün yaşanmasında etkilidir (Peterson akt. Çağlayan, 2006 :75-77).

2011 yılından itibaren ülkemize, gerçekleşen zorunlu kitlesel göç, Suriye’den kitleler halinde yapılan göçtür. Suriyeden ülkemize doğru gerçekleşen bu göçün savaş ve güvenlik sebebi ile olması ve halkın tüm kesimlerinden katılım olması ve sosyal ağlar sayesinde devamlılık kazanması gibi özelliklerinden dolayı genel anlamda zorunlu, kitlesel bir göç olduğundan bahsedilebilir (Yaman, 2016 :104; Tunç, 2015: 37). Ancak, bütün Suriyeli göçmenleri bu sınıflandırmaya tabi tutmak tam olarak doğru bulunmamaktadır. Çünkü bu göçmenler arasında, yaşanan durumu fırsat bilip aslında ülkesinde kalabilme durumu varken bu ihtimali yok sayarak göç eden bireylerde bulunmaktadır (Çağlayan, 2015: 205).

1.1.5. Göç Kuramları

Tarihi sürecini incelediğimizde, göç olgusunun uzun bir geçmişi olduğundan daha önceki başlıklarda bahsetmiştik. Bu sebepten ötürü göç olgusu özellikle, 19. yüzyıldan itibaren sistemli bir şekilde incelenmeye başlanmış ve yaşanan göçlerin açıklanabilmesi için birçok kuram geliştirilmiştir. Her bir kuram aynı olguyu açıklıyor gibi görünse de aslında birbirinden farklı açıklamalara, kavramlara, hipotezlere sahiptir. Göç olgusu karmaşık bir yapıya sahip olduğundan, tek bir kuramla açıklamak yeterli olmamıştır. Bu karmaşık yapının varlığı, uzmanları göç olgusunu karma bir şekilde inceleme biçimine yöneltmiştir (Abadan Unat, 2002: 4; Massey vd.,1993: 432-433).

Göç olgusunu ilk olarak, bir coğrafyacı olarak bilinen, Ernst Georg Ravenstein 1885 ve 1889 yılları arasında yapmış olduğu “The Laws of Migration” (Göç Kanunları) adlı çalışmasıyla açıklamaya çalışmıştır. Ravenstein, göç hakkındaki temel düşüncelerini şu şekilde özetlemektedir.

1. Göçmenlerin önemli bir kısmı göç hareketlerini kısa mesafelere gerçekleştirir. Bu hareket, yerel halkı da yerinden etmekte daha büyük göç hareketlerinin önünü açmaktadır. Göç akımları, göçmenlerin ticaret ve sanayi merkezlerine doğru gerçekleşmektedir.

2. Sanayi ve ticaretin gelişmesi ile bağlantılı olarak insanlar şehirlere akın ederler ve kente göç edenlerin yerini diğer göçmenler doldurur. Böylece, yakın mesafe ile kentlere doğru başlayan göç hareketi birbirinin yerini doldurması ile dünya çapında yayılıma sebep olmaktadır.

3. Bu yayılma süreci birbiri ile benzerlik gösterir. İnsanlar sanayi ve ticaretin geliştiği merkeze doğru yayılım gösterirken, ortaya çıkan iş gücü ihtiyacı çevreden göçmen emilerek giderilir. Kısaca, arz talep dengesi söz konusudur.

4. Bir göç, başka bir göçü tetikler ve zincirleme göç meydana getirir.

5. Uzun mesafe kat eden göçmenler, büyük ticaret ya da sanayi merkezlerini tercih ederler.

6. Kırsal kesimde yaşayanların göç etme potansiyeli, kentte yaşayanlara göre daha yüksektir.

7. Kadınlar kırsal mesafelerde, erkeklere göre daha fazla göç etme eğilimi taşırlar. Ancak uzun mesafede bu durum tam tersidir (Ravenstein, 1885:198-199; Ravenstein, 1889).

“Ravenstein kuramı” olarak isimlendirilen bu araştırma, göçle ilgili yapılan ilk çalışma olma özelliğine sahiptir. Çalışma, 1881 ve 1885 yılları arasında yapılan nüfus sayımı ortaya çıkan verilerle birlikte 1885 yılında yayınlanmıştır (Yalçın, 2004: 22).

Çalışma ilk olması hasebiyle diğer kuramların geliştirilmesine öncülük etmiş olma özelliğine sahiptir ve 20. yüzyılın ortasına kadar bu kuramın kanunları geçerli olmuştur.

Ravenstein kuramından sonra Everett S.Lee, “Theory of Migration” isimli bir makale yayınlamış ve göçün meydana gelmesinde etkili olan durumları yaşanan yer yaşanacak yer arasındaki özellikleri **İtme-Çekme** kavramlarını kullanarak açıklamıştır. 1966 yılında Lee ‘nin geliştirdiği İtme-Çekme kuramı,

1-yaşanan yer ile ilgili unsurlar,

2-gidilecek yer ile ilgili unsurlar,

3-bireysel unsurlar,

4-araya karışan engeller,

olmak üzere dört ana unsura vurgu yapar (Adıgüzel, 2016:25-25). Bu dört ana unsur ele alınırken itici ve çekici yanları dikkate alınır. İncelemer sonunda çekiciler (pozitif), iticilerden (negatif) fazla ise göç gerçekleşmektedir (Akyıldız, 2016: 140-142).

Çekici unsurlara örnek verecek olursak, bunları; gelir ve refah seviyesi yüksek yerler, güvenli bölge olma düzeyi, iş gücüne kolay ulaşım olarak sıralayabiliriz. Yoksulluk, düşünce ya da dini özgürlükler ile ilgili kısıtlama ve düşük gelir seviyesi itici unsurlar arasında sayılabilir. Kötü iklim koşulları da itici unsurlar arasında yer alır (Gurieva ve Dzhioev).

Suriye göçü bağlamında baktığımızda yaşanan yer olan Suriye, iç savaştan sonra meydana gelen olumsuz durumlar açısından itici faktörleri, Türkiye ise güvenli yer olmasından dolayı çekici faktörleri oluşturmuştur.

Araya giren engeller, arasında sayılabilecek bazı unsurlar; ulaşım olanaklarının azlığı, mesafe ve tehlikeli yolculuklar olarak sıralanabilir(Rani, 2018: 7). Diğer

engelleyici unsurlar; barınma masrafları ve kültürel farklılıklardır(Aktaş,2015: 202). Bu unsurlara ülkelerin uyguladığı katı göç politikaları da eklenebilir (Akyıldız, 2016: 140-142).

Çekici ve itici unsurlar kişiden kişiye değişebilmektedir. Bireyin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu vb. özellikler göç konusunda belirleyici olmaktadır. Bu gibi bireysel faktörler göç kararını zorlaştırabilir ya da kolaylaştırabilir. Böyle bir durumda, bireysel faktörler göz önünde bulundurularak itici ve çekici faktörlerin iyi belirlenmesi gereklidir (Çağlayan, 2006: 73). Ayrıca, göçten sonra yeni duruma karşı direnen bireyler olduğu gibi değişime ayak uyduran, hoş karşılayan bireyler olduğu da bilinmelidir (Lee, 1966:51). Sonuç olarak bu kuram, insanları ülkelerinden ayıran ve yeni bir ülkeye gitmelerine neden olan durumları incelemektedir (IOM, 2009: 30).

Bu iki kuram her ne kadar diğer kuramlara öncülük etmiş olsa da, günümüzde yaşanan göçleri açıklama da yeterli görülmemektedirler. Ancak onlar diğer kuramlara öncülük etmiş olmaları açısından oldukça önemli etkiye sahiptir.

Göç çalışmaları 20. yüzyılın sonlarına doğru bireye yönelmiş ve göçmenin çevre ile ilişkilerini, yaşam alanını ve öznel oluşunu incelemiştir (Akbaş, 2016: 346). Yapısal boyuttan sıyrılıp, özneye yönelerek yeni bir açıklama getiren bu kuram “**İlişkiler Ağı (Network) Kuramı**” olarak isimlendirilmiştir. Bu kuram, göçmenlerin göç ettikleri bölgelerde, kurmuş oldukları sosyal ağlar ve bu ağların karşılıklı göçler ile olan etkisine odaklanmaktadır. Bu anlamda sosyal ağlar uluslararası göçün devamlılığı konusunda önemli bir kaynak olarak sunulur. İlk göç edene kıyasla, sonradan göç edenler daha avantajlı konumdadır. Çünkü ilk göç eden kişiye nazaran daha az risk ile karşıya karşıyadırlar. Bu sebeple göç edilecek yerdeki göçmen ağının varlığı, diğer göç edecek bireylere cesaret vermekte ve bu süreçte işlerini kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda işler daha hızlı ilerlemektedir. İlk göç edenler toplum içinde yalnızlık duygusu yaşarken,

sonradan göç edenler bu sosyal ilişki ağı sayesinde bu durumdan daha az etkilenirler (Çağlayan, 2006: 85-86). Ağ kuramı, göçmenin göç edilen yerde kurduğu bağlar ve yeni yapılarla göçü bir çok boyutu ile ele alır. Suriye ve Türkiye arasındaki yakınlık, akrabalık gibi bağlar bu teoriyi örneklendirmektedir.

William Petersen tarafından ortaya konulan göç kuramı tarihselci bir anlayış benimsemiş, itme çekme kanunları ve göçün ekonomik etkisini incelemiştir. Bazen itici gelen unsurların belli zamanlarda çekici hale geldiğini belirtmiş, ekonomik faktörün her zaman önemli olduğu üzerinde durmuştur (Çağlayan, 2006). 1958 yılında “Göçün Genel Tipolojisi” (A General Typology of Migration) adlı makalesinde, Petersen’in beş göç tipi karşımıza çıkar. Göç belirli bir sınıflandırmaya tabi tutulmuş ve göçün genel bir tipolojisi olarak adlandırılmıştır (Akyıldız, 2019).

Petersen göç tipolojisini şu şekilde özetlemektedir:

a) İlkel göç tipi: İlkel göç tipi, ilkel insanların doğada meydana gelen güçlerle mücadele edememeleri ile ilişkili bir hareketlilik (Petersen, 1958). Doğa baskısından kaynaklı, yani kötü iklim koşullarına bağlı gerçekleşen göçlerdir (Adıgüzel, 2018:27).

b) Zorlanmış ve Yönlendirilmiş göç tipi: İlkel göç tipinde gördüğümüz doğa baskısı bu göç tipinde kendisini bir devlet ya da eş değer potansiyele sahip sosyal kurum tarafından uygulanan bir baskı olarak göstermektedir. Burada bir ayrım dikkat çekmektedir. Yönlendirilmiş göç tipinde insanların biraz da olsa karar verme güçleri olmasına rağmen, zorlanmış göç tipinde bu kararı verme gücüne sahip değildir (Petersen, 1958).

c) Serbest göç: Serbest göç tipinde diğer göç tiplerinin aksine, göçmenlerin iradesi, isteği belirleyici bir unsurdur (Petersen,1958). Göç etme kararını birey kendisi vermektedir. Köyden kente, bir ülkeden başka ülkeye göç etmek bu tür göçe birer örnektir (Adıgüzel, 2018).

d) Kitlesele göç tipi: Bir yerden ya da bir ülkeden başka bir ülkeye çok sayıda kişinin hareket etmesidir. Kitlesele göçü başlatan en önemli etmenler teknolojik gelişmeler, ulaşım sistemlerinin gelişmesidir. Bu göç, göçmenlerin iradeleri ile alınır ve serbest göçler sonucunda oluşur (Özcan, 2017; Petersen, 1958; Adıgüzel, 2018).

Petersen'in göç tiplerine göre, Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen göç; kitlesele ve zorunlu göç tipine karşılık gelmekle beraber, yapısal boyutta incelendiğinde göç göçmen özelinde, kültürel ve coğrafi özellikler açısından iki ülke arasındaki ağlar itme-çekme kuramı ile açıklanabilir. İki ülke arasındaki yakınlık, akrabalık gibi bağlar, ağ teorisine örnek teşkil edebilir niteliktedir. Ancak yine de değişen dinamikler göz önüne alındığında, (göç ve göçmen arasındaki farklar) genel bir kuramın varlığından söz etmek pek mümkün değildir.

1.1.6. Zorunlu Suriye Göçünün Gelişimi

Savaş ve şiddet kaynaklı zorunlu göçler günümüzde artarak devam etmektedir. Coğrafi konumundan dolayı Türkiye, bu noktada önemli bir rol üstlenmekte ve zorunlu göçlerin bir çoğuna ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye, Osmanlı'dan Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar kitlesele olarak gerçekleşen göçlerle kurulmuştur (Karpas, 2015: 7). Örneğin, 1989 yılında Bugaristan'dan üç yüz binden fazla vatandaşın, 1991'de yarım milyondan fazla Irak vatandaşının Türkiye'ye sığınmış olması, dış göçte zengin bir göç tarihine sahip olduğunu gösterir (Kirişçi ve Karaca, 2015: 297).

Türkiye, son yıllarda bir çok göçmenin Batıya ulaşmasında da durak noktası haline gelmiştir. Bazı göçmenler için sadece durak niteliğindeyken, bazıları için ise zorunlu bir yerleşme anlamına gelmektedir. Özellikle Doğu ülkelerinden Türkiye'ye gelen göçmenler iki ülke arasındaki kültürel benzerlikten dolayı Türkiye'de olmayı tercih ederken, Avrupa'ya gitmek için Türkiye'de kalan göçmenler için ise Türkiye transit geçiş ülkesi olmaktadır. Avrupa ülkelerinin uygulamış olduğu göç politikalarından kaynaklı

olarak da Türkiye bir geçiş ülkesi haline gelmektedir. Asıl amacı kalıcı olmak olmayan göçmenler, ülkeden ayrılamadıklarından adapte olmakta zorluk çekmekte ve zorunlu olarak gerçekleşen bu göç hareketinde zorluklar da giderek artmaktadır (Yılmaz, 2018:11).

Zorunlu göçlerin insan psikolojisinde olumsuz etki oluşturduğunu söyleyebiliriz. Çünkü insanlar daha müreffeh bir hayat için göç etmekten ziyade hayati risk taşıdıkları için hayatta kalma amacı ile göçe mecbur kalmaktadır. Bu da göçmenler üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Örnek olarak, ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalmak, yaşanan kültüre adaptasyon sorunu yaşamak ve bunlara benzer bir çok faktör yaşanan olumsuz etkiler üzerinde belirleyici olabilmektedir. Özellikle anksiyete bozuklukları, depresyon, uyum bozukluğu sıkça görülen belirtiler arasındadır (Tuzcu ve Bademci ,2014). in’de yapılan bir literatür araştırmasında, dünya genelinde zorunlu göç ve göç ile birlikte gelen sosyal eşitsizlik, olumsuz yaşam koşulları, ayrımcılık, ruhsal hastalık riskini ve intihar girişimini artırmada etkiliği olduğu saptanmıştır (Dai vd., 2015). in’in Wuhan kentinde kırsaldan kente göç eden kadınların erkeklere oranla göç stresini daha fazla yaşadığı belirtilmektedir(Guo vd., 2016). Babaoğlu (2013), bir çalışmasında, Almanya’da yaşayan Türk göçmen kadınların ruhsal sorunlarına odaklanmış ve bu sorunların kadınlar üzerinde meydana getirdiği bedensel sorunlar açısından risk taşıdığını vurgulamıştır (Babaoğlu Akdeniz, 2013). Kanada’da göçmen kadınlar üzerine yapılan bir araştırmada ise, doğum ve ruh sağlığı konusunda doğum sonrası depresyon riskleri incelenmiş, düşük gelir düzeyi, yalnızlık ve kaygının depresyonu arttırdığı saptanmıştır (Solgun ve Durat, 2013).

Son yıllarda ülkemize zorunlu göçe bağlı olarak kitlesel halde Türkiye’ye sığınan ülkelerin başında Suriye gelmektedir. Bu çalışmanın da temel konusu olan Suriye’den ve

neden zorunlu olarak kitlesel halde göç veren ülke olduğundan kısaca bahsetmemiz gerekir.

2010 yılının sonlarında yaşanan, Tunuslu genç Muhammed Bouazizi adlı gencin zabıtarca meyve tezgahının elinden alınması ve bunun üzerine protesto amaçlı valiliğin önünde kendini yakması ile ilk kıvılcım başlamıştır. Daha sonra bir domino taşı etkisi ile Arap Dünyası'nda rejime karşı gösteriler başlamış ve bir halk hareketine dönüşmüştür. Bu halk hareketi, “Arap Baharı” olarak isimlendirilmiştir. Suriye, Arap Baharına 2011 yılında başlayan protestolar ile dahil olmuştur. Protesto etmek için yapılan gösterilerde çok uzun yıllar iktidarda olan Esed yönetiminden bir takım taleplerde (özgürlük, demokrasi) bulunmuşlardır. Ancak bu talep beklenilenin aksine ılımlı olarak değil, sert bir müdahale ile karşılanmıştır (Çetin ve Uzman, 2013:3). Yapılan bu gösteriler bastırılmaya çalışılmış ve yüzlerce sivil bu müdahaleler esnasında hayatını kaybetmiştir. Devam eden iç karışıklık sebebi ile de milyonlarca Suriye vatandaşı ülkesini terketmek zorunda kalmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) bu gerçekleşen göçü, son dönemin en büyük göç dalgası olarak nitelendirmiştir. Dönemin Mülteciler Yüksek Komiseri Antonio Guterres ise, Suriye krizinin, çağımızda yaşanan en büyük insani acil durumu olarak değerlendirilmiştir (Erdoğan, 2015: 1-2).

Suriye’de yaşanan iç savaş ile birlikte komşu ülkelere göçler başladı. Bu ülkelerin başında ise Türkiye gelmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı’nın (GİB), 16 Eylül 2020 tarihi itibari ile Türkiye’de 5 şehirde 7 geçici barınma merkezi bulunmakta ve 59.877 geçici koruma kapsamında Suriyeli misafir edilmektedir ve aynı zamanda bu merkezlerin dışında 3.559.041 geçici koruma sahibi Suriyeli bulunmaktadır. Türkiye, kitlesel olarak göç etmeye mecbur bırakılan Suriyeliler için ‘açık kapı’ uygulamasını başlatmış ve Suriye yönetiminin sivil halk üzerinde yapmış olduğu orantısız güce bir kınama ile cevap vermiştir.

Suriye’de yaşanan bu göç dalgası ikinci dünya savaşından sonra meydana gelen en büyük mülteci krizi olarak değerlendirilmektedir. Bu süreçte bir çok insan yardıma muhtaç hale gelmeye başlamış, açlık sınırında yaşamaya maruz bırakılmıştır. 7,6 milyon insan yerinden edilmiş nüfusun dörtte biri Türkiye, Ürdün, Lübnan ve Irak başta olmak üzere komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır(Kaya ve Kırac, 2016). Bununla birlikte mülteci meselesi, yalnızca komşu ülkelerin ya da Ortadoğu’nun meselesi değildir. Bir çok ülkeyi ilgilendiren temel bir olgudur. Bundan dolayıdır ki Suriye göçü, tüm milletlerin aktif olarak katılması ve böylece çözüme kavuşturulması gereken bir durum haline gelmiştir(Orhan, 2014: 7).

1.1.7.Suriyede Etnik ve Dini Yapı

Suriye birbirinden farklı bir çok farklı etnik gruba mensup ve dini açıdan yine birbirinden farklı dinlere sahip bireylere ev sahipliği yapmaktadır. Ülke genelinde bir hayli fazla olan etnik gruplar ve beraberindeki dinsel farklılıklar karışıklığı da beraberinde getirmektedir.

Suriye nüfusunun 22.5 milyon civarında olduğu bilinmekle beraber bu nüfusun %90’ı Arap, %9’u Kürt, %1’lik dilimi ise Ermeni, Türkmen ve Çerkezlerden meydana gelmektedir(Şen, 2013: 60). Bu etnik gruplardan Kürtler, Türkmenler ve Çerkezler neredeyse tamamen sünni müslüman yapıyı oluşturmaktadır ve inanç olarak çoğunluk gruptur. Azınlık etnik grup ise Ermenilerdir ve Hristiyan gruptandır. (Van Dam, 2000: 18). Ülkenin dini olarak nüfusunun %74’ünü Sünni Müslümanlar, %11’ini Aleviler, %2’sini İsmail ve İthna-ashari olarak bilinen müslümanlar, %10’unu Hristiyanlar ve %3’ünü de Dürziler oluşturmaktadır (Kıran, 2014: 99). Bu farklılıklar zenginlik olmasına rağmen aynı zamanda birçok zulme de sebep olmuştur. Farklı bir dine sahip olanlar değil, aynı dine mensup olanlar arasında da mezhepsel sıkıntılardan kaynaklı sert durumlar, baskılar ve şiddet olayları yaşanmaktadır.

Mezhepsel farklılıklar iç savaşın daha da ilerlemesinde etkili olmuştur. Bu durum için tarihsel süreç çok önemlidir. Suriye'nin yönetiminde geçmiş tarihten bugüne baktığımızda genel olarak Sünniler iktidar olmuştur. Aleviler(Arap Alevisi) azınlık olarak geri planda kalmıştır. Ancak 1946'dan sonra Aleviler(Arap Alevisi) için durum değişmiştir. Fransız mandası yönetiminde olan Suriye'nin kurtulmasıyla, aleviler azınlık halde olmalarına rağmen farklı bir konuma gelmiştir. Suriye Fransa'nın manda yönetimine dahil iken, Sünni kesim askerlik görevini küçümsemiş, Aleviler(Arap Alevisi) ise, gönüllü bir şekilde orduya katılmayı tercih etme yoluna gitmiştir (Özyürek, 2016: 75). Suriye, Fransız mandasından sonra bir süre askeriye'nin himayesine girmiştir. İtirazlar yükselmesine rağmen, Suriye'de devlet başkanları askeri yöneticiler arasından seçilmiş ve anayasa meclise kabul ettirilmiştir. Bu durum Baas Partisi'ni iktidar olma yolunda adım adım ilerletmiştir(Kıran, 2014:101). Baas Partisi çok uzun sürmeden önemli bir konuma yükselmiş ve azınlık grupları destekleyen bir politika benimsemiştir. Böylece Alevi(Arap Alevisi) kesimin desteğini kazanmıştır. Baas Partisi, 1966 yılında yönetimi ele geçirmiş ve Aleviler(Arap Alevisi) Hafız Esed ile birlikte çok iyi temsil edilir hale gelmiştir (Özyürek,2013:74). Daha sonra Hafız Esed, 1970 yılında iktidarda iken, Hristiyanlarında cumhurbaşkanı seçilebileceği bir anayasa önerisinde bulunmuş ve Sünniler tarafından ülke çapında tepki ile karşılanmıştır (Kıran, 2014: 101).

O dönemde Suriye'de Müslüman Kardeşler örgütü, alevileri kafir ilan ederek onlara yönelik bir ayaklanma girişimi başlatmıştı. Bu durum karşısında Suriyeli Aleviler(Arap Alevisi), Baas Partisi etrafında toplanmıştır. Bunun sonucunda Alevi(Arap Alevisi)-Sünni gerginliği başlamış ve uzun yıllar devam etmiştir. Şubat 1982'de karışıklıklar önlenemez hale geldiğinde Esed, bu karışıklığı önlemek için Hama kentinde yirmi bin Sünni Müslümanı katlettirmiştir (Kıran, 2014:101). Şam ve Halep'te yaşayan zengin sünni tüccarlar ile anlaşmalı halde olunmuştur. Sünniler tamamen yok sayılmamıştır. Bu antlaşma rejimin korunması ve devamlılığı için önemli bir adımdır

(Şen, 2013: 61). Babasından sonra devletin başına geçen oğlu Beşar Esed bu antlaşmayı devam ettirmiş ve kökeni sünni olan Esmâ Esed ile evlenmiştir (Gezer, 2019 :26).

Yıllardır devam eden toplum içindeki farklı etnik ve dini grupların çatışması, zaman içinde büyüyerek, günümüzde de devam etmekte olan iç savaşın ana nedenlerinden birini oluşturur hale gelmiştir. 2011 yılında yükselen muhalif sesler, aslında yüzyıllardır devam eden ve sömürülerek, ezilerek yıllarını geçiren toplulukların ulaştıkları bilinç ve farkındalık ile onlara birey ve toplum olarak engeller getiren yönetime karşı milli bilinç ile dur denmesidir(Çetin ve Çağ, 2012: 9).

1.2. GÖÇ VE KADIN

Göç hareketliliğinde yaşanan artış, kadın göçmen sayısını da gün geçtikte arttırmaktadır. Kadınlar geçmiş yıllarda ekonomik bağlamda göç hareketinde etkin bir statüye sahip değildi, ancak 1960 yılından sonra yaşanan göç hareketi ile kadının etkisiz statüsü ortadan kalkarak toplum içindeki rolü de değişmiştir. Kadınlar göç sürecinde belirgin bir şekilde görünür hale gelmeye başlamıştır. Bu dönemlerden sonra yoksulluk, gelir eşitsizliği, az gelişmiş ülkelerde meydana gelen çatışmalar sonucunda göçe katılan kadın sayısı artış göstermiştir (Şeker ve Uçan, 2016: 206).

Cinsiyet tanımlamalarına baktığımızda, kadın ve erkek genetik özellikleri bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Bu tanımlar bize yalnızca kadın erkek arasındaki fizyolojik farklılığı gösterir. Ancak toplumsal cinsiyet tanımına baktığımızda, farklı toplum ve kültürlerde bireye yüklenen roller ve beklentiler açısından kadın ve erkeğin farklılaşması olarak karşımıza çıkmaktadır(Kümbetoğlu ve Gedik, 2005: 267). Özellikle ataerkil aile yapısına sahip olan toplumlarda, cinsiyet rollerinin daha belirgin olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.

20. yüzyılda kadın göçünde önemli derecede artış meydana gelmiştir. Daha önceleri çoğunlukla aile birleşimi olarak gerçekleşen kadın göçünün türü ve sayısında değişimler meydana gelmiştir.

Kadınlar genellikle göçün pasif unsurları olmakla beraber, yine onların bu süreçte deneyimledikleri göç ya da göçe zorlanma ve göç sonrası iş gücüne katılımları gibi konular ihmal edilmektedir (Boyd, 2003; Kirman,2017: 126). İlk kez, kadının göç süreci erkekten bağımsız olarak, kadınlara özgü durumlar içinde ele alınıp incelenmesi gerektiği fikri, Birleşmiş Milletler Kadınlar Üzerine Dünya Konferansı (Meksika, 1979), Kadınların On Yılı Üzerine Dünya Konferansı'nda bahsedilmiştir (Şeker ve Uçan, 2016: 205).

Birleşmiş Milletler, dünyadaki mülteci sayısının %70'inin kadın ve çocuklardan oluştuğunu belirtmiştir(Aktaş, 2016: 31). Bu yüzdeliğin oldukça fazla olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle son yıllarda gerçekleşen kadın göçünün ailevi sebeplerden ya da çalışma koşullarından kaynaklı olmadığı, ülkelerinde meydana gelen savaş, sömürü gibi olumsuz olaylara bağlı olarak da göç etmek zorunda kaldığı gözlemlenen bir sonuçtur (Harzig, 2003: 23). Ataerkil toplumlarda özellikle kadınlar yapısal olarak daha hassas, korunmaya ihtiyacı olan, pasif, ev işlerine ve çocuklarına bakmakla yükümlü kişi olarak görülmesinin bir sonucu olarak göçe, toplumsal rolleri ile dahil olmak zorunda bırakılır. Bundan dolayıdır ki kadınlar, belirtilen bu sorumluluklar ile birlikte hem göçün hem de kadın olmanın mağduriyetliğini bir arada yaşayan, çifte dezavantajlı ve hassas grupturlar (Sam, 2006:408). Kadınlar, göçmen olmaları bir yana kadın olmalarından dolayı da ayrımcı tutuma, erkeklere oranla daha fazla maruz kalmaktadırlar (Kirman, 2017:126).

Göçmen kadınlar, yaşadıkları mağduriyet ve ayrımcı tutumlarının yanı sıra toplumda farklı rollere de sahip olma özelliğini taşımaktadırlar. Kadının toplumsal olarak üstlendiği bir takım roller ve sorumluluklar da mevcuttur. Kadınların üstlenmiş oldukları bu

sorumluluk ise, gelecek nesillere geleneksel ve kültürel değerlerini de aktarmaktır (Hondagneu ve Sotelo, 2003). Göç eden kadınların toplumsal cinsiyet rollerine eklenen, göç edilen kültürün etkileri ve bununla birlikte kendi geleneksel kültürünü ve dilini koruma çabası da vardır (Şeker ve Uçan, 2016: 207).

Göç, her ne kadar siyasi bir olgu olarak görülse de, cinsiyeti olan bir kavram haline gelmiştir (Castler ve Miller, 2008: 12). Kadınların ve erkeklerin toplumsal rolleri ve sorumlulukları karşılaştıkları yeni ortamdan etkilenmektedir (Gururaja, 2000). Ancak bu etkinin kadınlar ve kız çocuklarında, erkeklere nazaran daha farklı olduğunu söyleyebiliriz. Yine bu yolculukta kadının, ataerkil toplumlarda kabul gören toplumsal rolleri erkeklere oranla daha fazla ön plana çıkmaktadır. Kadınların bu süreçte edinmiş oldukları artan sorumluluklar onlar için de zorlayıcı olmaktadır (Buz, 2006). Kadınlar göç sonrasında da problemlerle karşılaşmaya devam etmektedir. Bu problemlerin başında konuşma ve dil, kültürel farklılıklar, sosyal dışlanma gelmekte ve bu sebeplerden dolayı kendilerini göç ettikleri topluma yabancı hissetmektedirler (Tuzcu ve Ilgaz, 2015).

1.2.1.Zorunlu Göç Sürecinde Kadınlar

Göç olgusunun temelinde yatan sebeplerin başında insanların hayatta kalma ve daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak istemeleri gelmektedir. Bu yüzden farklı ülkelerden insanlar, daha iyi yaşam şartlarına sahip olabilmek için yeni ülkelere göç etmişlerdir. Ancak bu durum özellikle son yüzyılda değişmiş, yalnızca iyi şartlara sahip olabilmek amacı ile değil, ülkeler arası yaşanan savaşlar, iç savaşlar, yoksulluk gibi nedenlerden dolayı da zorunlu göçler olmuştur. Bu göçler beraberinde; mülteci, sığınmacı, geçici koruma gibi insanlara verilen yeni statüleri beraberinde getirmektedir.

Başlangıçta göç süreci erkekler üzerinden açıklanmaya çalışılırken, daha sonra sürece zorunlu göçlerin artmasıyla birlikte kadınlarda dahil olmuş ve yeniden konu ile

ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Çünkü toplumsal cinsiyetin anlaşılması g için önemli bir meseledir (Grecio ve Boyd, 2003: 1).

G, son yıllarda kadınların da tek başlarına gerçekleştirdiği bir harekete dönüşmüştür. Özellikle Suriye özelinde meseleye baktığımızda, iç savaş boyunca ailede erkek bireyleri, eşini, erkek çocuğunu, babasını kaybeden kadınların tek başına ya da aile içinde hayatta kalan kadınlarla birlikte gerçekleştirdikleri bir sosyal hareketlilik türü haline gelmeye başlamıştır. Böylece, eskiden g genellikle erkekler tarafından gerçekleştirilen bir eylemken, son zamanlarda gn feminizasyonu söz konusu olmuştur (Donato vd., 2006). Savaşlar ve i çatışmalar sonucu gerçekleşen düzensiz göçler, kadınların problemlerini daha görünür hale getirmiştir. Kadınların zorunlu olarak gerçekleştirdikleri gle birlikte cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz bırakılmaları, düşük maaşlı işlerde çalıştırılmaları onların sömürüye karşı daha hassas bir grup olduğunun göstergesidir. Cinsiyete bağlı sorunlar, hareketlilik süreçlerinde etkilerin şiddetini artırmakta ve mülteciler için extra bir yük oluşturabilmektedir. OECD'nin yaptığı araştırmaya göre, göçmen kadınlar iş piyasasında erkeklere göre daha fazla engel ile karşılaşmakta ve bu durumda kadınları ciddi şekilde dezavantajlı duruma düşürebilmektedir (zerim ve etin, 2019).

Gerçekleştirdikleri g ile birlikte kadınların görünmezliği sorunu devam etmekte, g bu soruna çözüm üretememekte, üzerine eklenen yeni problemler ile birlikte daha da karışık bir hale dönüştürmektedir. Zorunlu güce bağlı olarak kadınlar ikamet ettikleri yerlerde de gündelik hayatlarını etkileyebilecek çeşitli problemlerle yüzleşmektedir.

Göç eden kadınların yaşadıkları psikolojik travmalar onları bulundukları ortamda eklenen problemlerle birlikte daha da olumsuz etkilemektedir. Yakınlarını ve sevdiklerini kaybetme, g etmelerine sebep olan iç savaş tecrübesi, ayrımcılığa maruz kalma,

sevdiklerinin gözlerinin önünde katledilmesi gibi dramatik durumlara, farklı bir ülkede olma durumundan kaynaklı dil problemi, iş bulma sıkıntısı, mesleki statülerinin kaybı gibi yeni problemler eklenerek kadınların daha çok içe kapanmasına ve göç etmiş kadınların psikolojilerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Dil probleminden kaynaklı iletişim kuramayan kadınlar, göç ettikleri yerlerde kendi kabuklarına çekilip iç dünyalarına kapanacaklardır (Karataştan, 2017: 28). Bu örnekleri ekonoimik, sağlık, eğitim, kültür vs. alanlarda yaşanan problemlerle birlikte daha da genişletebiliriz.

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET VE DİN

Toplum, sosyal bir bütün halinde kadın ve erkekten meydana gelir. Toplumun biyolojik olarak birbirinden farklı olması ayrımcılık içermeyen bir durumdur. Ama tarih boyunca kadın ve erkek, cinsiyetten farklı, daha derin farklılık üzerinden tanımlanmıştır. Tanımlanma şekilleri kadınları ve erkekleri biçimlendirmiş, sosyal ve kültürel hayatları bu tanımlamalar üzerinden şekil almıştır.

Toplumsal cinsiyet, biyolojik bir temele dayanmayan, toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve yine bundan dolayı içeriği toplumdan topluma değişebilen “cinsiyet konumu”dur. Toplumsal cinsiyet, cinsler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de ortaya çıkarır(Berktaş, 1995).

Toplumsal cinsiyet kavramını sosyolojiye kazandıran kişi Ann Oakley’dir. Oakley’e göre, cinsiyet kadın ve erkeği biyolojik olarak anlatırken; “toplumsal cinsiyet” toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeyi işaret etmektedir. Ancak bu terim ilk kullanıldığı andan itibaren aynı kalmamış, sembolik düzeyde, erkekliğin ve kadınlığın kültürel ideallerini, yapısal düzeyde ise cinsiyete bağlı iş bölümünü içine alacak şekilde genişlemiştir (Marshall, 1999).

Din, insan yaşamının her aşamasında hissedilen bir olgudur ve insanoğlunun var oluşundan beri neredeyse tüm eylemlerine bir şekilde dahil olmuş bir sistemdir. Din ayrıca, birey ve toplum hayatında en derinden hissedilen bir güç olmasının yanı sıra, her zaman düşünürlerin de ilgi odağı olmuştur. Din, aşkın nitelikli işlemler ile birlikte aynı zamanda sosyal ve siyasal hizmetleri de yerine getiren bir kurumdur. Örneğin, doğum ve ölümlerin kayda geçirilmesi, yoksullara yardım, eğitim, evlenme işlemleri, vergilerin toplanması, ölüleri gömmeye bu kapsamda uygulanmaktadır (Lundberg, 1970).

Dinden kaynaklı olarak sosyal hayatın olaylarına karşı belirli bir tavır gelişmiş ve bu tavır, sosyal olguların bütününe kuşatmıştır. Mesela din bir şeyi yasaklıyorsa, tıpkı faiz gibi, o toplumda buna uygun yaşama biçimi geliştirilir. Aynı şekilde dinin kadın ve erkeğe belirlediği roller, gerçekleşen toplumda, toplumsal cinsiyetin belirlenmesine neden olmaktadır (Gürhan, 2010).

Dinin en önemli işlevlerinden biri de meşrulaştırma. Dinin bu gücüyle birey, yaptığı her şeyi haklı bir zemine oturtmaktadır. Sosyal hayatta bu güç daha çok insanlar arası ilişkilerde kendini gösterir (Okumuş, 2003). Bu sebeple toplumda var olan toplumsal cinsiyet ayrımları, din adına meşru hale gelmekte ve sanki dinin birer emri gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Böylece bu meşrulaştırma, kadınları ikincil konuma getirmekte ve aile içi hak eşitliğini sağlayacak durumları engelleyebilmektedir. Din, kadınların haklarının inkarı için bir gerekçe olarak kullanılabilir (Berktaş, 1995).

İslam, üç ilahi din içinde en son dindir. İslam dini, her yönüyle ilahi bir sistemdir ve insana insan olduğu için değer veren bir dindir. İslam, son din olarak evrensel mesajı ile tüm insanlığa bildirilmiş ve bu yönüyle de diğer dinlere göre İslam'ın kadına bakış açısındaki büyük farklılıkları da beraberinde getirmiştir. İslam dini, kadın ve kadın hakları üzerinde titiz bir şekilde durmuştur (Gürhan, 2010).

Kur'an-ı Kerim, kadın erkek eşitliğini bir çok ayette vurgulamaktadır. Temel haklar, islam dininde erkek kadar kadına da tanınmıştır. Bu durumda; evlenme ve aile kurma hakkı, inanç ve düşünce özgürlüğü, kanun önünde eşitlik gibi haklarda kadın ve erkek arasında herhangi bir fark bulunmadığı Neml Suresi'nin 29.,32.,34.ve 44. ayetinde açıkça dile getirilmektedir.

Örneğin İslam, kadına ekonomik özgürlüğünü sağlaması içinde bir takım düzenlemeler getirmiştir. Miras hakkı bunlardan biridir. Nisa Suresi 7. ayetinde net olarak ifade edilmektedir:” *Anne babanın ve yakınların bıraktıklarından erkeklere pay vardır; yine anne baba ve akrabaların bıraktıklarından kadınlara da pay vardır; azından çoğundan, belli pay.*”

İslam dini evlilik konusunda da kadının onayını istemektedir. Kadının fikirlerine önem verir. Kadın istemediği hiçbir erkek ile evlendirilemez ve böyle bir evlilik dinen yapılamaz. Hz.Peygamber, onun zamanında gerçekleşen, kadının onayı olmadan yapılan evlilikleri kendisi bozmuştur. Ayrıca kadın erkek arasında anlaşmazlık meydana geldiğinde, kadın kocasından ayrılabilir (Savaş, 1996).

Saadawi'ye göre, İslam'da kadının konumu başlangıç ve bugünkü hali itibariyle farklılık göstermektedir. İslamın ilk yıllarında, kadınlar kendi hakları konusunda bilinçli ve haklarını savunabilmekteydi. Bu durum Peygamber döneminde sayısız kadın ile örneklenmektedir. Ancak Peygamber'den sonraki dönemlerde bu durum değişmiş ve peygamberden sonra gelenler onun adımlarını takip etmemiştir. O dönemdeki evlilik ve boşanma konusundaki özgürlük yerini, kendi iradelerine rağmen evliliğe zorlanan ve kadını boşanma hakkından mahrum bırakan yeni yasalara tabi tutuldukları belirtilmektedir (El-Saadawi, 1997: 77).

Kadınlar tarih boyunca eşitsizlik ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmışlardır. Kadınlar, erkeklere oranla daha düşük konumda görülmüş ve yine erkeklere oranla daha

az hakka sahip olmuştur. Bu durumda kuşkusuz, geleneksel cinsiyet rollerinin etkisi büyüktür. Dinlerin öğretileri ise; toplumda, toplumsal cinsiyetin ortaya çıkmasında ve devam ettirilmesinde çok büyük yer edinmiştir. Ayetler ve hadisler ışığında, İslam dini ilke olarak kadına karşı eşitlikçi bir tutuma sahiptir. Ancak dinin yorum geleneğinde ataerkil sistem açığa çıkmaya başlamış ve diğer dinlerde olduğu gibi kadın ikincil konuma getirilmeye ve bu durumda, sanki dinin temel öğretisi gibi gösterilmeye çalışılmıştır (Gürhan, 2010).

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÖÇMEN KADINLAR VE DENEYİMLERİ

2.1. Suriye’de Savaş Öncesi Kadınlar, Toplumsal Cinsiyet Söylemleri ve Din

Suriye’de kadınlar için yaşam bölgeden bölgeye, aileden aileye farklılık gösterebilmektedir. Bazı göçmen kadınlar yaşamlarını yaşadıkları yerde baskı altında sürdüklerinden bahsederken, bazıları ise özgürce bir yaşamdan bahsetmektedir.

Suriyeli kadınlar aslında teoride yasaların haklarını koruduğunu belirtmektedirler. Ancak uygulamada, bu yasalara uyulmadığını, bir çoğunun hakkını alamadığı ve bazı kadınların ise yasal haklarından tam olarak haberdar olmadığı anlatılmaktadır. Ayrıca haklarını biliyor olsalar da, aile baskısı yüzünden var olan haklarından da vazgeçmek durumunda kaldıklarını ifade etmektedirler. Miras hakkı bunun en güzel örneklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İslam’da olması gereken miras eşitliği konusu, Suriye’de yaşayan kadınlar tarafından biliniyor olmasına rağmen, toplumsal baskıdan kaynaklı olarak haklarını alma konusunda çaresiz kaldıklarını dile getirmektedirler.

Araştırmada mülakat soruları belli bir sıra ile sorulmuş olsa da genel olarak tüm görüşmecilere aynı soru yöneltilerek mülakata başlanmıştır. İlk soru, ülkelerinde yaşanan iç savaş öncesi hayatlarını kadın olarak anlatmaları, tanımlamalarıdır. Verilen cevaplar genel olarak birbirlerine benzer niteliktedir.

Görüşme yapılan yedi kadından altısı, Suriye’de ev hanımı olduğunu belirtirken yalnızca tek bir görüşmeci İngilizce öğretmeni olarak görev yaptığını ifade etmiştir. Ev hanımı olan kadınlar vakitlerinin çoğunu ev işlerinde geçirdiklerini belirtmişlerdir. Suriye’de bir kadın olarak savaştan önceki hayatları, toplumdaki rolleri katılımcılar tarafından aşağıdaki sözlerle ifade edilmiştir.

“Savaştan önce hayatımız çok normaldi. Hiçbir sıkıntımız yoktu. Kadınlar için hayat orda çok normal gibi görünüyordu. Ama baktığımızda miras olarak çok az hakkımız vardı. Bu durum hiç iyi değil. Haklarımızı arayamıyorduk. Çünkü ailelerimizden korkuyorduk. Bu yüzden biz bu duruma alıştık, çünkü bizden öncekiler hiç almadı, hakkımızı aramıyorduk”(G1, Halep, 27).

Yaşadığı bölgede kadınların haklarını alamadığını belirten görüşmecimiz, aile içinde kadın olarak erkek kardeşleri ile farkını ise şu sözlerle dile getirmeye çalışmıştır.

“Kadın olmanın iyi yanında var kötü yanı da var. Ailemizin içinde cinsiyetlerimize göre ayrı davranışlar vardı. Biz okula gidince anladık bunun yanlış olduğunu, ama hiçbir şey yapamadık. Kadınlar açısından hakkını arayan olsa da kimse umursamıyordu. Keşke herkes hakkını alsaydı hiç zulüm olmasaydı. Bizde erkek üstün kadınlar aşağıda ve hala böyle devam ediyor. Özellikle kadın evlenmezse daha kötü. Çünkü hep diyorlar onlar sen kadınsın ,yapacaksın, mecbursun, evlenmedin de...”(G1, Halep, 27)

Daha sonra görüşmecimiz kız çocuklarının erken yaşta evlendirildiğini ve onların eğitim hayatlarının nasıl kısıtlandığını, ne gibi sıkıntılar yaşadığını aktarmaya devam etmiştir:

“20 yaşından sonra kadın evlenmediyse ona iyi gözle bakmıyor aile. Birde birçok anne kızlarını okuldan aldı evlendirmek için, çünkü okurlarsa yaşları büyür ve evlenemezler. Bu yüzden okuldan alıyorlar. Çocukları 14 yaşında evlendiriyorlar, çok yanlış. Çünkü onlar çocuk, oyun istiyor, oynamak istiyor. Evlenmeye hazır değil. Yemek yok, iş çok. Çocuk o. Onlar evleniyor çok çocukken, sonra 20 yaşına geliyorlar, biz hiçbirşey görmedik diyorlar. Bende mecbur kaldım bu yüzden evlendim diyorlar ve boşanmak istiyorlar. Çünkü küçükken bir şey bilmiyorlar. Ama boşanmak çok büyük sıkıntı. Anne

babaya söyleyecek, onlar yanında olursa boşanabiliyor ancak, ama olmazsa boşanma yok. Eğer boşanırsa, o boşanan kadına kötü bakıyorlar. Ama okuyan insanlar böyle düşünmüyor. Cahiller böyle. Çocuk yaşta evlendiriyor aileler. Yük olduğumuz için değil, büyük olunca istemiyorlar kızları bu kötü bir şey. Benim yaşadığım yerde kızlar okula gidebiliyor. Ama bir erkek o kızla evlenmek isterse hemen okuldan alıyorlar. Evlendiriyorlar.

Ben 8 kız, 4 erkek kardeşli bir ailede büyüdüm. Herşey erkeklere ait. Dışarı erkek çıkar, güzel elbiseler erkek giyer. Ama kadın, erkek izin verirse ancak bir şey yapabilir ailemde. Ben lise bitince üniversiteye kayıt oldum. Abilerim benimle bu yüzden konuşmadı. Neden gidiyorsun orada erkek var gidemezsin dediler.”(G1, Halep, 27)

Eğitim hayatı evin erkekleri tarafından engellenmek istemesine rağmen üniversiteye devam ettiğini belirten görüşmecimiz yaşadığı zorlukları ise şu şekilde anlattı:

“Bu şekilde okula devam etmek çok zordu. Okula gidiyordum ama isteksizdim. Okul şehirdeydi, ben köyde yaşıyordum. Ulaşım hem zor hemde çok masraflıydı. Abilerimden biri okumak istediğim için bana para vermiyordu. Sonra savaş başladı ve okul bitti.”(G1, Halep, 27)

Çocuk gelin olarak tanımlanan, Suriye’deki hayatı ve erken yaşta evlendirilmiş olmanın kendisine getirdiği sıkıntıları ifade etmeye çalışan G4 ise şunları aktarmıştır:

“Ben çok küçük yaşta evlendirildim. 13 yaşındaydım. Hiçbirşey bilmiyorum. Yemek yok, temizlik yok. Çok kötü bir yaşam.. 8. Sınıfa kadar okudum, o zaman 12 yaşındaydım. Yazık bize.. Çocukken evlilik hiç iyi bir şey değil, çok kötü. Hiçbir şey bilmiyor. 18 öncesi yok, olmasın. O yaşta evlilik çok kötü,

intihar gibi. Hiç memnun değildim. Ama herkes böyle evlendi benim yaşadığım yerde. Suriye’de hayat bize iyi değil, çok zor..”(G4, Halep, 23)

Suriye’den göç eden veya etmek zorunda kalan katılımcıların bir kısmı yaşadıkları hayatta, kadın olarak ikincil rollerin kendilerine yapıştığını ve bu durumun aile içindeki konumlarını nasıl olumsuz etkilediğini anlatırken, bir kısmı ise tam aksi şekilde toplumsal rollerin aile içinde eşit olarak paylaştırıldığını ifade etmiştir. Bu durumun üzerinde etkili olanın ise yaşadıkları bölgelerin diğer bölgelere oranla daha eğitilmiş ya da onların tabiri ile daha şehirli bir hayat sergilemesinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Aile içinde eşit muamele gördüklerini dile getiren görüşmecilerimizin aktardıkları şu şekildedir:

“İç savaştan önce çok rahat bir hayatımız vardı. Ben çalışan eğitilmiş bir kadımdım. İstedikim gibi hareket edebilme özgürlüğüm vardı. Gezmeler, ziyaretler...herşey çok iyiydi. Kendi arabam bile vardı. Benim geldiğim şehirde toplumsal cinsiyet eşitliği diye bir söylem yoktu. Kadın, erkek herşeyi yapabilir. Eşim benim iyi eğitilmiş bir gazeteciydi. Biz herşeyi beraber yapıyorduk. Çünkü böyle gördük. Erken yaşta evlilik yoktur benim benim bölgemde, ben kendim de 21 yaşında evlendim.”(G6, Lazkiye, 60)

Aynı bölgeden gelen bir diğer görüşmecimiz ise, görüşmecimizi destekler nitelikte bölgedeki yaşayışını bizlere şu sözleri ile aktarmaya çalışmıştır:

“Savaştan ve evlenmeden önce büyüdüğüm şehirde kadın erkek farkımız yoktu. Biz 3 kız kardeşтик, bizden sonra 1 erkek kardeşimiz oldu. Ama ayrım hiç olmadı. Babam araba tamircisiydi. Bizleri hep iş yerine götürürdü. Traktör sürdürürdü, motor baktırırdı. Erkek çocuğundan hiç ayırmadı. Biz çalışabiliriz, gece dışarı çıkabiliriz. Arkadaşlarla buluşabiliriz. Okumak mesela bizim için çok önemli. Ben zaten üniversite okuyordum Arap Dili ve Edebiyatı, ama savaş

*yüzünden yarım kaldı. Babam bana ve diğer iki kız kardeşime hep: **belki ben yanınızda olmayacağım bir gün. Bugün varım, yarın yokum. Allah bilir. O yüzden eğitimi olun. Kendi hayatınızı kurun** derdi. Benim geldiğim bölgede lise bitmeden evlilik olmaz. Orda çocuk evlilik, çok ama çok az. En küçük bile 18 falan, aşağısı olmaz. Suriye’de benim şehir aslında çok farklı. Benim şehirde herkes eşit, kadınlar çok güçlü. Her zaman haklarını alabilirler. Boşanma hakkımız var. Çocuklarda da illa erkek demiyorlar, Allah ne verirse. Mesela babamın fikri biz yokken öyleymiş. Şimdi erkek çocuk dedi diye pişman. Biz kızlarımızı baskılamıyoruz. Sen kızsın, yapamazsın demek yok.” (G5, Lazkiye, 31)*

Görüşmecilerimize yöneltmiş olduğumuz sorulara verdikleri cevaplar yaşadıkları şehirlere göre farklılık göstermektedir. Bu bilgiler, bazı bölgelerden gelen kadınların, iç savaş öncesinde hayatlarını aktarırken aslında bir kadın olarak yaşamın pek parlak olmadığını, ancak diğer bölgelerden gelen kadınlar için durumların daha iyi olduğunu göstermektedir. Özellikle Halep, İdlib şehrinden göç eden kadınların savaş öncesi hayatlarını dinlediğimizde, birçok hakları olmasına rağmen bunları kullanamadıkları, hatta erken yaşta evlendirildikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır. Çalışmaya katılan, bu bölgelerden gelmiş göçmen kadınlar, kadın olarak hayatlarını çok zor şartlarda yaşadıklarını, eğitim gibi temel insan haklarının dahi ellerinden alınmak istendiğini ifade etmişlerdir. Ailelerinin ataerkil bir toplum yapısına sahip olduğunu dile getiren görüşmeciler, aile içinde toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı ayrımcılığa uğradıklarını, erkek kardeşlerin kendilerinden daha üstün görüldüğünü ve onların her istediklerini diledikleri gibi yapabildiklerini ifade etmişlerdir. Aslında genellikle okumak ve bunun gibi daha bir çok hakka sahip olmak gibi hayalleri olan bu görüşmecilerimiz ya çocuk yaşta evlendirilmiş ya da eğitim hakları kısıtlanmaya çalışılmıştır.

Sahip oldukları hakları bilmelerine rağmen toplumun getirmiş olduğu baskıdan kaynaklı haklarını arama fırsatları bile olmamıştır.

Humus, Lazkiye bölgesinden gelen görüşmecilerimiz için ise durum, bu anlatılanlardan oldukça farklıdır. Bu bölgelerden gelen katılımcılar, yaşadıkları şehirde kadın ve erkek eşitliğine özen gösterildiğini, eğitimin özellikle kadınlar için oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Görüşmecilerimizin gelmiş olduğu şehirlerdeki farklılıklar, her açıdan hayatlarına yansımış ve yaşama biçimlerine yön vermiştir. Bir tarafta haklarını bilmelerine rağmen alamayan, çocuk denecek yaşta evlendirilen ve aile içinde toplumsal cinsiyet rollerine göre biçilen hayatlar karşımıza çıkarken, diğer tarafta her türlü hakka sahip olan, kadınların haklarını özgürce kullanabildiği ve aile içinde cinsiyetçi rollere rastlanmayan anlatılar yer almaktadır. Çalışmaya katılan kadınların özellikle anlattıkları durumları sadece kendileri açısından değil, bölgenin geneline yayarak anlatması da dikkat çekmiştir.

2.2. Göçmen Kadınların Göçe Karar Verme ve Sınırdan Geçiş Süreci

Suriye’de yaşanan protestolar ve gösteriler ile birlikte taraflar arasındaki durum bir iç savaş haline dönüşmüştür. Bu iç savaş ise kayıpların meydana geldiği çeşitli toplumsal travmalara sebep olmuştur. Ancak yaşanan bu durum kadın ve erkek açısından farklı şekillerde deneyimlenmiştir. Erkekler savaş anında ölümle yüzleşirken, kadınların yüzleştikleri ise cinsiyete bağlı, çok daha farklı durumlar olarak ortaya çıkan gerçeklerdir.

Savaş ortamları temel ihtiyaçların karşılanmasını zorlaştırmakta, hayatın genel akışını bozmakta ve bunlarla birlikte birçok fiziksel ve psikolojik sorunlara da sebep olmaktadır. İçinde bulundukları savaş ortamında verilen kayıplar, sevdiklerinin gözlerinin önünde şehit edilmesi veya bu risk ve korkuyla yaşanması, bulundukları şehirde bombaların patlaması, sivil vatandaşlara yapılan müdahaleler, gündelik

hayatlarına devam edememe hali, barınma, sağlık, gıda gibi temel ihtiyaçları karşılamada zorlukların yaşanması, izinsiz bir şekilde evlere girilmesi ve evdeki erkeklerin zorla götürülmesi gibi birçok nedenden ötürü Suriyeli kadınların göç etmeye karar vermelerinde etkin rol oynamıştır.

Bu durumda ilgili olarak G1 şunları aktarmıştır:

“Göç çok zor bir karardı. Ama ya ölürsün, ya kaçarsın. Mecbursun. Hergün üzerimizden uçak geçiyor, her yer bombalanıyor. Sonra İşid bizi aldı. Onlar gibi davranmazsak başımızı keseceklerdi. Mecbur kaldık, sizdeniz dedik. Sonra ben eşime söyledim. Böyle yaşanmaz, kaçalım dedim. O zaman kızım yedi aylıktı. Sonra eşim benim hasta olduğumu söyledi. Hasta olunca izin var. Ama normalde biz Suriye’den hiç gitmek istemedik. Ölürssek şehit oluruz dedik ama ben kızımı düşündüm. Böyle yaşamak olmaz kaçalım dedim. Çünkü kızım büyüyünce ne olacak bilmiyordum.

Görüşmecimiz, verdiği karar ile hayatına devam etmek istediğini dile getirmiştir. Yaşadığı hayatın bir bilinmezliğe gittiğini düşündüğünü belirtmiş, böyle yaşamamanın kendisi ve özellikle kızı için zor olduğunu anlatmıştır. Kaçma anında hissettiklerini dile getirirken zorlanmış ve şu şekilde ifade etmeye çalışmıştır:

Daha sonra gizli gizli gece yola çıktık yani kaçtık. Yakalanırsak bizi öldürecekler. Yedi sekiz saat yürüdük. Kış ayıydı. Her yer çamur, kucağında bebek, çok korktuk. Kızım ağlasa, sesi duyulsa yakalayacaklar bizi. Ne olacağız bilmiyorduk. Bir dakika sonrası nasıl olacak bilmiyorduk. Sadece yürüyorduk. Ben hem korkuyordum hem de mutlu oluyordum. Korkuyorum çünkü görürlerse yakalayacaklar ve öldürecekler bizi, bir yandan da mutluyum artık kaçıyoruz burdan. Aslında o an hiç his yok. Ya ölüm var ya

yaşam! Biz ölümden daha kötü şeyler gördük. Bu yüzden gitmeliyiz burdan dedim ve eşime ilk ben kaçalım burdan dedim. Çünkü İşid var, uçaklar geliyor. Sevdiklerimiz paramparça, bunları hep gördük. Sonunda kaçmaya karar verdik. Bu çok güzel bir karar. Ama ailemden çok uzaktayım artık. Sonra farkettim yokluklarını. İlk başta sadece kaçmak istiyorsun ama zaman geçince anlıyorsun anne, baba, kardeş hiç biri yok. Ama ben hepsinden önce kızımı düşündüm. O büyüyünce ne olacak. Burda böylemi yaşayacak. Bunu istemedim. Ölümü göze aldım ve kaçtık.”(G1, Halep, 27)

G4 ise yaşadıklarını ve göçe nasıl karar verdiğini şu sözlerle aktarmıştır:

“Ben öğretmenlik yaparken okulumda birçok erkek meslektaşımın gözlerimin önünde ölümüne şahit oldum. Mezhep çatışması nedir bilmezken, iç savaş çıktıktan sonra alevi-sünni savaşı da başladı. Benim köyümde bir alevi(arap alevisi), kızlara tecavüz ediyor ama kimse ona bir şey yapamıyordu. Bir gün köyün meydanında 25 kadına tecavüz ettiğini söyledi gülerek. Sonra benim köyümün erkekleri köy meydanında o adamı öldürdü. Daha sonra duyduk ki, karşı taraftan (Arap alevileri) olanlar başka köyde de insanların evine girip erkekleri ve kadınları dışarı çıkarmışlar. Erkeklerin ellerini bağlayıp kadınlarına tecavüz etmişler gözlerinin önünde.

Yaşadıkları ve şahit oldukları karşısında hissettiklerini anlatmakta zorlanan

G4 adlı görüşmeci, konuşmasına devam etmiş ve şunları aktarmıştır:

Sonra bizim köyümüzdeki erkekler kadınlarını korumak için tüm mallarını satıp silah almak istedi. En azından ölsek bile kadınlarımızı koruruz dediler. Benim eşim yumuşak huylu biriydi. O kabul etmedi silah almayı. Daha sonra birgün köyümüze gelip 9 yaşından büyük tüm erkekleri götürdüler, kocam dahil. Oğlum 9 yaşından küçüktü, bu yüzden ona dokunmadılar. Sonra biz

kadınları bir yere hapsettiler. 100 kadar kadındık. Çok kötü şeyler yaşadık. Allah bize yardım etti ve biz kaçarak kurtulduk. Sonra babam beni olduğum köyden gelip aldı ama şehre girerken çok ama çok para verdi. Ailem savaşın henüz tam olarak yaşanmadığı bölgede yaşıyorlardı. Beni ve çocuklarımı zor bir şekilde bulundukları yere götürebildi babam. Ben yaşadığım şokun etkisiyle 6 ay boyunca hiç konuşamadım. Konuşma yeteneğimi kaybetmiştim. Birkaç yıl kadar daha ailemin yanında kaldım. Ama artık orda da huzur kalmamıştı ve çocuklarım büyüyordu. Bu şekilde yaşayamam, çocuklarım ölür, onları benden alırlar, diye oradan ayrılıp göç etmeye karar verdim. Ben ve 3 çocuğum Türkiye'ye sığındık. Göç etmeye karar vermek hiç kolay değildi, ancak yaşadığım travmaları çocuklarıma tutunarak atlatmaya çalışıyordum. Herşey 3 evladım içindi. Onları da babaları gibi bir bilinmeze sürükleyip kurban edemezdim ..”(G4, Humus, 39)

G5 isimli görüşmecimiz ise göçe nasıl karar verdiğini ve yaşadıklarını şu sözler ile dile getirmiştir:

“Benim şehrimde izinsiz bir şekilde evlere girip, erkekleri almaya başladılar. Sen uyuyorsun ve kapıyı kırıp içeri giriyorlar. 18 yaş üstü tüm erkekleri alıyorlar. Protesto yapan kişilerin karşısına geçip onları öldürsünler diye. Benim annem bana beş dakika mesafede oturuyor. Ama onun evine bile çıkıp gidemiyordum. Durum çok sıkıntılıydı. Eşimi askere almak istediler. Ama o bunu kabul etmedi. Bu yüzden göç etme konusu açıldı. Eşim çok kararsızdı. Daha sonra böyle yaşayamayız dedik. Eşim, önce ben gideyim Türkiye'ye sonra siz gelirsiniz dedi. Hatta ailem, onun ailesi hepsi böyle söyledi. Eşini bırak, sonra al götür. Eşim kabul etti ailesinin sözünü ama ben kabul etmedim. Öleceksek de, kalacaksak da beraber dedim. İkimizde aynı adımı

atarız, beraber gideriz ya da burda beraber kalırız. Kararı ben verdim ve eşim, ben, iki yaşındaki oğlum ile göç ettik.”(G5, Lazkiye, 31)

G5 adlı görüşmecimiz göçe nasıl karar verdiğini bu sözleri ifade ile etmiştir. Bulunduğu bölgede yaşanan iç savaşın, en ağır izlerini yaşamış ve geride çocuklarını bırakmamak adına göç etmeye karar vermiştir. G6 adlı görüşmecimiz verdiği kayıpların acısı ile göç etmeye karar verdiğini şu sözleri ile aktarmıştır:

“Ben Suriye’de eşim ve üç çocuğumla birlikte yaşıyordum. Önce eşim, peşinden oğlum şehit oldu. Sonra diğer oğlum Suriye’den gidince ben orda tek başıma kaldım. Ne yapacağımı bilemedim. Kızımı ve iki torunumu alıp bende kaçtım.”(G6, Lazkiye, 60)

G3 Türkiye’ye göçünü şu sözlerle aktarmıştır:

“Üzerimize bombalar yağdı. İki çocuğum bombadan yaralandı. Oğlumun eli koptu ve kızımın her yeri yandı. Ben diğer dört çocuğumu Suriye’de babaları ile bırakarak acil ambulans ile tedavi için Ankara’ya geldim.”(G3, İdlib, 42)

G3 adlı görüşmeci, iki çocuğunda meydana gelen fiziksel yaralanmanın kendilerini Türkiye’ye getirdiğini ifade etmiştir. Eşi ile beraber göç eden G2 adlı görüşmecimiz, Türkiye’ye yasal yollar ile giriş yapmış ve eşinin kaybı ile birlikte Türkiye’ye geldiklerini şu sözlerle aktarmıştır:

“Bizim buraya gelmemiz, eşimin kardeşi şehit olunca eşim buna dayanamadı. Çok hasta oldu ve ordan buraya gelmeye karar verdik.”(G2, Halep, 23)

Bu görüşmelerin çoğunda kadınlar göçe karar verme nedenleri olarak şahit olduklarına artık dayanamamalarını belirtip, kendi yaşamlarından çok çocuklarının hayatlarından endişe etmelerini sebep göstermektedir. Ayrıca erkek çocuğu olan

kadınların, eşlerinin veya oğullarının askere alınma durumları da bu kararı verme de etkin sebeplerden biri olmuştur.

Daha sonra görüşmecilere sınırdan geçiş hikayeleri sorulmuştur. Kadınlar için yerlerini, yurtlarını, sevdiklerini geride bırakmak dramatik ve travmatik yaşantılara sebebiyet vermiştir. Çoğu görüşmeci göçe karar verme ve sınıra geliş hikayelerini anlatırken duygusal bir an yaşamış ve o anları tekrar hafızalarında canlandırmıştır.

Görüşmeciler hikayelerine şöyle devam etmektedir:

“Ben sınıra gelene kadar kucağımda bebeğimle saatlerce yürüdüm. Ağlamasın diye çok dua ettim. Ağlarsa ses duyulursa bizi yakalayacaklar. Etraf kar kış. Hava çok soğuk. Ama bunu hissetmiyor beden. Çamura saplandım. Eşim önde gidiyor. Bazen bebeği benden alıyor. Yürüdük. Sadece hissizdim. Sonra Türkiye sınırına geldik. Çok rahat ettim. Dünyam değişti sandım. Uçak yok, İşid yok, her yer güvenli. Hayat var, su var. Kızım hasta olursa doktor bakabilir ona. Çalışabilirim artık, haklarımı alabilirim.” (G1, Halep, 27)

Bir başka görüşmecimiz olan G2 ise göç ederken hiç zorlanmadığını şu sözleri ile aktarmıştır:

“Biz kocamla buraya pasaport ile geldik. Bu yüzden hiç sıkıntı yaşamadım.”(G2, Halep, 23)

G3 adlı görüşmecimiz ise Türkiye’ye ambulans ile giriş yaptığını şu sözleri ifade etmiştir:

“Ben kızımı hastaneye acil olarak ambulans ile buraya getirdim. Hasta olduğu için kolay geldik. Hastaya izin var kolay.”(G3, İdlib, 42)

G6 adlı görüşmeci, Türkiye'ye girerken kaçak olarak girdiğini anlatmış ve sınırda yaşadığı zorlukları şu şekilde aktarmıştır:

“Ben Türkiye'ye kaçak olarak geldim, 2016 Şubat'ta kızım ile beraber. Sınıra gelene kadar on saat yürüdük. Ben yaşlıyım, çok dayanamadım. Çok yoruldum. Özellikle içeri girerken çok zordu, çok kalabalıktı. Ama içeri girdim ilk hissettim ki burası çok güvenli bir yer. Hiç savaş sesi yok. Çok iyi hissettim.”(G6, Lazkiye, 60)

G5 adlı görüşmeci, sınırdan geçiş hikayesini anlatırken şu sözleri dile getirmiştir:

Sınıra gelirken anlatamam sana ne kadar kalabalık. Sabah 06.00'da başladık, öğlen 16.00'da çıktık. Mahşer yeri gibiydi. Ben mesela sınıra gelen otobüse bindim Türkiye'ye geçtim. Ama eşim Suriye sınırında kaldı. Ben oğlum ile beraber otobüse bindim, gittim. Yanımda telefon yok, hiçbir şey yok. Bekledim saatlerce. Bekledim, bekledim.. Eşim geldi sonra. Ama eşim gelmeseydi ne yapardım hiç bilmiyorum. Ben düşündüm biraz daha beklerim, gelmezse geri döneceğim. En azından aileme geri giderim. Çok zor, çok kötü bir şey böyle göç etmek. Allah kimseye yaşatmasın. İlk sınırdan geçtiğimde eşim yoktu ama, aslında sana o anki hislerimi anlatamam. Eşim yok, biz otobüse bindik gidiyoruz, otobüs gidiyor. Herkes ,her şey geride ..Ama güvendedim artık.”(G5, Lazkiye,31)

İç savaş ile birlikte verilen kayıplar, parçalanmış hayatlar yok olup giden umutlara dönüşmüştür. Erkekler yaşanan bu iç savaşta hayatlarını kaybederken, geride kalan kadınlar ise aslında birer yaşayan enkaz haline gelmişlerdir. En temel ihtiyaçların bile karşılanamadığı durumlarla yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Yakınlarının kayıplarına ve ölümlerine şahit olunması, eşlerinin ve çocuklarının askere alınmak istenmesi ve yine

özellikle çocuklarının can güvenliği için kadınlar erkeklerden daha cesur davranarak bu göç süreci yönetmişlerdir görünmektedirler.

Görüşmecilerimiz adına, göçe karar veren ve geleceği yeniden inşa etme konusunda ilk adımı kadınların attığını söylenebilir. Ancak bu yalnızca görüşmecilerimizle sınırlı olan bir karar verme sürecidir. Özellikle eşleri ile birlikte göç sürecini deneyimleyen görüşmecilerimizin, eşlerinden daha aktif davranarak bu kararı vermelerindeki en büyük etkenin annelik rollerinden kaynaklandığı görülebilmektedir. Yaşanan her ne olursa olsun çocuklarının geleceğini, onların yaşamlarını her şeyin önünde tutan görüşmecilerimiz, bu zorlu süreçte kararı veren taraf olmuşlardır.

Bu kez bölgeden bölgeye hiçbir farklılık olmadan tüm görüşmecilerimiz aynı fikirde olmuş ve erkeklere oranla yeni bir hayata adım atmada daha belirgin rol üstlenmişlerdir.

2.3. Göç İle Birlikte Gelen Değişimler

2.3.1. Göç Edilen Yerde Yaşanan Sıkıntılar

Zorunlu göç ile birlikte zor koşullar altında yaşam sürdürmeye çalışan göçmen kadınlar, yaşadıkları ile baş etmede büyük bir dayanıklılık göstermektedirler. Göçmen olarak yeni bir ülkeye, hayata ve dile uyum sağlama, sosyal, ekonomik koşullar ve bunların getirdiği stres faktörü kadınlar üzerinde büyük bir yük haline dönüşmektedir (Deacon ve Sullivan, 2009).

Bu kısımda göç edilen yerde yeni yaşam kurma deneyimleri, dil problemleri ve diğer görüşmecilerin dile getirdikleri zorluklar yer almıştır.

Görüşmeciler, Türkiye'ye geldiklerinde yaşadıkları sıkıntıların nasıl üstesinden geldiklerini ifade etmişlerdir. Çok zorlu şartlar altında yaşamak için mücadele eden bu mağdur kadınlar hem çocuk sahibi olmanın, yani birer anne olmanın getirdiği

sorumluluğu üstlerine almakta hem de yaşadıkları ile mücadele etmede büyük dayanıklılık ve sabır göstermektedirler. Yeni bir ülke, yeni bir dil, sıfırdan yeni bir hayat kurma çabası kadınlar üzerinde büyük bir bilinmezlik ve yük haline gelmektedir.

Görüşmeciler bu süreçte yaşadıkları sıkıntı ve zorlukları şu şekilde anlatmaktadır:

“Ben ilk geldiğimde yaşlı insanlarla bir arada yaşadım. Ben dil sorunu çok yaşamadım. Sizi anlıyordum ama Türkler beni anlamıyordu. Yaşlı insanlar çok iyiydi. Bana destek oldular. Sonra burda çalışmaya başladım. Dört sene çalıştım. Üç sene öğretmenlik, bir sene müdürlük yaptım.”(G4, Humus, 39)

Bunları aktaran görüşmecimiz, görüşmenin başlarında yaşadığı insanlarla sıkıntı yaşamadığını dile getirse de, daha sonra dul bir kadın olduğu için kendisine yapılan davranışların çok kötü olduğunu ve bunu haketmediğini, hiçbir kadının böyle yaşamaması gerektiğini ifade etmiştir.

*“Ben bir mağazaya gittim. Normal konuşuyordum. Adam bana yaşımı sordu. Suriyeli olduğumu anladı. Kocamın savaşta kaybolduğunu, dul olduğumu öğrendiğinde konuşması değişti benimle. Mesela Suriyeliler biliyordu benim dul olduğumu ama bir şey demediler. Ama Türk erkekleri hep yaptı. Çoğu kötü gözle baktı. Ben tersleyince gittiler. Kadınlar eşlerinden kıskanıyor dul olduğum için. Bana: **“Sen Suriyelisin, dul kadınsın, kötüsün”** dediler. Kumalık teklif edenler oldu. Hanımı biliyormuş. Bir tanesi imam nikahı kıyalım kimsenin haberi olmasın dedi. Onun çocuğu yokmuş. Çocuk için. Ben burda kadınlardan çok acı çektim. Komşum hasta oldu, ben ona bakmak istedim, iyilik yapmak istedim. Ama o bana inanmadı, beni görünce bana hep laf sokar, kötü bakar bana, ama sonra bana inandı, aramız düzeldi.*

Ben burda çok maddi sıkıntı çektim. Param yok diye ev sahibi benden faydalanmak istedi ama kafasına taş ile vurdum. Sonra ayrıldım ordan. Allah var, ben kimseye fırsat vermedim.”(G4, Humus, 39)

G4 adlı görüşmecimiz bu süreçte maddi sıkıntılar yaşamış olmasına rağmen daha çok, kadın ve dul olarak yaşadığı zorlukların kendisini yıprattığını dile getirmiştir. Bu şekilde yaşamanın zor olduğunu ama yine de her durumda çocukları için mücadele ettiğini belirtmiştir. Bu süreçte kendisi ile evlenmek isteyenlerin din algısına, kendi dini algısı çerçevesinde şöyle bir eleştiri getirmektedir:

“Hepimiz yanlış dindeyiz. Biz doğru konuşmuyoruz. Allah demiyor çok evlenin. Kimse bunu kabul etmiyor. Bende etmiyorum. Ama bunu hep erkekler yaptı. Mesela ben bir şey demek istiyorum. Erkekler burda kadınlara saygı duymuyor. Bizde dört evlilik yasal. Ama erkekler biri tercih ediyor. Burda ise tek eşlilik var ama erkek saygı duymuyor. Zorunlu tek eş, ama başka kadınlara gidebiliyor.”(G4, Humus ,39)

G4 isimli görüşmecimiz yaşadıklarını böyle ifade ederken başka bir görüşmecimiz eşiyle göç ettiğinden, büyük problemlerle karşılaşmamış ancak daha farklı durumlarla yüzleşmek durumunda kalmıştır. O, yaşadıklarını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Buraya gelmeden önce Suriye’de Türk dizileri izlemiştim. Aşk-ı Memnu. Türkiye’de hayatı böyle zannedyordum. Ama buraya geldik, Bağlum ilçesinde, bir dağın başında eve gittik. Ev değil aslında bir baraka gibi. Etrafta hiç ev yok, bizden başka kimse yok. Türkiye’deki tanıdığımız bizi buraya koydu ve haftalarca gelmedi. Hava soğuk, dışarda kar var. Yakacak odun yok. Eşim odun bulmak için evden çıktı, akşam oldu gelmedi, çok korktum, ağlamaya başladım. Çok çaresizdim. Sonra ben çok hastalandım.

Yanımda anne yok, baba yok, kardeş yok. Eşim çalışmaya gitti, çocuklarım aç kaldı. Hayat bana çok zor oldu burda..”(G5, Lazkiye, 31)

şeklinde ilk geldiklerinde yaşadığı zorlukları anlatmıştır. G5, yaşamış olduğu dil sorununun çok büyük problemlere neden olduğunu şöyle aktarmıştır:

“Ben hemen dil öğrenemedim. 2013’te, o zamanlar da çok yaygın değildi kurslar. Ben İngilizce konuşuyordum ama bu seferde Türkler İngilizce bilmiyor. Hastanede, kızıma hamileyken sorun yaşadım. Oğlum o zaman iki yaşındaydı. Hiç elimi bırakmıyordu. Bir an için baktım oğlum yanımda değil. Hastanede böyle şekerlerin olduğu bir kutu vardı. Oraya gitmiş, başka birinin elini tutmuş. Türkçe bilmiyorum. O kadar korktum ki, beş saniye ölüm gibiydi benim için. O an karar verdim dili öğreneceğim. Çünkü on gün, hep, çocuğum yanımda değilmiş gibi korkular içinde uyandım. Sonra, insanlar bana gülsün önemli değil, herkesle konuştum.”(G5, Lazkiye, 31)

Diğer görüşmecimiz G2 Türkiye’de yaşadıklarını şöyle aktarmıştır:

“Türkiye’ye geldim, yaşadığım en büyük zorluk kocam beni çok dövdü, çok fazla. Sonra biz burda boşandık ama dini nikahı boşadık. Şiddet yüzünden bıraktım kocamı, sekiz yıllık evliydik. İki çocuğum var. Yardımlarla geçiniyorum. Babaları para vermiyor, ben çalışmıyorum. Hayat çok zor bana.”(G2, Halep, 23)

Görüşmecimiz, gerçekleştirmiş olduğu boşanmanın, dini nikahı olmasına rağmen Türkiye’de daha kolay olduğunu ifade etmiştir. Bunun gerekçesinin ise, geldiği bölgede boşanan kadınlara bakış açısının olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Toplum baskısının oldukça fazla olduğunu belirten görüşmeci, Türkiye’de aileden veya yakın çevreden kimse bulunmadığından, kendisini daha rahat hissetmesi üzerine, kocasının ikinci eş isteğini, kuma olmayı reddederek kolaylıkla terk edebildiğini belirtmiştir. Ancak

Suriye’de bu kadar kolay yapamayacağını da özellikle ifade etmiştir. G3 adlı görüşmecimiz ise Türkiye’ye geldiğinde yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Biz buraya geldik tanıdık kimse yoktu. Hayat zor zordu geldiğimizde. Başta rahattık burda. Burda hayat çok iyi, herşey var. Tek sıkıntım, Türkçe bilmiyorum. Parada yok. Kocamda buraya gelmeden orada kalp krizinden öldü. Şimdi para yok, iş yok, sadece yardımlarla geçiniyoruz. O da yetmiyor. Kızlarım var, onlar için korkuyorum...” (G3, İdlib, 42)

“Ben iki kızım ile ilgilendiğim için evden çıkıp dil öğrenemedim. Dil kursları bana çok uzak. Kızlarımı evde yalnız bırakamam. Bu yüzden dil öğrenmek için fırsatım olmadı. Bu benim en büyük sıkıntım oldu. Çünkü komşularla konuşamadım, anlaşılamadım. Evden dışarı çıkamadım.” (G1, Halep, 27)

Diğer bir görüşmecimiz olan G6 Türkiye’ye geldiğinde Arapça konuşulan bir bölgede yaşadığı için dil sıkıntısı yaşamadığını şu sözleri ile aktarmıştır :

“Ben ilk olarak İstanbul’a geldim. Orada beş yıl kaldım. Oğlum kadın kuaförüydü. Maddi olarak da, başka türlü de hiç sıkıntı yaşamadım. Dil problemim de olmadı, çünkü Arapların olduğu yerlerde yaşadım.” (G6, Lazkiye, 60)

Katılımcılar, ilk olarak göç ettikleri yerde, yaşadıkları sıkıntının aslında sevdiklerinden çok uzakta bir yere gelmelerinden, onlardan çok uzakta yaşamalarından kaynaklı olduğunu anlatmaya çalışmışlardır. Yalnızlık duygusunu derinden hissettiklerini ifade etmişlerdir.

İkinci zorluk olarak da dul kadınlara bakış açısından rahatsız olduklarını dile getirmişler, hatta kadınların bu durumda kendilerine karşı daha acımasız olduğunu ifade etmişlerdir.

Zorunlu göçe maruz bırakılan kadınların en büyük problemlerinden bir diğeri de dildir. Dili bilmemelerinden kaynaklı yaşanan sorunlardır. Kadınların bir çoğu ücretsiz Türkçe kursları bulunmasına rağmen dili öğrenmemişlerdir. Kadınlar, dil bilmeme yüzünden dışarı çıkamamakta ve birçok hizmetten yararlanamamaktadır.

2.3.2. Göç Eden Kadınların Dini Yaşama ve Algılama Şekillerinde Farklılıklar

Suriye’de iç savaşın sebeplerinden biri mezhepsel farklılıklardır. Savaşın bu boyutu, farklı mezhebe inanan insanlar arasında yıkıcı durumlara sebep olmuştur. Ötekileştirme başlamış ve bununla birlikte önüne geçilemeyen kanlı olaylara yol açmıştır. İç savaş öncesinde kendi aralarında belirli bir düzen içinde yaşadıklarını, iç savaşla birlikte gruplaştıklarını ifade etmişlerdir. İç savaş süresince alevi sünni kesim olarak birbirini ayıran gruplar savaşın iç sebeplerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Yaşadıkları ve şahit oldukları olaylar karşısında birçok şeyi sorguladıklarını dile getiren görüşmeciler bölgede dini nasıl yaşadıklarını, daha sonra kendilerinde meydana gelen değişimleri ve göç ile birlikte dini yaşama şekillerindeki farklılıkları anlatmaya çalışmışlardır.

G1, aslında bize dini nasıl yaşadığını anlatırken yaşadığı bir olay üzerinden örnek vermiştir. Başta bu durumu bir imtihan olarak düşündüğünü, daha sonra ise şahit oldukları olaylar yüzünden defalarca inancını sorguladığını dile getirmiştir:

“Suriye’de kadınların hapse atılması büyük ayıp. Çünkü kötü şeyler yapıyorlar. Biz kadınlara çok kötü şeyler yapıldığını çok duyduk.”(G1, Halep, 31)

Görüşmeci Suriye’de yaşadığı bölgede gerçekleştiğini iddia ettiği bu bilgiyi aşağıda ifade ettiği şekilde edinmiştir:

“Köylüler anlattı bize çoğunlukla. Ama birini biliyorum, bana arkadaşım hapisten çıkınca anlattı. Başına herşey gelmiş. Başına ne geldiği belliydi.

Çünkü deli gibiydi. Ailesi onu dışarı çıkarmadı. Kendileri de çıkmadı. Çünkü insanlar hep laf söyledi. Bunları erkeğe de yapıyorlar. Kadını düşünün birde. Bir abla vardı. Yedi aylık hamileydi, hapse girdi. Sonra hepsi ona tecavüz etmiş defalarca. Sonra bu yüzden bebek doğmuş hemen tecavüz yüzünden. Hala yaşıyor o abla. Ama deli gibi. Aileler kızları suçladı hep. Ama o tecavüz oldu. Neden onu suçladılar. İslam dediler, kadın dediler. İslam bu değil ki.. Sonra tecavüz edenlerde müslümandı. O zaman, Allahım bu nasıl bir inanç, hepimiz müslümanız, neden biz yaşıyoruz sadece diye isyan ettim. Ama Allah beni affetsin. O zaman çok başkaydı. Şimdi öyle değil. Biz ölsek şehit olacaktık. O an düşünemedim (Allahım affet beni). Ama isyanım bu sadece bu kadardı. Ben namazımı, Kuranımı hiç bırakmadım. Ne orda, ne burda. Burası imtihan dünyası. Bize düşen pay bu oldu.”(G1, Halep, 27)

G2 ise Suriye’de yaşadığı zor günlerde hem isyan ettiğini hem de inancına sarıldığını ifade etmiştir:

“Savaş yüzünden biz çok yorulduk, çok isyan ettik. Çünkü biz çok ölüm gördük, başı ayrı eli ayrı. Allahım neden böyle yapıyorsun dedim (Estağfurullah). Ama inancımı kaybetmedim. Yine de hergün yüz adam, yüz kadın öldüğünü gördük. Çok namaz kıldık, çok Kuran okuduk.”(G2, Halep, 23)

G5 adlı görüşmeci,geldiği bölgede dini yaşama şeklini şu sözleri ile dile getirmiştir:

Geldiğim bölgede çok Alevi(Arap Alevisi) vardı. Sokak başlarında hep polisler vardı. Camilere gidemiyorduk. Camilere gittiğimiz zaman bu sokağa neden giriyorsun diye soruyorlardı bize. Sonra gidenlerin adını hemen yazıyorlar,akşam tutuklamaya geliyorlardı. Sadece Ramazanda teravihe

camie gidiyorduk. Çünkü Ramazan'da böyle bir kısıtlama olmuyordu. Aleviler(Arap alevisi) yüzünden, teravih yirmi rekat ama biz sekiz kılıyorduk. Bide yanımızda babamız olmak zorundaydı. Çünkü her yerde polis var, korkuyorduk. Bu yüzden kısıtlı yapıyorduk ramazanda ibadetimizi, babam dikkat ediyordu, bizde gitmiyorduk. Sonra buraya geldim. Çok isyan ettim. Buraya geldim ama çok yalnızdım. Ne annem var, ne kardeşim.. İnsanlık hali ben hasta oldum. Kolumu bile kaldıracak halim kalmadı. Çocuğum sabahtan akşama kadar aç kaldı. Gerçekten isyan ettim ve inansızlığa gittim. Sonra Allah bana bir mucize gönderdi. Bir komşum oldu, herşeyim oldu. Sonra düşündüm isyan ile yaşanmaz. İnanç ile güçlü olmalıyım. Çünkü o zaman ibadetlerimi bıraktım. Sonra annem dedi bana bu imtihan. Öyle olmayacaksın dedi. Orda yapamıyorsan geri dön, imtihan bu. Ben kendimi hiç düşünmedim. Ben dönsem beni de öldürürler. Çünkü biliyorum hapse atacaklar.Ben mucizemle yeniden güçlendim.

Görüşmeci, yaşadıkları karşısında çaresiz kaldığını ve isyan ile yüzleştiğini aktarmıştır. Daha sonra göç ederek geldiği Türkiye’de ibadet konusunda özgür olması ve göç ettiği bölgeden uzaklaşması ile birlikte inancında artış yaşadığını şu sözler ile aktarmıştır:

Burada rahatız, ibadetimizi rahat yapıyoruz. İbadetini yaparken burda sana biri bir şey dese yada yapsa, bağırırsın ve tüm mahalle toplanır. Ben Türkiye’de dinimi özgürce yaşıyorum. Ama Suriye’de kısıtlı yaşadım. Dinimde artış oldu burda. Çünkü herşeyden uzaktayım,imkanım daha fazla oldu. Ben göçten sonra en aşağıyı gördüm bu hayatta ve inançsızlığa gittim. Ama Allah’ın bir işareti ile yükseğe çıktım. Belki de Suriye’de ki inançlı benden çok daha inançlı bir insan oldum.

Önceden çok süslenirdim, kısa giyerdim. Burda asla. Ben çok araştırdım buraya gelince. İyi bir müslüman olmaya çabalıyorum. Suriye’de ki gibi değilim. Çünkü burda kısıtlama yok, özgürlük var. Ama Suriye’de biz düşüncemizden bile korkardık, aleviler için kötü bir şey düşünsek öldürecekler bizi diye korkardık.”(G5, Lazkiye, 31)

G6 adlı görüşmeci, verdiği kayıpları ile birlikte başta ne kadar isyan etse de, bunun anlamsız olduğunu ve yine göçten sonra inancının kendisini iyileştirdiğini şu sözleri ile ifade etmiştir:

“Ben çok isyan ettim, çünkü çok zor şeyler yaşadım. Bunlardan en zoru bir ay içinde hem eşimi hemde oğlumu şehit verdim. Ama sonra isyan etmenin anlamsız olduğunu anladım. Giden gidiyor. Yine sarılacak bir şey lazım. Allah böyle istedi. Elden ne gelir. Ben dinimi hep özgürce yaşadım. Orda da rahattım, burda da rahatım.”(G6, Lazkiye, 60)

G6 adlı görüşmeci, dinini yaşarken özgür olduğunu dile getirmiş aynı şekilde G7 adlı görüşmeci de benzer ifadeleri ile onu desteklemiştir. Ancak G7 yaşadıklarını ifade ederken her ne kadar dinini özgürce yaşadığını belirtse de, yaşanan iç savaş sonrası sıkıntılar çektiğini ve kadın olarak bu iç savaşı görmenin zorluğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben Suriye’de iken iç savaş öncesinde hiç sıkıntı çekmedim. Dinimi özgürce yaşadım. Çünkü kardeş gibi yaşadık. Sonra savaş bizi ayırdı. Komşu komşuyu istemedi. Sonra dini anlamda da sıkıntılar çektim. Ama en çok kadın olduğum için isyan ettim, çünkü savaş zamanında kadın olmak zordu. Ama şimdi şükrediyorum. Türkiye çok rahat, varolsun.”(G7, Şam, 65)

G3 adlı görüşmeci, iç savaş sonrası göç ile birlikte yaşadığı dini inancındaki artışı şu sözleri ile dile getirmiştir:

“Suriye’de alevi(Arap alevisi) var, şia var. Orda bizim paramız çok, eşyamız çok, burda para az, eşya az. Ama burda din çok rahat, rahat ibadet yapıyoruz. İdlib’te çoğunlukla kadınlar hicab giyer. Burda yok, herkes özgür giyiminde, dinini özgürce yaşıyor. Ben hiç isyan etmedim. Hergün dua ettim. Kızıma bomba düştü, oğlumun kolu koptu. Bir gün olsun şikayet etmedim. Ama sadece neden bizi buldu bu savaş dedim. Sonra herşey iyiye gidecek dedik ve buraya geldik. İnancımız daha da arttı. Çünkü sizler islami çok iyi biliyor. Elbise önemli değil ama din çok iyi Türk kadınlarında.”(G3,İdlib,42)

G4 adlı görüşmeci, iç savaş ile birlikte vermiş olduğu kayıpları dile getirmiş, sonrasında birçok sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Göçten sonra, yaşadığı sıkıntılarla birlikte, kendileri gibi müslüman bir ülke olan Türkiye’de özgür bir şekilde dinini yaşadığını şu sözler ile aktarmıştır:

“Ben Allah’a çok bağlı biriyim. İlk kocam gitti. Onu bir gece alıp götürdüler. Ve kocamdan ne ölü ne diri hala bir haber yok. Ama ben biliyorum o öldü. Biz severek evlenmiştik. Ve savaş bizi ölümle ayırdı. Neden Allah’ım biz yaşadık bunu dedim. Sonra 3.5 sene çalıştım. Düşünmeye zamanım kalmadı. Ben kabullendim durumu, üç çocuğum var onlara sarıldım. Yaşadıklarımı unuttum, sonra insanların zulmü başladı. Suriye’de geceleri namaz kılar, evde Kuran okuruz. Kolaydı. Burada rahatım.Burası Türk-Müslüman devlet ve ibadetlerimi yapabiliyorum. Dini özgürce yaşamak güzel. Ben buraya geldim, acılarımı yine dine ve çocuklarıma sarılarak unutmaya çalışıyorum.”(G4, Humus, 39)

Suriye’deki iç savaşın en yıkıcı olan kısımlarından biri de mezhepsel boyuta dayanan farklılıklar yüzünden yaşanmıştır.

İç savaş öncesinde, mezhepsel farklılıkların bu kadar görünür olmadığı dile getirilirken, iç savaş sonrasında durumların değiştiği ve tarafların birbirlerine düşmanlık beslediği, bunların sonucunda binlerce ölümün meydana geldiği ifade edilmiştir.

Görüşmecilerimizden bir kısmı, iç savaş öncesinden dinlerini yaşama konusunda özgür olduğunu, diğer bir kısmı ise özellikle Ramazan ayı gibi daha kutsal olan günlerde ibadetlerinde kısıtlamaya gidildiğini belirtmiştir. Her ne kadar dinlerini yaşayıp, ibadetlerini yerine getirseler de yeterince özgür olmadıklarını söylemişlerdir.

İç savaş ile birlikte yaşadıkları, şahit oldukları olaylar karşısında yaşamlarını ve hatta inançlarını sorgulamaya başladıklarını ifade eden bir kısım görüşmecimiz yanı sıra, bunun bir imtihan olduğunu ve sabretmeleri gerektiğini söyleyen görüşmecilerimiz olmuştur. Her ne kadar imtihan olduğunu söyleseler de, yine isyan boyutu ile yüzleştiklerini de ifade etmişlerdir. Ayrıca göç ile birlikte dini yaşantılarında büyük farklılıklar olduğunu da belirtmişlerdir. Türkiye’de kendilerini bu konuda çok rahat hissettiklerini, hatta burada yaşarken daha iyi bir müslüman olmaya çabaladığını belirten görüşmecilerimiz olmuştur.

Ancak genel olarak dini yaşam şekillerinde ve inanç konusunda Türkiye’de yaşamaya başladıklarından itibaren artış yaşadıklarını belirtmişlerdir.

2.4. Göç Sonrası Kadınların Doğum Kontrol Yöntemlerine ve Boşanmaya Bakış Açısı

Göç sonrasında kadınlar hayatlarında büyük değişiklikler olduğunu, ama aile içindeki kadınlık rolleri bakımından Suriye’deki gibi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmecilere doğum kontrol yöntemlerini kullanmalarını dini açıdan sakıncalı bulup bulmadıkları ve boşanmaya dair nasıl bir tutum içerisinde oldukları sorusu yöneltilmiştir. Görüşmeciler çocuk doğumu ve boşanmaya karşı dini açıdan nasıl baktıklarını şu sözlerle dile getirmişlerdir:

“Ben fazla çocuk istemiyorum. Bu yüzden bu yöntemi kullanıyorum. Allah diyor ki; çocuk olsun ama iyice bakacaksınız diyor. Çocuklar için eğitim lazım, terbiye lazım. Fazla olursa nasıl olacak. Ben İslam istediği için çocuk sayısını fazla istemiyorum. Allah bana izin veriyor, bakabileceğin kadar yap diyor. Ama bana hala eşimin ailesi çocuk yapmam konusunda baskı yapıyor, çünkü benim erkek çocuğum yok. Ama, ben onları dinlemiyorum artık. Onlar Suriye’de kaldı.”(G1, Halep,27)

Dini algısı açısından bir değerlendirme yapan görüşmeci, imkanları dahilinde değilse, çok çocuk doğurmanın, Allah katında iyi olacağını düşündüğünü ifade etmeye çalışmıştır. Bu yüzden söylenenin aksine doğum kontrol yöntemlerini kullanmasının dini açıdan bir sıkıntı olmayacağını anlatmak istemiştir. Çünkü bunun Allah’ın bir buyruğu olduğuna inandığını belirtmiştir. Ayrıca çok çocuk yapmanın, ataerkil aile yapısının bir sonucu olduğunu da anlatmaya çalışmıştır. Erkek çocuk isteminin yaygın olduğunu, bu yüzden kadınların, çok çocuk yapmak zorunda olduğunu belirtmiştir. Görüşmeci, boşanmanın göçten sonra daha rahat gerçekleştiğini ve kadınların baskıdan kurtulduklarını, sahip olduğu hakları daha rahat kullanabildiklerini ve bundan dolayı boşanmaya bakış açılarının nasıl değiştiğini şu sözlerle açıklamaya çalışmıştır:

“Kadınlar göçten sonra boşanmaya sıcak bakıyor, çünkü burda özgürler. Haklarını alacaklar. Ama kadın orda haklı bile olsa, erkekten yana herşey.”(G1, Halep, 27)

G2 doğum kontrol yöntemlerinin dini açıdan iyi olmadığını düşünsede, bu yöntemlere başvurduğunu ve nedenini şu sözlerle dile getirmiştir:

“Doğum kontrol yöntemleri kullandım. Spiral taktırdım. Ben kocamdan korktum, beni bırakacaktı biliyorum. Çok dövüyordu. Bunun için spiral taktırdım. İstemiyorum çocuk dedim. Bunun islam için iyi olmadığını

biliyordum ama yine de ben istemedim fazla çocuk. Kadın hiçbir şey yapamıyor burda bile. Benim koca evlenmek istedi burda, ben yok dedim. Ama o istediğini yaptı. İster git, ister kal kuma ol, ben evleneceğim dedi.”(G2, Halep, 23)

Görüşmecimiz şartlarının çok zor olduğunu yardımlarla geçindiklerini belirtti. Bu kadar zor şartlara rağmen eşinden nasıl boşandın sorusuna cevabını ise şu sözleri ile aktarmıştır.

“Ben düşündüm burda çalışacağım, iş var. Ben kendi çocuklarıma bakabilirim. Ben adamı istemiyorum. Çünkü çok dövüyordu, her gün dövdü. Ben yoruldum artık. O 45 yaşındaydı hiç anlaşılamadık. Biz onunla sağ sol gibiydik, o farklı düşünüyor ben farklı. O başka yemek seviyor ben başka. Çok kötü. Ben boşandım ama hiç memnun değilim. Çünkü ben çalışmıyorum. Benim çocuk biri altı yaşında biri de dört yaşında. Ben diyorum niye bıraktım kocayı. Yalnızca çocuklarım için üzüliyorum. Para yok, elbise yok. Çocuklarım için dayağa katlanırım, geri dönebilirim.” (G2, Halep, 23)

“Doğum kontrol yöntemlerini haram olduğu için kullanmadım. En küçük çocuğumu istememiştim. Ama kürtaj günah, bu yüzden o da doğdu.” (G3, İdlib, 42)

Ben doğum kontrol yöntemi kullandım, mecburdum. Ama Allah zaten size akıl verdim, aklınızı kullanacaksınız diyor”(G6, Lazkiye, 60)

Boşanma konusu ise görüşmecimiz için farklı bir şekilde yorumlanmıştır. İslam’da belirtilen, boşanmanın hak olması ve görüşmecinin tam aksi yönde yorumlaması, İslam dinini, bu durum özelinde geleneksel olarak yaşandığı izlenimini ortaya çıkarmıştır.

“Boşanma günahdır, zulumdür. Eğer hayatı iyi değilse boşansın ama yine de haram.”(G6,Lazkiye,60)

“Ben dini açıdan doğum kontrol yöntemlerinin haram olduğunu biliyorum. Haram evet,ama mecburdum. Üstelik büyük bir günah işledim ve altı kez kürtaj oldum. Ama nasıl doğuracağım. İleri ki yaşım da zordu ve nasıl bakacaktım. Allah beni affetsin.”(G7, Şam,65)

Görüşmecimiz, dini açıdan doğum kontrol yöntemlerinin ve kürtajın günah olduğunu belirtmesine rağmen, mecbur olduğu için kullandığını dile getirmiştir. Yaptığının kesinlikle doğru olmadığını görüşme boyunca birkaç kez dile getirmiş ancak çocuklara bakamayacağını bildiğini ve bu yüzden bunu yapmak zorunda olduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Görüşmeci Türkiye’ye geldikten sonra iki evlilik daha yapmış ve yaşadığı durumu şöyle anlatmıştır:

“Boşanmak çok zor, orda da burda da. İnsanların bakışları çok kötü. Boşanmış kadın derler. Ben boşandım ama çok zordu. Sonra bir Türk ile dini nikah yaptım.”(G7, Şam, 65)

G5 adlı görüşmeci, doğum kontrol yöntemlerini tercih ettiğini ve bunu İslamı emir gereğince yerine getirdiğini ifade etmiştir:

“Doğum kontrol yöntemlerini tabiki kullanıyorum. Çünkü Allah demeyecek çocuğu sokağa atın. Ama çok çocuk yapmak asıl günah, Allah akıl verdi. Bakamazsan ne olacak çocuğa. Belki gerçek müslüman olmayacak, dünyaya zarar verecek kim bilebilir.”(G5, Lazkiye, 31)

Kadınların boşanma tercihinin de eleştiren görüşmecimiz aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır.

“Boşanma buralarda neden rahat oldu biliyomusun? Aileler dağıldı, yani büyük ailelerden karışan kimse kalmadı. Amca, dayı, kayınvalide gibi. Kadınlar özgür hissetti. Kimse laf söyleyemezdi çünkü onlara. Gerçek bir sebep yoksa da boşanıyorlar. Öyle artık, sabırlı değiller, herşeyden boşanıyorlar. Çünkü aldığı eğitimde kadınlar yanlış eğitilmiş. Sen kadınsın, kendine yetersin, çalışabilirsin. Boşanırsan ayakta kalabilirsin. Avrupa’da da böyle. Suriye’de hapis, orda özgür gibi. Ama bizim en büyük problemimiz dil. Çünkü Suriyeli kadınlar söylenenleri yanlış anlıyorlar. Sonra da düşündükleri gibi olmuyor. Boşanıyorlar ama hep zorluk çekmeye devam ediyorlar.”(G5,Lazkiye,31)

Göç sonrasında görüşmecilerimiz üzerinde en etkili değişikliklerden bir diğerinin ise, çocuk doğumu ve boşanmaya karşı bakış açıları olduğu ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Görüşmecilerin çoğu dini açıdan bir değerlendirme yaptığıında, aslında çok çocuk doğurmanın doğru olmadığını ve doğum kontrol yöntemlerini kullanmanın dini açıdan hiçbir sakıncası olmadığını düşündüklerini söylemişlerdir. Bunun sadece toplumsal bir söylem olduğunu, çok çocuk sahibi olmanın aslında bir amaç değil, yalnızca erkek çocuk için bu söylemin olduğunu belirtmişlerdir. Bu, özellikle bazı bölgelerde hala erkek çocuk isteminden kaynaklı olduğu için aile büyükleri tarafından baskı ve ikinci eş tehdidi ile ortaya çıkmaktadır. Ancak görüşmeciler, bu konu da dine aykırı davranmadıklarını ısrarla vurgulamış, hatta dine aykırı olduğunu düşünseler bile genel olarak doğum kontrol yöntemlerini tercih etmişlerdir. Bunun yanı sıra doğum kontrol yöntemlerini tercih etmesine rağmen günah olduğunu savunan görüşmeciler de olmuştur. Ancak mecbur oldukları için tercih etmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bir görüşmeci ise ısrarla doğum kontrol yöntemlerinin günah olduğunu söylemiş ve istememesine rağmen son çocuğunu bu sebepten doğurduğunu belirtmiştir.

Göç sonrasında yine, görüşmecilerimiz kadınların boşanmaya sıcak baktığını belirtmiş, ancak bir katılımcımız almış oldukları eğitimlerde yanlış anlamadan kaynaklı boşanmaların kadınlar üzerinde mağduriyetler yaşattığını ifade etmiştir. Aynı zamanda kadınların yaşanan bu göçlerden sonra kendilerini özgür hissetmelerinin ve gerçekleşen boşanma sonrasında onları ayıplayacak aile büyüklerinin olmamasının, eşlerini boşamalarına zemin hazırlamış olduğu söylenebilir.

2.5. Göç Eden Kadınların Türk Halkına Bakışı ve Gelecek Beklentisi

Görüşmecilerimiz, Türk halkının davranışlarından memnun olup olmadıklarına ve çocuklarının geleceklerinden endişe edip etmediklerine dair sorumuza çeşitli cevaplar vermişlerdir. Başta her ne kadar çekingen davranmış olsalar da daha sonra samimi bir şekilde anlatmaya başlamışlardır:

“Türk halkından çok memnunum, biz hiç sıkıntı görmedik kimseden. Çok mütevazi insanlar. Çok güzel davranıyorlar. Kötü de gördüm ama iyileri daha çok daha çok gördüm. Kibir görmedim. Burda kadınlar rahat, her hakka sahipler, Suriyeli gibi değiller. Çalışabiliyorlar, herşeyi özgürce yapıyorlar. Mesela onları gördükçe bende çalışmak istiyorum. Suriye’de böyle bir imkanım olmazdı. Şartlar böyle iyi olmazdı.”(G1, Halep, 27)

Türk halkının kendilerine karşı olan tavırlarını gayet memnuniyetle karşılayan görüşmecimiz sözlerine şöyle devam etmiştir:

“Ben çocuklarım için burda endişeli değilim. Onlar için herşeyi yaparım. Benden daha iyi yaşamaları için burdayım. Ama ülkeme dönersem kızlarımın geleceğinden endişeliyim. Elbette ülkeme geri dönmeyi çok istiyorum. Annem orda, ailem orda, kokusunu çok özledim ülkemin. Ama çocuklarımın daha iyi bir hayat yaşaması için ne kadar özlesemde dönmem. Çünkü bize ne olacağı

orda belli değil. Kocamı hapse atarlar. Bana ve kızlarıma ne olacak bilmiyorum.”(G1,Halep, 27)

“Türklerden çok memnunum, iyi bakıyorlar, yardım ediyorlar. Suriye’de böyle bir şey yok. Yalnız olan kadına çok yardım ediyorlar. Mesela ben çalışmak istiyorum. Ama Suriye’de böyle bir imkan yok. Bu yüzden bile Suriye’ye dönmek istemiyorum. Burda tek bile yaşarım.”(G2, Halep,23)

“Ben çok dışarı çıkmıyorum burda, kızlarımı yalnız bırakıp çalışmam. Onları evde yalnız bırakmak istemiyorum. Çok korkuyorum. Ama siz Türk kadınları çok şanslı, burda haklar var. Bende kendimi özgür hissediyorum burda. Türk kadınları çok iyiler. Bizde çalışan kadın yok. Ama burda okul var, kızlar okula gidiyor,sosyal hayat var,çalışmak var. Kadın için çok hayat var. Ülkeme dönmeyi çok istiyorum, orda akraba yok, ev yok, iş yok. Her yer enkaz orda. Bombalar her yeri yıktı. Ama olmasa da yine de ülkem, gitmek isterim. Sadece kızlarım için dönmek istemiyorum.”(G3, İdlib,42)

Özellikle kız çocuğu olan görüşmeciler çocuklarının geleceğinden endişe ettiklerini belirtmeler de, burada yaşadıkları sürece bu endişenin çok az olduğunu anlatmaya çalışmışlardır. Ülkerine geri dönmek isteyen görüşmecilerimiz, çocuklarının geleceği uğruna, onların kendileri gibi bir hayat yaşamalarını istemediklerinden ötürü geri dönmeyi çok isteselerde çocukları için kalmak istediklerini belirtmişlerdir.

“Ben çocuklarımın geleceğinden çok endişeliyim. Özellikle kızım için daha çok korkuyorum. Allah’a hergün dua ediyorum, onlar yaşamasın bizim yaşadıklarımızı. Ben ülkeme geri dönmeyi çok isterim. Suriye ayrı, benim şehrim çok ayrı. Mesela denizimin kokusunu çok özledim. Hep burnumda o koku. Vatan herşey. Ama ben çocuklarımı oraya götürmem, onların vatani burası artık. Onlar bu ülkede yemek yedi,su içti. Biz Suriyelilere insanlar bazen iyi davranıyor bazen kötü. Ben genel olarak memnunum ama bize hep gidin burdan diyorlar. Özellikle oğluma okulda çocuklar eziyet ettiler, boğazını sıkmışlar oğlumun pis Suriyeli diye. Oğlum çok korktu. Ama kimse bilmiyor ki biz Suriye’ye gidince bize ne olacak. Benim eşimi tutuklayacaklar, çünkü biz kaçarak geldik. Beni de belki de.. sonra çocuklarıma ne olacak? Bunları düşünmüyor kimse. O yüzden ben çocuklarım burda büyüsün istiyorum. Onlar için özleme katlanacağım.”(G5,Lazkiye,31)

İç savaştan sonra Türkiye’ye göç eden görüşmecilerimizin çoğu Türk halkından memnun olduklarını söylemiştir. Ancak bazı görüşmecilerimiz, Türk halkının çocuklarının ailelerinin söylediklerinden etkilenerek çocuklarına karşı okullarda baskı uyguladığını da dile getirdi. Kadın olarak hem Suriyeli kadınları hem de Türk kadınlarını değerlendiren görüşmecilerimiz burada özgür olduklarına, aynı zaman da haklarını kullabildiklerine inanmaktadırlar. Şartlarının daha iyi olduğunu dile getiren görüşmecilerimiz Suriye’de olsalar, durumlarının böyle iyi olmayacağını da ifade etmişlerdir.

DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

İç savaş sonrası can güvenliğinin tehlikede olduğunu düşünen bazı Suriyeli vatandaşlar, göç etme kararı almış ve hem Türkiye'nin uygulamış olduğu açık kapı politikasından hem de yaşadıkları bölgeye yakınlığı nedeniyle ülkemizi tercih etmişlerdir. Bu bakımdan Türkiye, en fazla göçmen bulunduran ülke konumuna gelmiştir. Suriyeli kadınların savaş öncesinde, göç sürecinde ve sonrasında deneyimleri ise erkeklere göre farklılaşabilmektedir. Kadınların, iç savaş ve göç sürecini sosyal ve psikolojik açıdan daha farklı deneyimlediği yapılan görüşmeler neticesinde anlaşılmıştır.

Araştırma grubumuza Suriye'de iç savaş öncesi hayatlarına dair yöneltilen sorularla bir takım bilgilere ulaşılmış ve özellikle katılımcıların Suriye'de geldikleri bölgelere göre, toplumsal cinsiyet açısından ciddi farklılıklara sahip oldukları tespit edilmiştir. Bazı bölgelerden gelen katılımcıların kadın hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmış, bazı katılımcıların ise haklarını bilmelerine rağmen, toplumun uygulamış olduğu baskıdan kaynaklı var olan haklarını elde edemediği bilgisine ulaşılmıştır. Her ne kadar Suriye Hükümetinin kadın haklarına yasalarında yer verse de, pratikte uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Kadınlar ikincil konuma getirilmiş ve toplumun kadın üzerinde egemenliğini sürdürmeye devam ettiği bilgisine ulaşılmıştır. Ancak bölgesel farklılıklara bağlı olarak, bazı katılımcılarımızın yasada haklarını bildikleri, uygulanması konusunda da bir sorun yaşamadığını göstermiştir. Örneğin, katılımcılarımızın ifadesi ile Lazkiye, Humus gibi refah düzeyi daha yüksek olduğu söylenen bölgelerden gelen, eğitilmiş olan katılımcılar haklarını alabildiklerini, İslamın kendilerine tanıdığı eşitliğin farkında olduğunu, diğer bölgelere göre daha özgür bir yaşama sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Kadının toplumdaki konumunun bölgelere göre değişmesindeki bir diğer önemli faktör ise, bölgenin ekonomik düzeyi olarak görünmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi

yüksek bölgeden gelen katılımcıların cinsiyetçi ayrıma uğramadıkları, kadın-erkek eşitliği sağlanan bir ortamda yetişme olanağına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Eğitimin toplum üzerindeki etkisi, bilinçlenme ile ortaya çıkan toplumsal cinsiyet eşitliğini göstermektedir. Kırsal kesimden gelen katılımcıların ise verdikleri yanıtlar neticesinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Bir katılımcımız ayrımcılığa ve cinsiyetçiliğe maruz kaldığını, özellikle miras konusu ile ifade etmek istemiş ve babasından kalan maddi haklarının erkek kardeşlerine verildiğini belirtmiştir. Bölgenin kız çocuklarına ataerkil bir yaklaşım uyguladıkları ve toplumun baskısından kaynaklı olarak miras haklarını alamadıkları ve duruma itiraz edemedikleri anlatılanlar arasında yerini almıştır. Bu bölgelerden gelen katılımcıların ifadelerinden hareketle, Suriye’de ataerkil gelenekçi anlayışın, İslam’ın koymuş olduğu miras konusundaki dağılımın da önüne geçebildiği ve mirastan hiç pay alamadıkları sonucuna ulaşılabilmektedir. Ancak refah düzeyi ve eğitim oranı yüksek bir bölge olan Lazkiye bölgesinden gelen görüşmeci, eğitimin getirmiş olduğu bilinçle, miras konusunda İslami usul gereğince hareket edildiğini ve belirlenmiş olan miras payını alabildiğini ifade etmiştir.

Görüşmeciler, çocuk yaşta evlilikler hakkında yöneltilen sorulara yaşadıkları bölgenin geneline dayanarak yanıtlar vermiştir. Bölgeden bölgeye değişen farklılıklar kadınların eğitimleri ve çocuk evlilik konusunda da kendini göstermiştir. Verilen yanıtlar arasında, Humus ve Lazkiye bölgesinde eğitim oranının çok yüksek olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Buradan hareketle bu bölgelerde çocuk evliliklerin fazla görülmediği sonucuna ulaşılabilir. Görüşmecilerin anlatılarında belirttikleri üzere, bu bölgelerde kız çocuklarının eğitime önem verildiği ortaya çıkmaktadır. Bölgenin genelinde, kız çocuklarının eğitim hayatları erken yaşta evliliklerinin önüne geçebilmektedir. Eğitim oranı ve refah seviyesi yükseldikçe, insanların bilinçlendiği ve çocuk yaşta evliliklerin ortadan kalmakta olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölgeler dışında yaşamış olan görüşmeciler

içinse durumun aynı olmadığı görülmektedir. Çocuk yaşta evliliklerin yaygın olduğunu ifade eden bir katılımcımız, erken yaşta evliliğin normal olduğunu ya da geldikleri bölgede normal karşılandığını belirtmiştir. Erken yaşta evliliğin meşruiyet kazanmasında en temel sebebin, kadınlar üzerinde kurulan toplumsal baskı olduğu söylenebilir. Bu sebeple, kız çocuklarının eğitimi geri plana atılabilmekte, eğitime devam etmesi kız çocukları için olumsuz bir durum olarak görülebilmektedir. Katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak, erken yaşta evlenemeyen kadınlara iyi gözle bakılmamasının, erken yaş evliliklerinin önünü açan bir neden olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Görüşmecilerin gelmiş oldukları şehirlerdeki farklılıkların her açıdan hayatlarına yansıdığı ve hayatın akışına yön verdiği sonucuna ulaşmaktayız. Anlatılanlar arasında, bir tarafta haklarını bilen ama bu hakları elde edemeyen, çocuk yaşta evlenen ve aile içinde cinsiyetçiliğe maruz bırakılan kadın figürleri karşımıza çıkarken, diğer tarafta ise haklarını bilen ve sahip çıkan, cinsiyetçiliğe maruz kalmayan kadın figürleri ile karşılaşmaktayız. Görüşmelerde anlatılanların yalnızca görüşmeciler açısından ele alınmadığı, bu ifadeleri kendi bölgelerinin geneline yayılarak anlatıldığı da, dikkat çeken sonuçlardan biridir.

Göç etmeye karar vermenin oldukça zor olduğunu ifade eden katılımcılar, aynı zamanda göçe karar vermede erkeklere oranla, daha kesin ve net bir tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir. Nitekim, göç sürecinde, kadının bu süreçte annelik duygusu ile erkeğe nazaran daha güçlü bir tutum sergilediği, çocukları söz konusu olduğunda her türlü zorlukla mücadele edebilecek yapıda olduğunu ve anneliğin bir “gücü” temsil ettiğini değerlendirmeler ışığında gönül rahatlığı ile söyleyebiliriz.

Kadınlar açısından göç etmeye karar vermenin zor olmasının yanı sıra bu karar kadar, sınıra giden yol sürecinin de kolay olmadığı görülmektedir. Suriye’den kaçarak, Türkiye’ye hem eşleri ile gelen hem de eşleri olmadan giriş yapmaya çalışan bazı

katılımcıların, bu süreci zor şartlarda geçirdikleri bilgisi anlatılanlar arasındadır. Ancak bu süreçte azimli ve kararlı davrandıkları anlaşılmaktadır. Katılımcıların hem göç süreci hem de sonrasında, zorluklar karşısında değiştikleri ve güçlendikleri de gözlemlenmiştir.

Çalışmaya katılan savaş mağduru göçmen kadınların, göç sonrasında inançlarında büyük oranda değişiklikler olduğu kaydedilmiştir. İki katılımcı Suriye’de ibadetleri konusunda çok özgür olmadıklarını ve kısıtlama yaşadıklarını ifade etmiştir. Bununla birlikte iç savaşın getirdiği kötü durumlara şahit olma, sevdiklerini kaybetme ve yeniden kaybetme korkusu, içinde bulundukları hayatın ve inançlarının sorgulanmasını da beraberinde getirdiği tespit edilen bulgular arasındadır. Aynı zamanda kendilerini dindar olarak tanımlayan kadınlar, yaşadıkları olaylar karşısında inançlarını kaybetme noktasına geldiklerini belirtmiş hatta bazı katılımcılar kaybettiği yönünde ifadeler kullanmıştır. Ancak yine de göç sonrasında yeniden inançlarına sarılarak zorlukların üstesinden gelmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Yaşadıkları zorluklar ve şahit olunanlar ilk aşamada inançlarını sorgulamalarına, sonraki aşamada ise inançlarına daha çok sarılmalarına neden olmuş görünmektedir. Türkiye’de yaşadıkları ibadet ve din özgürlüğü ile beraber inançlarında büyük oranda artışlar meydana geldiğini de ifade etmişlerdir.

Göç sonrası yeni yerleşilen yerde Suriyeli göçmen kadınların yaşadığı en büyük problem dil sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’deki yeni hayatlarını ‘anne karnından yeni doğmuş bir bebek’ şeklinde tanımlayan bir katılımcının ifade ettiği gibi bu yeni başlangıçta dil öğrenimi kadınların en temel sorunudur. Çalışma imkanına dil sorunu yüzünden ulaşamama ve daha birçok mağduriyetler, dili tam olarak öğrenememelerinden kaynaklı görünmektedir. Dil engelinden dolayı kadınların hiçbirşey yapamaması, onları Türkçe öğrenmeye teşvik etmiştir. Ancak ücretsiz dil kurslarına katılamadıkları, bunun nedeni olarak, çocuklarına bakmaları gerektiği ve dil kursu saatlerinin ise buna uymadığı belirtilmiştir. Ayrıca, dilin yeterince iyi öğrenilememesinin başka mağduriyetlerin önünü de açtığı ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Mülakat yapılan göçmen kadınların, göç ettikleri bu yeni yerde boşanmaya sıcak bakmaya başladıkları da anlaşılmaktadır. Bu durumu genele yayarak anlatmaları dikkat çekmiştir. Bunun nedeni ise, Suriye’de boşanmanın zor olması olarak açıklanmıştır. İslam’ın kadına vermiş olduğu boşanma haklarının dahi ellerinden alınmış olduğu ulaşılan bilgiler arasındadır. Aslında bunun, Suriye’de görmüş oldukları sosyal baskıdan kurtulması ile alakalı olduğu ortaya çıkmaktadır. Suriye’de kadınların eşlerinin ve aile büyüklerinin baskısı ile karşılaştığı görülmektedir. Aile büyükleri ve çevrenin dul kadına kötü gözle bakması gibi toplumsal baskının Türkiye’de daha az olması, kadınların boşanma konusundaki düşüncelerini daha kolay gerçekleştirmesine zemin hazırladığı sonucuna varılmıştır. Boşanmış olmak, kadınlara kendilerini daha özgür hissettirse de çalışamama ve dul kadın etiketi ile toplumda tutunmaya çalışmak gibi olumsuz sonuçları da beraberinde getirebildiği bazı görüşmecilerimiz tarafından ifade edilmiştir. Görüşmecilerimize çok eşlilik konusunda yönelmiş olduğumuz soru karşısında ise çoğunlukla sessiz kalmayı tercih etmiş, yalnızca bir görüşmeci cevap vermiş ve çok eşliliğin Suriye’de yasal olduğunu ama yapılmadığını, erkeklerin eşlerine saygı duyduğunu belirtmiştir. İslam’ın çok eşlilik konusunda yanlış anlaşıldığını, bunu Allah’ın söylemediğini, erkeklerin bunu istediğini, bu yüzden çok eşli olmayı İslam’a dayandırdıklarını ifade etmiştir. Ancak diğer görüşmeciler bu soruya cevap vermekte çekingen davranmış ve sessiz kalmıştır.

Sınırlı katılımcı sayısı, konu hakkında genelleme yapmamıza imkan vermese de bu çalışmada, göç edilen yerde kadınların din ve toplumsal cinsiyet anlayışları üzerindeki değişimlerini gösteren önemli bir konunun da, çocuk sayısına bakış açılarındaki değişim olduğunu göstermektedir. Kadınların çok çocuk sahibi olmalarındaki en temel etkenin, ataerkil toplumda erkek çocuk isteminden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber kadınların dini açıdan hiçbir problem görmeden, doğum kontrol yöntemlerini tercih etmeye başlamış olması, göç edilen yerle birlikte gelen değişimler arasındadır.

Çalışmaya katılan katılımcılar, göç sonrasında yaşadıkları yerde maddi olarak yükün altına girecek olmaları ve çocuklara iyi bir gelecek sağlayamayacaklarını düşündükleri için, çocuk sayısını fazla tutmak istememektedir. Bir katılımcı, göçten sonra geldiği ülkede, doğum kontrol yöntemlerini kullanmasının dini açıdan bir sakıncası olmadığını dile getirmiş, ancak eşinin ailesinin kendisine baskı yaptığını ifade etmiştir. Bu baskının sebebinin ise, erkek çocuğu olmaması olarak ifade etmiştir. Bazı katılımcılar doğum kontrol yöntemlerini tercih etmelerine rağmen, bu yöntemleri kullanmanın dini açıdan sakıncalı olduğunu dile getirmiş ancak buna rağmen üstlendikleri sorumluluktan kaynaklı olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan savaş mağduru göçmen kadınların bazılarının, Türk halkının davranışlarından memnun olmasının altında yatan asıl sebebin; Türk halkının merhametli ve yardımsever yapıya sahip olduğu düşüncesinden kaynaklı olduğu neticesine varabiliyoruz. Türk halkını kendilerinden gibi görmeleri ve bu duruma, benzer kültürlerin de etkisi olduğunu ifadelerinden tespit edebilmekteyiz. Çalışmada, katılımcılara ülkelerine geri dönme isteği sorulduğunda, tüm katılımcıların ortak kullandıkları dil ‘geri dönmek’ olsa da, sonrasında değişen yaşam koşulları, haklarını kullanabilme ve ev sahibi ülkede kendilerini daha özgür hissettiklerini belirtmeleri, yaşadıkları ülkeden memnun oldukları sonucuna görürmektedir. Katılımcılar, bu nedenlerden daha da önemli olarak gösterdikleri çocukları için dönmeyeceklerini belirterek, özellikle kız çocuklarının geleceğinden duydukları endişeyi buna sebep göstermişlerdir. Ayrıca bir görüşmecinin ifadesi ile geri dönmeme isteğinin Türkiye’de bir kadın olarak çalışma imkanına sahip olabilmesi olduğunu anlamaktayız. Göçten önce Suriye’de çalışmayan bazı katılımcıların, Türkiye’de iş hayatına katılma konusunda istekli olduğu gözlenmiştir. Bazı görüşmeciler, erkek çocuklarının geleceğinden de endişe ettiklerini dile getirmişse de, esasında kız çocuklarının maruz kalacağı durumlardan daha çok korktukları için geri dönmek istemedikleri belirten ifadeler kullanmışlardır.

Araştırmamızın sonunda, katılımcıların Suriye’deki hayatlarını geride bırakarak ev sahibi ülke olan Türkiye’de, göç ile beraber gelen yeni yaşam deneyimleri ile, toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda değişim gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Dini algılarındaki değişimler incelendiğinde çoğu katılımcının inancındaki azalmanın göç ettikleri bölgelerde yaşadıkları travmatik durumlar neticesinde olduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların ifadeleri ile, Türkiye’de yaşam şartlarının daha iyi olduğu düşünülürse, dini algılarındaki olumlu yöndeki artış anlaşılabilir.

Mülakata katılan göçmen kadınlarımızın ifadeleri ile ortaya çıkan bazı problemlerin çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bunlardan biri dil problemidir. Problemin giderilmesi adına, Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve TÖMER’in yanı sıra sivil toplum kuruluşları da dil öğretimi konusunda destek sağlayabilmelidir.

Çalışmamız, yalnızca Ankara ilinde yaşayan göçmen kadınların deneyimleri ile sınırlandırılmıştır. Her göç deneyimi öznedir ve türüne göre farklı deneyimleri anlatmaktadır. Farklı ülkelerden göç eden kadınlar ve onların göç deneyimindeki farklılıkları anlayabilmek adına, erkeklerin göç deneyimi hakkında da bir çalışma yapılması, kıyaslama yapılarak göç deneyimlerin anlaşılmasında farklı ya da benzer etkileri görmemiz adına kolaylık sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç : Konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Akan, Y. ve Arslan, İ. (2008). *Göç ekonomisi: Türkiye üzerine bir uygulama*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Akbaş, E. (2016). Göçmenler Arasındaki Dayanımcı Ağların Dönüşümü : Göçmen Sivil Toplum Örgütlerinin Yeni Misyonu. *Küreselleşme Çağında Göç. Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul : İletişim Yayınları.

Akdeniz, E. (2014). *Suriye savaşının gölgesinde: Mülteci işçiler*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Akşit, B.,T.,(1998). *Göç Araştırmalarında Hızlı Değerlendirme Metodolojisi Türkiye'de İç Göç*, İstanbul : Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih VakfıYayınları.

Arslantürk, Z. ve Arslantürk, H. (2010). *Uygulamalı Sosyal Araştırma*. Çamlıca Yayınları.

Akyıldız, İ. E. (2016).Göç Teorilerinin Karşılaştırılmalı Analizi. *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s: 127-176.

Aypay, A. (2014). Bilimsel etik. A. Tanrıoğlu (Ed.).*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık, s:279-292.

Babaoğlu Akdeniz, E. (2013). Almanya'nın Bir Yerleşim Yerinde Yaşayan Göçmen Türk Kadınlarının Kalitatif Yöntem ile Belirlenen Sorun Alanları. *International Journal of Human Sciences*, pp.503-520.

Berktaş, F. (1995). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın,Hristiyanlıkta ve İslamiyet'te Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, Metis Yayınları, İstanbul.

Buz, S. (2006). *Kadın ve Göç İlişkisi : Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

Canatan, K. (2011). Avrupa toplumlarının göç algıları ve tutumları: Sosyolojik bir yaklaşım. *Sosyoloji Dergisi*, s: 317-332.

Castless, S. M.ve Miller, M.J.(1998). *The age of migration.International population movements in the modern world.*(2nd ed.) Newyork :Guilford Press.

Castless, S. M.ve Miller, M.J.(2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (Çev: B. U. Bal ve İ. Akbulut). İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cengiz, D. (2015). Zorunlu göçün mekânsal etkileri ve yerel halkın algısı: Kilis örneği. *Turkish Studies*, s:101-102.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, s: 67-91.

Çağlayan, S. (2015). Suriye savaşı ve Suriyeli göçmenler : teorik ve kavramsal anlama çabası. *Sosyoloji Divanı*, s: 193-208.

Çelebi, Ö. (2011). Kuramların sessizliği: liberalizm, realizm ve iltica rejiminin kuruluşu. Çelebi, Ö., Özçürümez , S. ve Türkay, Ş., (Der), *İltica, uluslararası göç ve vatansızlık: Kuram, gözlem ve politika içinde* s: 9-26. Ankara : UNHCR

Çetin, A. ve Uzman, N. (2013). Sığınmacılar çerçevesinde Suriye Türkiye ilişkilerine bir bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi* s: 3-18.

Dalaman, Z.B. (2022).Suriyeli kadın üniversite öğrencilerinin oluşturduğu yeni kadın kimliği. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi,Göç ve Mültecilik özel sayısı*, s:531-555.

Deacon, Z. and Sullivan, C.(2009). Responding to the Complex and Gendered Needs of Refugee Women, *Affilia : Journal of women Social Work*, Volume 24, Number 3. Pp:272-284.

Donato Katharine M. ve ark (2006). A Glass Half Full? Gender in Migration Studies. *1. International migration review*, s: 3-26.

El -Saadawi, N. (1997). “Women and Islam” , *The Nawal El-Saadawi Reader*, London and New York: Zed Books.

Erbaş, H.(1999). Metodoloji tartışmaları ışığında göç ve etnisite. *Sosyolojisi Dergisi*, s:17-39.

Erbektaş Şahin, H.(2020). *Türkiye’ye Zorunlu Göçle Gelen Suriyeli Kadınların Haklar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamındaki Deneyimleri*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Erder, S. (1986). *Refah Toplumunda “Getto” ve Türkler*, İstanbul :Teknografik Matbaacılık.

Erdoğan, M. (2015). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Eralan, S.S.(2022).*Birleşmiş Milletler Raporlarında Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Gezer, F.(2019). *Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadınların Zorunlu Yaşam Deneyimleri ve Geri Dönme Planları : Gaziantep Nizip Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Giddens, A. ve Sutton, P.W. (2016). *Sosyoloji* (Çev: Mesut Şenol), (7. Edisyon). İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Grecio, M.,E. and Boyd, M. (2003). Women and Migration: Incorporating Gender into International Migration Theory. *Migration Information Source*, s:35.

Gurieva, L. K. & Dzhioev, A.V. (2015). Economic Theories of Labor Migration. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, s: 101.

Guo Y.,Chen X., Gong J., Li, F.,Zhu C.,Yan Y.,et al.(2016). *Association between spouse/child seperation and migration- related stress among a random sample of rural to Urban migrants in Wuhan,China.*

Gururaja, S. (2000) . Gender Dimensions of Displacement. *Forced Migration Review*, s:13-16.

Gürhan, N. (2010). Toplumsal Cinsiyet ve Din. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*.

Harzig, C. (2003). *Women Migrants as Global and Local Agents in Women ,Gender and Labour Migration*, ed.P. Sharpe ,Routledge, London.

Hayter, T. (2004). *Open borders: the case against immigration controls* (2th edition). London :Pluto Press.

Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., and Perraton, J. (1999). *Global transformations. Revision*, s:7.

Hondagneu-Sotelo, P. (2003). *Gender and US Migration. University of California Press, Berkeley.* <http://www.goc.gov.tr/> (Erişim Tarihi :08.03.2018)İçişleri Bakanlığı 2016 Göç Raporu, Ankara.

İbni Mace (1986). *Sünen-i İbni Mace*, Çev. Haydar Hatipoğlu, Karaman Yayınları, İstanbul.

İçduygu, A. (2007). *The Politics of irregular migratory flows in the mediterranean basin: Economy, mobility and illegality.Mediterranean Politics*, s: 141-161.

İnce, C. (2018). *Göçmenliğin Mekansal Sosyolojisi : Şanlıurfa Örneği*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Dai, J., Bao-Liang Zhong, Yu-Tao Xiang, Helen F. K.Chiu, Sandra S.M. Chan,Xin Yu,Eric D. Cain (2015). *International migration,mental health and suicidal behaviours in young rural Chinese, China. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, pp.621-631.

Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet araştırmaları Dergisi*, s:63-65.

Karataştan N. (2017). *Suriyeli Mültecilerin Sağlık Hizmetlerine Ulaşmada Yaşadıkları Zorluklar*, T.C. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karpat ,K. (2015). Önsöz. *Türkiye 'nin Göç Tarihi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları. Editörlü Kitap: M.M. Erdoğan, A.Kaya.

Kartal, B. ve Başçı, E. (2014). Türkiye'ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s: 275-279.

Kaya, A. ve Kırac A. (2016). *İstanbul'daki Suriyeli mültecilere ilişkin zarar görbilirlik değerlendirme raporu Nisan 2016*. İstanbul: Hayata Destek Derneği.

Kıran A. (2014). Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s:97-115.

King, R. (2002). Towards a new map of european migration. *International journal of population geogrfapy*, s: 89-106.

Kirişçi, K. ve Karaca, S.(2015). Hoşgörü ve çelişkiler : 1989,1991, ve 2011' de Türkiye'ye yönelen mülteci akınları., M. M. Erdoğan ve A. Kaya (Der.), *Türkiye 'nin göç tarihi : 14. yüzyıldan 21. yüzyıla Türkiye 'ye göçler içinde* s: 295-314. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kirman, M.A. (2017). Sosyal Bir Olgu Olarak Göç. *İslam Coğrafyasında Terör Göç ve Mültecilik*, Ankara, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yay.s: 109-131.

Koç Sürer, E. (2019).*Marginalization of Women's Knowledge: The Case Of Syrian Women in Turkey*. AThesis Submitted to The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University, Thesis of Master, Ankara.

- Koyuncu, A. (2014). *Kentin yeni misafirleri: Suriyeliler*. Konya:Çizgi Kitabevi.
- Küçükşen, K.(2017). Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, s: 2399-2413.
- Kümbetoğlu, B. & Gedik, H.,B. (2005). *Gelenekten Geleceğe Antropoloji*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Lee, E.S.(1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), s:47-57.
- Lundberg, George A. (1970). *Sosyoloji*, Siyasal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Massey, D. S., Arango, J.,Hugo, G., Kouaouci, A.,Pellegrino, A., and Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review*, s: (431-466).
- Okumuş, E. (2003). *Toplumsal Değişme ve Din*, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Mcneill, W.,H.,(1984). *Human Migration in Historical Perspective Population and Development Review*, s:1-18.
- Medda Windischer,R., Danson, M., Morén-Alegret, R., and Gaye, M. (2012). Social mobility and migration. *Migration Letters*, s: 193-199.
- Orhan, O. (2014). *Suriye’de komşu ülkelerde Suriyeli mültecilerin durumu : Bulgular, sonuçlar ve öneriler*. Rapor No: 189. Ankara: ORSAM.
- Öner, N.A.Ş. (2016). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar , Tartışmalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Özbek Bulut, F. (2021). *Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Kadınların Değişen Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Analizi: Adana İli Örneği*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Özcan, M. (2018). *Göç Eden Kadınların Aile Geçim Stratejilerindeki Rol Değişimleri:İstanbul'da Yaşayan Suriyeliler Örneği*,Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,Yüksek Lisans Tezi,İstanbul.

Özdemir, Ö, ve Özdemir, E.(2018). Suriyeli Mülteci Kadınlar ve Güvenlik Algısı. *Security Strategies Journal*, s:113-145.

Özerim, M. G., ve Çetin, E. (2019). The Interplay between Migration and Women: The case of Syrian in Turkey.

Özmenek Çarmıklı, E. ve Kader, M. U. (2016). *Türkiye'de göçmen kaçakçılığı: mülteci krizinin 'öteki' yüzü*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).

Özyürek Ş. (2016). *Arap Baharı Bağlamında Türkiye'nin Orta Doğu Ülkeleriyle İlişkileri*, Yalova Üniversitesi Sosyal Bölümler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi,Yalova.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, s:256-266.

Piper, N.(2003). Feminization of labor migration as violence against women : International regional, and local nongovernmental organization responses in Asia. *Violence Against Women*, s:723-745.

Rani, S.(2018). Analysing Lee's Hypothesis of Migration in the Context of Malabar Migration. *A case of study of Taliparamba Block, Kannur District. International Journal of Research in Geography* s:1-8.

Ravenstein, E. G.(1885). The laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, s: 167- 235.

Ravenstein, E. G.(1889). The laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, s: 241-305.

Sam, D. L. (2006). *Acculturation of immigrant Children Island Women*. D.L. Sam and J.W.Berry, *Acculturation Psychology*.Cambridge University Press,403-418.

Savaş, R. (2004). *Hız. Muhammed Devrinde Kadın*, Gelenek Yayınları, İstanbul.

Solgun, C. ve Durat, G.(2017). Göç ve Ruh Sağlığı. *Derleme*, s: 137-144.

Sümer, G. (2019). *Türkiye’de Lisansüstü Eğitime Devam Eden Suriyeli Kadınların Sosyal Uyumuna Toplumsal Cinsiyet ve Sermaye Merkezli Bir Bakış*. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yüksek Lisans Tezi,Ankara.

Şeker D. ve Uçan G. (2016). Göç Sürecinde Kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s: 199-214.

Şen, Y. (2013). Suriye’de Arap Baharı. *Yasama Dergisi*. 23: 55-76.

TDK (2021). Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 19.12.2021 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden alınmıştır.

Tunç, A.Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.

Tuzcu, A. ve Ilgaz, A. (2015). Göçün Kadın Sağlığı Üzerine Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry*, s: 56-57.

Tuzcu, A., Bademli, K. (2014). Göçün Psikososyal Boyutu.*Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, s:55-56.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM). (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. Cenevre, İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü Yayını.

UNHCR, (2018). BM Mülteci Yüksek Komiseri Flippo Grandi’nin Dünya Mülteciler Günü’ne İlişkin Açıklaması. Erişim Tarihi : 25.03.2022 Web:

<http://www.unhcr.org/tr/19731-statement-un-high-commissioner-refugees-filippo-grandi.html>

Van Dam N. (2000). *Suriye 'de İktidar Mücadelesi*, (Çev: Aslı Falay Çalkıyık ve Semih İdiz). İstanbul : İletişim Yayınları Araştırma-İnceleme Dizisi 93.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yaman, A. (2016). Suriyeli sosyal sermayenin inşası ve yeniden üretim sürecinin sivil toplum ve ekonomik hayat alanlarında incelenmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, s: 94-127.

Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları. Ankara

Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.(6.Baskı). Ankara

Yılmaz, A. (2019). Göç ve Kadın: “Göçün Feminizasyonu ve Kadın Göçmenlerin Durumu. *Manisa Celal Bayer Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,s: 383-400.

Yılmaz, S. G. (2018). *Uluslararası Zorunlu Göç Çalışmalarında Feminist Bir Metodoloji:Mardin 'de Yaşayan Suriyeli Kadınlar*. Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.

EKLER

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Araştırmmanın Adı: Türkiye’deki Suriyeli Göçmen Kadınların Yerel Halk ile İletişiminde Dini Algıların Rolü

“Sayın Gönüllü,

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyolojisi yüksek lisans programı kapsamında planlanmış olan yukarıda adı yazılı tez çalışmasına katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.”

Çalışmamızda Suriyeli göçmen kadınların göçten ve göç sonrasında ne şekilde etkilendikleri, dini algılarında ne gibi değişimler yaşadıkları ele alınacaktır. Araştırmaya katılmak isteyen üyelerle, üyelerin kendi rızası dahilinde, gönüllülük esasında, tahmini 10-15 katılımcı ile, ortalama 1 saatlik süre zarfında görüşmeler yapılacaktır.

Gönüllü üyelerin araştırmaya katılmaları halinde, karşılaşacakları herhangi bir risk bulunmamaktadır.

Gönüllü üyelerin araştırmayı kabul etmemeleri ya da araştırmadan ayrılmaları durumunda, herhangi bir olumsuz sonuçla karşılaşmaları da söz konusu değildir. Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmada elde edilecek veriler –ses kaydı aracılığı ile- bilimsel amaçla kullanılıp değerlendirilecektir.

Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız dahilinde sizinle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra, araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği –kimliğini belirtip / belirtmeme isteğinize bağlı olduğundankorunacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken metni içeren bilgileri okudum (ya da sözlü olarak dinledim). Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacıya sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı.

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin, bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında olmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim. İlgili form iki kopya hazırlanacak, imzalı kopyalardan biri katılımcıya teslim edilecektir.

Çalışmaya katılımınız için teşekkür eder, saygılar sunarız. (..../..../....)

Katılımcı:

Araştırmacı:

ÖZET

“Suriyeli Savaş Mağduru Göçmen Kadınlarda Din ve Toplumsal Cinsiyet Algısı :

Ankara Örneği”

Yüksek Lisans Tezi

Kader TAŞCI

Danışman : Dr.Öğretim Üyesi Fatma KENEVİR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Din Sosyolojisi) Anabilim Dalı

Ankara 2023, 106 s.

Araştırma, 2011 yılında başlayan ve günümüzde hala devam eden iç çatışmanın sonucu olarak Suriye’den ülkemize göç eden Suriyeli göçmen kadınlara odaklanmakta ve onların göç sürecini ve göçten sonra yaşadıkları dini algılarındaki değişimlerini konu almaktadır. Bu doğrultuda, Suriyeli göçmen kadınların zorlu yaşam şartlarını, göç sürecini, sahip oldukları haklarını, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, sosyal ve kültürel anlamda ilişki ağlarını anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 7 Suriyeli göçmen kadın oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Yapılan bu çalışma, zorunlu göç alanında kadın göçmenlerin bu süreçte ve dini algılarında meydana gelen değişime ait var olan boşluğu dolduracaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası zorunlu göç, kadın, din, Suriyeli kadın, toplumsal cinsiyet.

ABSTRACT

“ Religious and Gender perception of War Weary Syrian Women Immigrants : Case of
Ankara”

Master Thesis

Kader TAŞCI

Supervisor: Dr. Fatma Kenevir

Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Sciences

(Sociology of Religion)

Ankara 2023, 106 p.

This research focused on Syrian women who immigrated to our country from Syria as a result of still ongoing civil war that is started in 2011, and also it is about their process of immigration and differentiation in their religious perceptions after immigration. In this manner, our work tries to explain and understand the difficult living conditions, immigration process, rights, gender inequality, social and cultural relation network of Syrian women immigrants. Qualitative research method was used in the study. The study group of the research consists of 7 Syrian immigrant women. Semi-structured interview technique was preferred as data collection tool. Descriptive and content analysis were used in the analysis of the data. This study will fill the existing gap regarding the change in the religious perceptions of women immigrants through migration process in the field of forced migration.

Key Words: International Forced Migration, Woman, Religion, Syrian Woman, Gender